

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЦЕНТР ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ
РОЗВИТКУ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

**Іванов Ю. Б., Власюк О. С., Ляпіна К. М.,
Чечетова-Терашвілі Т. М.**

**ДЕРЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ
В 2014 РОЦІ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ**

Науково-аналітична доповідь

**Харків
ВД «ІНЖЕК»
2015**

ББК 65.050 К 38

Д 36

Рекомендовано:

*вченою радою Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України
(протокол № 2 від 25.02.2015 р.)*

*вченою радою Національного інституту стратегічних досліджень
при Президентові України (протокол № 3 від 25.03.2015 р.)*

Рецензенти: **Булєєв І. П.** – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу Інституту економіки промисловості НАН України;

Варналій З. С. – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка;

Манищуров І. Г. – чл.-кор. НАН України, доктор економічних наук, професор, директор Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Дерегуляторна політика в Україні в 2014 році: тенденції та напрями

Д 36 розвитку: Науково-аналітична доповідь / Іванов Ю. Б., Власюк О. С., Ляпіна К. М., Чечетова-Терашвілі Т. М. – Х: ВД «ІНЖЕК», 2015. – 152 с.
Укр. мова

ISBN 978-966-392-338-3

У роботі містяться результати системного аналізу дерегуляторної політики в Україні. На основі аналізу світових рейтингів та показників окремих напрямів дерегулювання економіки виявлені основні проблеми та тенденції у сфері дерегулювання. Досліджено особливості дерегуляторної політики, що здійснювалася протягом 2014 року. Виявлені позитивні наслідки та ризики реалізації прийнятих законодавчих та нормативно-правових актів у сфері державного регулювання економіки та оцінено їх дієвість. У розрізі виявлених позитивних тенденцій та невирішених проблем запропоновано напрями удосконалення державної політики та підвищення дієвості заходів щодо дерегулювання економіки.

Рекомендовано для фахівців органів державного управління, наукових працівників, аспірантів і практичних робітників у сфері економіки.

ББК 65.050

ISBN 978-966-392-338-3

© Колектив авторів, 2015

© ВД «ІНЖЕК», 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.	7
2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.	39
3. Практичні аспекти дерегулювання економіки в 2014 р. за окремими напрямками.....	86
4. Проблеми в сфері дерегулювання та напрями їх вирішення в 2015 році	108
Висновки.....	129
Використана література.....	133
Додаток.....	142

ВСТУП

Сучасне економічне та соціально-політичне становище України вимагає концентрації зусиль законодавчої, виконавчої влади, бізнесу, громадських організацій, а також фахівців – науковців та практиків на пошуку раціонального балансу між ефективним державним регулюванням соціально-економічних процесів та дерегулюванням економіки, що спрямовано на усунення бюрократичних бар'єрів та адміністративних перешкод для розвитку підприємництва і зменшення корупційних ризиків.

Значення політики дерегулювання на сьогоднішньому етапі підкреслюється в таких підготовлених протягом 2014 року програмних документах, як Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна¹, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»² та Програма діяльності Кабінету Міністрів України³.

Особливого значення політика дерегулювання економіки набуває в контексті євроінтеграційного вектора розвитку економіки нашої країни, що передбачає, в тому числі, і приведення у відповідність до європейських стандартів рівня, форм, принципів, методів і засобів державного втручання в економіку.

Саме цим обумовлена необхідність та актуальність дослідження тенденцій і проблем реалізації політики дерегулювання економіки як важе-

¹ Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27 листопада 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/file/text/33/f439014n8.pdf>

² Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

³ Програма діяльності Кабінету Міністрів України. Затверджена Постановою Верховної Ради України від 11 грудня 2014 року № 26-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/26-19>

ля активізації підприємництва та забезпечення підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу на зовнішніх ринках.

Окремі напрями політики дерегулювання мають суттєву специфіку, тому в науково-аналітичній доповіді окремо розглядаються: реєстраційна система; дозвільна система та ліцензування; податкова система, зовнішньоекономічна діяльність та контрольно-перевірочна діяльність.

Перший розділ доповіді присвячений виявленню тенденцій розвитку та основних проблем політики дерегулювання в Україні в основних світових рейтингах, що дозволило як виявити позитивні зрушення в окремих напрямках дерегулювання, так і «больові точки» дерегулювання, де Україна відстає від інших країн.

У *другому розділі* проаналізовано основні законодавчі та нормативно-правові акти як безпосередньо в сфері дерегулювання, так і ті, що спричиняють як позитивні, так і негативні наслідки, з точки зору адміністративно-бюрократичних бар'єрів, невиробничих витрат та втрат часу, пов'язаних зі здійсненням окремих процедур.

Третій розділ доповіді присвячений практиці дерегулювання; в ньому аналізуються досвід і проблеми імплементації окремих законодавчих та нормативно-правових актів у досліджуваній сфері.

Зміст *четвертого розділу доповіді* – узагальнення основних проблем реалізації державної політики в сфері дерегулювання та обґрунтування напрямів і конкретних заходів щодо їх усунення.

В основу науково-аналітичної доповіді покладено матеріали щомісячних моніторингів і коментарів до нормативно-правових актив у сфері регуляторної політики⁴, підготовка яких здійснюється за участю співробітників та аспірантів Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України к. е. н. Антоненка С. В., Малишко Ю. М., к. е. н., доц. Іванової О. Ю., Сеніної А. О., Рудюк А. О.

⁴ Щомісячно оприлюднюються на сайті Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України. – http://ndc-ipr.com.ua/files/ekspertno-analitychni/monitoringi/dereguluvannya/regmonitor_052015.pdf

Ця доповідь є логічним продовженням науково-аналітичної доповіді «Дерегуляторна політика в Україні в 2014 р.: оцінка та шляхи поліпшення»⁵.

Автори висловлюють вдячність рецензентам: завідувачу відділу Інституту економіки промисловості НАН України, доктору економічних наук, професору Буляєву Івану Петровичу, професору кафедри фінансів Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка доктору економічних наук, професору Варналію Захарію Степановичу, директору Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, чл.-кор. НАН України, доктору економічних наук, професору Манцурову Ігорю Германовичу за принципову оцінку науково-аналітичної доповіді та конструктивні зауваження.

⁵ Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко Ю. А. Деретуляторна політика в Україні в 2013 р.: оцінка та шляхи поліпшення. – Х. : ВД»ІНЖЕК», 2013. – 148 с.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА СИТУАЦІЇ В СФЕРІ

ДЕРЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ в 2010 – 2014 рр.

Серед пріоритетних напрямів Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020»⁶, яка була представлена Президентом України, важливе місце посідає дерегуляція, розвиток підприємництва та подальша популяризація України з метою вступу до Європейського Союзу (далі – ЄС) у найближчому майбутньому. Крім того, дерегуляція та зменшення кількості точок дотику бізнесу і держави є другим за пріоритетністю напрямом Програми діяльності Кабінету Міністрів України⁷ після політики безпеки. А Коаліційна угода⁸ між основними політичними партіями України має на меті забезпечити створення сприятливого бізнес-середовища, в тому числі для розвитку малого і середнього бізнесу, та залучення додаткових інвестицій. Але обов'язковою умовою реалізації цих стратегічних планів є відповідний прогрес позицій держави у міжнародних рейтингах (рис. 1.1).

Для кількісного вимірювання ступеня легкості здійснення господарської діяльності для більшості країн Міжнародним банком проводиться щорічний рейтинг «Ведення бізнесу». За підсумками рейтингу «Ведення бізнесу 2015»⁹ у порівнянні з результатами аналогічного рейтингу

⁶ Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». Затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

⁷ Програма діяльності Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/document/247809769/Program3.pdf>

⁸ Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27 листопада 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/file/text/33/f439014n8.pdf>

⁹ Doing Business 2015 Going Beyond Efficiency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>.

2014 р. Україна поліпшила свої позиції на 28 пунктів, що говорить про певний прогрес у сфері дерегуляції економіки.



Рис. 1.1. Міжнародні рейтинги та індекси, які оцінюють дерегуляторний вплив на розвиток бізнесу

Україна скоротила своє відставання від країн – нових членів ЄС (табл. 1.1), але вагомий відрив від останніх, а також країн – старих членів ЄС у рейтингу свідчить про необхідність продовження реалізації заходів у сфері дерегулювання економіки.

За Індексом глобальної конкурентоспроможності на 2015 рік Україна займає 76 позицію зі 144 країн, що на 8 позицій краще, ніж у 2014 році. Однак Україна значно поступається рівнем конкурентоспроможності країнам – членам ЄС (табл. 1.2).

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Таблиця 1.1

**Порівняння рейтингу України з деякими країнами ЄС у 2010 – 2015 рр.
за індексом «Ведення бізнесу», ранг¹⁰**

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	147	145	152	152	140	112
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	21	22	18	19	19	21
Великобританія	4	4	6	7	11	10
Франція	28	26	32	29	35	38
Австрія	31	32	28	32	28	30
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	52	46	49	51	52	54
Чеська Республіка	82	63	67	64	68	75
Латвія	27	24	21	21	24	24
Польща	73	70	74	62	48	45

Таблиця 1.2

**Порівняння рейтингу України з деякими країнами ЄС у 2010 – 2015 рр.
за Індексом глобальної конкурентоспроможності, ранг¹¹**

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7
Україна	82	89	82	73	84	76
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	7	5	6	6	4	5

¹⁰ Індекс «Ведення бізнесу» (Doing Business) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

¹¹ Global Competitiveness Report за даними World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/>

Закінчення табл. 1.2

1	2	3	4	5	6	7
Великобританія	13	12	10	8	10	9
Франція	16	15	18	21	23	23
Австрія	17	18	19	16	16	21
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	58	52	48	60	63	60
Чеська Республіка	31	36	38	39	46	37
Латвія	68	70	64	55	52	42
Польща	46	39	41	41	42	43

За Індексом економічної свободи в 2015 році Україна посіла 162 місце серед 178 країн світу, що на 7 позицій гірше, ніж у 2014 році, і це найгірший показник серед країн ЄС (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**Порівняння рейтингу України з деякими країнами ЄС у 2010 – 2015 рр.
за Індексом економічної свободи, ранг¹²**

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7
Україна	162	164	163	161	155	162
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	23	23	26	19	18	16
Великобританія	11	16	14	14	14	13
Франція	64	64	67	62	70	73
Австрія	22	21	28	25	24	30
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	51	51	49	48	51	54

¹² Рейтинг стран мира по уровню экономической свободы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore>

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Закінчення табл. 1.3

1	2	3	4	5	6	7
Чеська Республіка	34	28	30	29	26	24
Латвія	50	56	56	55	42	37
Польща	71	68	64	57	50	42

За Індексом процвітання в 2014 році Україна посіла 63 місце серед 142 країн світу, що на 1 позицію краще, ніж у 2013 році, але це все-таки залишається найгіршим показником серед країн ЄС (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Порівняння рейтингу України з деякими країнами ЄС у 2010 – 2014 рр. за Індексом процвітання, ранг¹³

Країни	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Україна	69	74	71	64	63
<i>Старі члени ЄС</i>					
Німеччина	15	15	14	14	14
Великобританія	13	13	13	16	13
Франція	19	18	21	20	21
Австрія	14	14	16	15	15
<i>Нові члени ЄС</i>					
Угорщина	34	36	39	41	39
Чеська Республіка	24	26	28	29	29
Латвія	47	51	47	48	44
Польща	29	28	32	34	31

За Індексом сприйняття корупції у 2014 році Україна посіла 142 місце серед 175 країн світу, що на 2 позиції краще, ніж у 2013 році. Значне

¹³ The Legatum Prosperity Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prosperity.com/#!/ranking>

поширення корупції в органах державної влади не дає змогу наблизитись Україні за цим показником до країн ЄС (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Рейтинг України та деяких країн ЄС у 2010 – 2014 рр. за Індексом сприйняття корупції, ранг¹⁴

Країни	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Україна	134	152	144	144	142
<i>Старі члени ЄС</i>					
Німеччина	15	14	13	12	12
Великобританія	20	16	17	14	14
Франція	25	25	22	22	26
Австрія	15	16	25	26	23
<i>Нові члени ЄС</i>					
Угорщина	50	54	46	47	47
Чеська Республіка	53	57	54	57	53
Латвія	59	61	54	49	43
Польща	41	41	41	38	35

Отже, порівнявши позиції України за міжнародними рейтингами, за даними 2010 – 2015 рр., можна спостерігати різноспрямовані тенденції (рис. 1.2).

Для більш детального аналізу важливим є виявлення проблемних аспектів та шляхів їх удосконалення за такими напрямками:

- реєстраційна система;
- дозвільна система та ліцензування;
- податкова система;
- зовнішньоекономічна діяльність;
- контрольно-перевірочна діяльність;

¹⁴ Індекс восприятія корруцпи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org/cpi2014/>

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

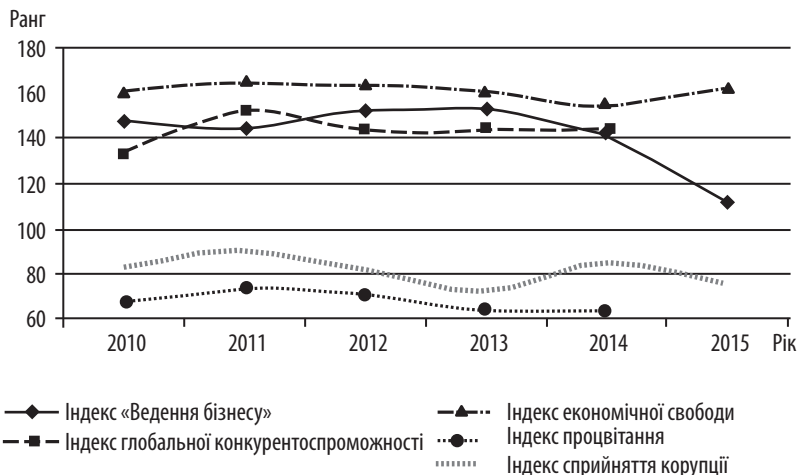


Рис. 1.2. Динаміка показників України за 2010 – 2015 рр. у міжнародних рейтингах

Для оцінки **реєстраційної системи** в міжнародній практиці використовуються ціла низка індикаторів, основними з яких є такі (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Субіндекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки реєстраційної системи країн світу¹⁵

Найменування субіндексу	Розробник / джерело	Значення складових індексу
1	2	3
Реєстрація підприємства	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє виявити бюрократичні та юридичні перешкоди, які повинен подолати підприємець при створенні і реєстрації нової компанії
Посилювачі ефективності	Світовий економічний форум «Індекс глобальної конкурентоспроможності»	Дозволяє відслідковувати процедури, часові витрати, пов'язані з реєстрацією підприємства

¹⁵ Деретулювання еконуіки: проблеми та перспективи: Монографія: Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко В. А., Іванова О. Ю., Чечетова-Терашвілі Т. М. та ін., під заг. ред. проф. Кизима М. О. і проф. Іванова Ю. Б. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 288 с. Укр. Мова.

Закінчення табл. 1.6

1	2	3
Реєстрація власності	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє відслідковувати процедури, часові та фінансові витрати, пов'язані з набуттям права власності на майно
Ліквідація підприємства	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє виявити бюрократичні та юридичні перешкоди, які повинен подолати підприємець при ліквідації компанії, виявити недоліки чинного законодавства про неспроможність (банкрутство) та основні процедурні та адміністративні вузькі місця процедури банкрутства

У табл. 1.7 відображено значення рейтингів за наведеними вище субіндексами оцінки реєстраційної системи України в порівнянні з країнами – новими членами та старими членами ЄС.

Таблиця 1.7

Порівняння індексів оцінки дозвільної системи та ліцензування України з деякими іншими країнами світу станом на 2015 рік, ранг¹⁶

Найменування індексу	Рейтинг країн – старих членів ЄС				Рейтинг України	Рейтинг країн – нових членів ЄС			
	Німеччина	Великобританія	Франція	Австрія		Угорщина	Чеська Республіка	Латвія	Польща
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Реєстрація підприємства («Ведення бізнесу 2015»)	114	45	28	101	76	57	110	36	85
Реєстрація власності («Ведення бізнесу 2015»)	89	68	126	35	59	52	31	32	39

¹⁶ Індекс «Ведення бізнесу» (Doing Business) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Закінчення табл. 1.7

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ліквідація підприємства («Ведення бізнесу 2015»)		13	7	46	14	162	70	29	43	37
Посилювачі ефективності («Індекс глобальної конкурентоспроможності 2015»)	Рейтинг за кількістю процедур для реєстрації бізнесу	106	57	32	93	57	22	106	22	22
	Рейтинг за тривалістю реєстрації бізнесу	74	62	31	101	96	14	92	66	111

Як видно з табл. 1.7, Україна має більш сприятливі показники регулювання реєстрації бізнесу, ніж у Німеччині, Австрії та Чеській Республіці. Однак за результатами рейтингу «Ведення бізнесу 2015», у порівнянні з попереднім роком, вартість реєстрації бізнесу в Україні підвищилася в середньому на 0,1% від доходу на душу населення, а кількість процедур, необхідних для реєстрації бізнесу, та час для здійснення реєстраційних дій залишилися незмінними (6 процедур та 21 день відповідно). Найгірший показник у порівнянні з країнами ЄС Україна має щодо ліквідації підприємств (106 у рейтингу), що свідчить про зарегульованість даного процесу та існування великої кількості бар'єрів.

Позитивна динаміка здешевлення процедури започаткування бізнесу (за 2010 – 2015 рр. на 4,6% доходу на душу населення) дозволила досягти за показником вартості послуг з реєстрації підприємства рівня країн – старих членів ЄС та випередити країни – нові члени ЄС (табл. 1.8).

Україна за кількістю процедур для реєстрації бізнесу за результатами рейтингу Глобальної конкурентоспроможності піднялась з 85 до 57 місця в період 2010 – 2015 рр. Проте, незважаючи на поетапне зниження кількості процедур реєстрації бізнесу, даний показник в Україні за даними Індексу є гіршим за аналогічний показник в країнах – нових членах ЄС (табл. 1.9).

Таблиця 1.8

Порівняння показника «Вартість започаткування бізнесу» рейтингу «Ведення бізнесу» України з деякими країнами – новими та старими членами ЄС у 2010 – 2015 рр., % від доходу на душу населення¹⁷

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	5,8	6,1	4,4	1,5	1,3	1,2
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	4,7	4,8	4,6	4,9	4,8	8,8
Великобританія	0,7	0,7	0,7	0,7	0,3	0,3
Франція	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Австрія	5,1	5,2	5,2	4,9	4,8	0,3
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	8,0	8,2	7,9	8,7	8,6	8,3
Чеська Республіка	9,2	9,3	8,4	8,2	8,2	8,0
Латвія	2,1	1,5	2,6	2,3	1,9	3,6
Польща	16,7	16,3	16,0	13,2	13,1	12,9

Таблиця 1.9

Порівняння кількості процедур реєстрації бізнесу з деякими країнами ЄС у 2010 – 2015 рр., кількість процедур¹⁸

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7
<i>Індекс глобальної конкурентоспроможності та «Ведення бізнесу»</i>						
Україна	10	10	10	9	7	6

¹⁷ Складено на основі Рейтингу «Ведення бізнесу» за 2010 – 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

¹⁸ Там само.

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Закінчення табл. 1.9

1	2	3	4	5	6	7
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	9	9	9	9	9	9
Великобританія	6	6	6	6	6	6
Франція	5	5	5	5	5	5
Австрія	8	8	8	8	8	8
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	4	4	4	4	4	4
Чеська Республіка	8	8	9	9	9	9
Латвія	5	5	5	4	4	4
Польща	10	6	6	6	6	4

Результати рейтингу «Ведення бізнесу» за кількістю процедур для запуску бізнесу не відрізняються останніми роками від значень аналогічного показника за Індексом глобальної конкурентоспроможності (табл. 1.9). За даними рейтингу «Ведення бізнесу» кількість процедур реєстрації бізнесу в Україні близька до середнього значення аналогічного показника в країнах – старих членах ЄС.

Станом на 2015 р. за даними Індексу глобальної конкурентоспроможності Україна скоротила тривалість реєстрації бізнесу на 1 день (табл. 1.10). Незважаючи на скорочення часу реєстрації бізнесу з 10 до 6 днів, за 2012 – 2015 рр. Україна втратила 5 позицій в Індексі за кількістю днів для реєстрації бізнесу та посідає нижче місце в рейтингу, ніж країни – члени ЄС.

Порівняння витрат часу на реєстрацію підприємства в Україні з країнами – старими та новими членами ЄС (табл. 1.10) за результатами дослідження рейтингів «Індекс глобальної конкурентоспроможності» та «Ведення бізнесу» показало, що Україна значною мірою поступається більшості наведених країн за тривалістю процедури реєстрації бізнесу. Але простежується позитивна динаміка щодо поступового зменшення кількості необхідного часу для реєстрації підприємства в Україні.

Таблиця 1.10

**Витрати часу на реєстрацію бізнесу в Україні, деяких країнах ЄС
2010 – 2015 рр., дні¹⁹**

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Індекс глобальної конкурентоспроможності/«Ведення бізнесу»</i>						
Україна	27/27	27/27	27/24	24/24	22/22	21/21
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	18/18	18/18	15/15	15/15	15/15	15/15
Великобританія	13/13	13/12	13/12	13/12	13/12	12/12
Франція	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7	7/7
Австрія	28/25	28/25	28/25	28/25	25/25	25/25
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	5/5	4/4	4/4	4/4	5/5	5/5
Чеська Республіка	15/20	15/20	20/20	20/20	20/20	20/20
Латвія	16/16	16/16	16/16	16/16	16/16	13/13
Польща	31/31	32/32	32/32	32/32	32/32	30/30

Отже, незважаючи на реалізацію заходів із дерегулювання економіки в сфері реєстрації бізнесу в 2015 р., **не вирішеною залишається проблема значної кількості процедур та витрат часу на реєстрацію бізнесу у порівнянні з країнами Європи, особливо з країнами – новими членами ЄС.**

Україна за 2010 – 2015 рр. досягла позитивних результатів у сфері реєстрації власності. Покращення позицій України за субіндексом «Реєстрація власності» (168 позиція в 2014 р. та 97 позиція в 2015 р.) в рейтингу «Ведення бізнесу» пов'язано зі спрощенням порядку подання документів та порядку проведення державної реєстрації. Проте, значне скорочення часу (на 25 днів), необхідного для реєстрації власності, не дозволило

¹⁹ Складено на основі Рейтингу «Ведення бізнесу» за 2010 – 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Україні випередити країни ЄС (крім Франції) за показником «витрати часу» (табл. 1.11).

Таблиця 1.11

Порівняння показника «Витрати часу на реєстрацію власності» України з країнами – новими та старими членами ЄС 2010 – 2015 рр., дні²⁰

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	114	114	118	118	70	45
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	40	40	40	40	40	40
Великобританія	42	29	29	29	29	22
Франція	113	98	59	59	59	49
Австрія	32	32	21	21	21	21
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	17	17	17	17	17	17
Чеська Республіка	123	78	43	25	24	24
Латвія	50	45	42	18	18	18
Польща	197	197	152	152	54	35

Незважаючи на скорочення вартості реєстрації власності в Україні за 2014 – 2015 рр. (на 2% від вартості майна), підприємству необхідно витратити більше грошових коштів на реєстрацію власності в Україні, ніж у Польщі (табл. 1.12).

Кількість процедур, які здійснює підприємство для реєстрації власності, в Україні знаходиться на рівні з Францією (8 процедур) та перевищує вказаний показник за іншими країнами – старими членами ЄС (відхилення від Німеччини – 3 процедури, Великобританії – 2 процедури, Австрії – 5 процедур) та країн – нових членів ЄС (відхилення від Угорщини – 4 процедури, Чеської Республіки – 5 процедур, Латвії – 3 процедури, Польщі – 2 процедури) (табл. 1.13).

²⁰ Складено на основі Рейтингу «Ведення бізнесу» за 2010 – 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

Таблиця 1.12

Порівняння показника «Вартість реєстрації власності» з деякими країнами ЄС у 2010 – 2015 рр., % від вартості майна²¹

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	3	3	4	4	4	2
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	5	5	5	5	6	6
Великобританія	5	5	5	5	5	5
Франція	6	6	6	6	6	6
Австрія	5	5	5	5	5	5
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	11	11	5	5	5	5
Чеська Республіка	3	3	3	3	3	4
Латвія	2	2	2	2	2	2
Польща	1	1	0	0	0	0

Таблиця 1.13

Порівняння показника «Кількість процедур для реєстрації власності» України з деякими країнами ЄС у 2010 – 2015 рр., кількість процедур²²

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7
Україна	10	10	10	10	10	8
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	5	5	5	5	5	5

²¹ Складено на основі Рейтингу «Ведення бізнесу» за 2010 – 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

²² Там само.

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Закінчення табл. 1.13

1	2	3	4	5	6	7
Великобританія	6	6	6	6	6	6
Франція	9	8	8	8	8	8
Австрія	3	3	3	3	3	3
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	4	4	4	4	4	4
Чеська Республіка	4	4	4	4	3	3
Латвія	7	6	6	5	5	5
Польща	6	6	6	6	6	6

Отже, незважаючи на спрощення процедури реєстрації власності в Україні в 2015 р., **процес реєстрації вимагає реалізації великої кількості процедур та витрачання значних сум грошових коштів, що знижує рейтинг України за субіндексом «Реєстрація власності» рейтингу «Ведення бізнесу».**

Не менш вагомим показником, який відображає ефективність реєстраційної сфери, є субіндекс «Банкрутство» рейтингу «Ведення бізнесу». Україна за даним субіндексом зменшила свою позицію у рейтингу «Ведення бізнесу 2015» (на 5 пунктів), що відбулось внаслідок зменшення частки поверненого капіталу кредиторам з 9 центів за 1 долар до 8 центів, що є нижчим показником у порівнянні з країнами – новими та старими членами ЄС (табл. 1.14).

З рис. 1.3 можна побачити, що Україна має найменшу питому вагу повернених коштів кредиторам серед країн ЄС. Лідерами забезпечення зобов'язань перед кредиторами серед старих членів ЄС є Великобританія та Німеччина, серед країн – нових членів ЄС – Чеська Республіка та Польща.

Таблиця 1.14

Порівняння частки поверненого капіталу кредиторам в Україні з деякими країнами ЄС 2010 – 2015 рр. за даними рейтингу «Ведення бізнесу», центів за 1 долар кредиту²³

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Україна	9	9	8	9	9	8
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	80	80	82	83	78	83
Великобританія	84	84	89	89	89	89
Франція	45	45	45	46	48	48
Австрія	72	72	73	73	83	82
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	38	38	38	39	39	38
Чеська Республіка	21	21	56	56	56	65
Латвія	29	29	32	46	48	48
Польща	34	34	36	32	55	55

Також стримуючим фактором виступають високі витрати підприємств під час процедури банкрутства, що в Україні складають 42% від статутного капіталу (у розрізі 2010 – 2015 рр. цей показник залишається незмінним). Для порівняння: у Великобританії витрати на ліквідацію підприємства у зв'язку з неплатоспроможністю складають 6% статутного капіталу, Франції – 9%, Німеччині – 8%, Австрії – 10%. Високі витрати підприємства при його закритті в Україні (судові витрати, оплата послуг юристів, ліквідаційної комісії тощо) не дозволяють власникам та кредиторам у належній мірі розподілити майно компанії, що ліквідується.

²³ Doing Business 2015 Going Beyond Efficiency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>

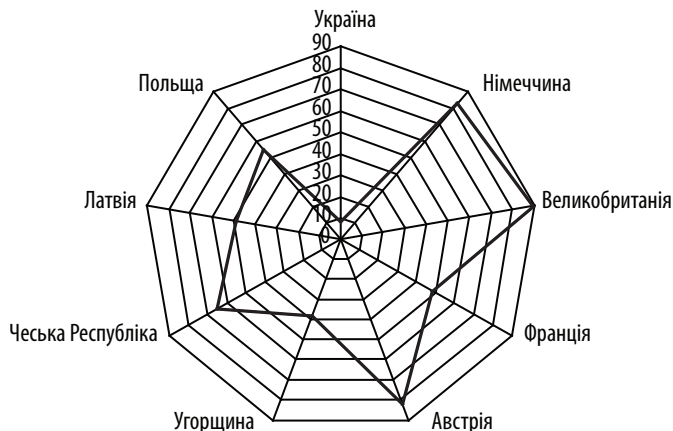


Рис. 1.3. Частки поверненого капіталу кредиторам в Україні, у порівнянні з деякими країнами ЄС станом на 2015 р. за даними рейтингу «Ведення бізнесу»²⁴

Отже, за 2014 р. в Україні були реалізовані деякі заходи з дерегулювання економіки в реєстраційній сфері. Найбільших результатів у сфері реєстрації підприємств Україна досягла у здешевленні процедури започаткування бізнесу, що дозволило країні вийти на рівень країн – нових членів ЄС у рейтингу за вказаним показником. Вартість реєстрації бізнесу в Україні за 2010 – 2015 рр. знизилась на 4,6% доходу на душу населення.

Незважаючи на помітні результати спрощення процедури реєстрації бізнесу, яке полягає в скороченні кількості дій та витрат часу на реєстрацію підприємства, порівняння умов реєстрації підприємства в Україні та країнах – членах ЄС свідчить про необхідність подальшого зменшення тривалості реєстрації бізнесу в Україні, в тому числі за допомогою скорочення кількості процедур реєстрації підприємства, а також завдяки передачі повноважень щодо надання цих адміністративних послуг органам місцевого самоврядування, а саме Центрам надання адміністративних послуг, що спростило доступ до зазначених адміністративних послуг та спростило саму процедуру їх отримання для заявників.

²⁴ Doing Business 2015 Going Beyond Efficiency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>

Застосовані заходи з дерегулювання економіки в сфері реєстрації власності в 2014 р. були пов'язані зі спрощенням порядку подання документів на реєстрацію, порядку проведення державної реєстрації власного майна та надання цих адміністративних послуг через «єдине вікно» Центрів надання адміністративних послуг. Реалізація зазначених заходів дозволила скоротити кількість процедур реєстрації, зменшити витрати на їх здійснення, скоротити термін реєстрації власності. Основними проблемами в сфері реєстрації власності залишаються значні матеріальні та часові витрати на реєстрацію через відсутність налагодженого механізму взаємодії суб'єктів надання адміністративних послуг.

Найбільш проблемною складовою реєстраційної системи України залишається процедура банкрутства. За 2014 р. Україна не підвищила свої позиції в рейтингах у цьому напрямі. Стримуючими факторами у цій сфері залишаються зменшення частки поверненого капіталу кредиторам та високі витрати підприємств під час процедури банкрутства.

Перелік індексів, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки **дозвільної системи та ліцензування** країн світу, наведено в *табл. 1.15*.

У 2014 році Україна зробила значний крок до спрощення процесу отримання дозволів на будівництво, піднявшись з 186 позиції до 41, випереджаючи за даним індексом такі країни, як Франція, Австрія (показники яких склали 92 та 94 відповідно) та деякі країни – нові члени ЄС (Польща – 88, Чеська Республіка – 86).

Підвищення позиції України щодо отримання дозволів на будівництво пов'язано з тим, що за кількістю процедур Україна посідає провідне місце серед країн – нових членів ЄС. Наприклад, станом на 2015 рік цей показник в Україні склав 10 процедур, в Польщі – 18 процедур, Латвії – 18 процедур, Угорщині – 24 процедури, Чеській Республіці – 33 процедури.

Крім того, вагомих результатів Україна досягла у показнику «Вартість отримання дозволу на будівництво», зменшивши цей показник більш ніж вдвічі у 2015 році (з 1263% доходу на душу населення до 607%). Однак за цим субіндексом Україна все одно поступається країнам ЄС. Так, в Ав-

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

стрії оформити дозвіл на будівництво коштує 56% доходу на душу населення, у Чеській Республіці – 11%, у Німеччині – 47%, у Латвії – 15%.

Таблиця 1.15

Індекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки дозвільної системи та ліцензування країн світу²⁵

Найменування індексу	Розробник/джерело	Значення складових індексу
Отримання дозволів на будівництво	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє відслідковувати процедури, часові та фінансові витрати, пов'язані з будівництвом складу, включаючи одержання необхідних ліцензій та дозволів, оформлення необхідних повідомлень і проведення обов'язкових інспекцій, а також підключення до комунальних послуг
Підключення до системи енергопостачання	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє відслідковувати процедури, часові та фінансові витрати, пов'язані з підключенням до електроенергії збудованого складу

Позитивний вплив на підвищення України у рейтингу за показником «Вартість отримання дозволу на будівництво» зробило скорочення часу на 2015 р. з 375 днів до 73 днів. У той час, коли в Польщі витрачається 161 день на отримання дозволу на будівництво, у Латвії – 152 дні, в Угорщині – 79 днів, в Німеччині – 97 днів.

Отже, динаміка показників рівня складності дозвільної системи в сфері будівництва свідчить, що здійснені заходи зі спрощення процедури отримання дозвільних документів в Україні були досить результативними. Найбільш ефективними були заходи зі скорочення тривалості отримання дозволу на будівництво та зменшення кількості дій для отримання вказаного дозволу. Але порівняння матеріальних витрат підприємств на отримання дозволів у цій сфері в Україні з країнами ЄС свідчить про необхідність здешевлення вказаної процедури. **Отже, основною проблемою в дозвільній сфері залишається значна вартість отримання дозволів на будівництво.**

²⁵ Рейтинг стран мира по уровню экономической свободы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore>

За 2014 р., за даними рейтингу «Ведення бізнесу 2015», Україна спростила доступ до електричної енергії шляхом оновлення процедури нових приєднань до електричних мереж, завдяки чому на 2015 р. було знижено кількість процедур для підключення до мережі електропостачання (на 1 процедуру) та час на здійснення вказаних процедур (на 7 днів), а також було знижено вартість з 192% від вартості капіталу до 178% у рейтингу «Ведення бізнесу 2015».

Отже, за субіндексом «Підключення до мережі електропостачання» рейтингу «Ведення бізнесу», в порівнянні з 2014 р. Україна станом на 2015 р. знизилась на 2 сходинки до 172 місця. Знаходження України на низькому рейтингу за даним субіндексом пов'язана з високим рівнем монополізації даного ринку, відсутністю конкуренції між електропостачальними компаніями та значною часткою державної власності серед підприємств.

Перелік індексів, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки **контрольно-перевірочної системи** країн світу, наведено в табл. 1.16.

Таблиця 1.16

Індекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки контрольно-перевірочної системи країн світу²⁶

Найменування індексу	Розробник	Складові індексу
Індекс сприйняття корупції	Transparency International	Складний індекс, заснований на даних експертних опитувань і досліджень відносно корупції, що проводяться різними незалежними організаціями
Свобода від корупції	Фонд спадщини «Індекс економічної свободи»	Відбиває уявлення про ступінь, в якому державна влада здійснюється в корисливих цілях, у тому числі дрібні і великі форми корупції, а також «захоплення» державою еліти і приватних інтересів

²⁶ Дерегулювання економіки: проблеми та перспективи: Монографія: Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко В. А., Іванова О. Ю., Чечетова-Терашвілі Т. М. та ін., під заг. ред. проф. Кизима М. О. і проф. Іванова Ю. Б. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 288 с. Укр. Мова.

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

За рівнем поширення корупції (результати Індексу економічної свободи) Україна порівняно з країнами – новими та старими членами ЄС займає досить низькі позиції, про що свідчить значна віддаленість від передового рубежу (100 балів) (табл. 1.17).

Таблиця 1.17

Порівняння показника «Свобода від корупції» Фонду спадщини «Індекс економічної свободи» України з деякими країнами ЄС у 2009 – 2014 рр., бали²⁷

Країни	Роки					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Україна	27,0	25,0	22,0	24,0	23,0	21,9
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	78,0	79,0	80,0	79,0	80,0	80,1
Великобританія	84,0	77,0	77,0	76,0	78,0	76,4
Франція	73,0	69,0	69,0	68,0	70,0	69,9
Австрія	81,0	81,0	79,0	79,0	78,0	75,5
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	53,0	51,0	51,0	47,0	46,0	48,6
Чеська Республіка	52,0	52,0	49,0	46,0	44,0	45,3
Латвія	48,0	50,0	45,0	43,0	42,0	43,6
Польща	42,0	46,0	50,0	53,0	55,0	54,8

Результати рейтингу Transparency International демонструють, що за рівнем корупції Україна в рейтингу знаходиться далеко від країн – нових та старих членів ЄС (табл. 1.18).

Отже, значне поширення корупції в країні і недостатні заходи боротьби з нею призвели до того, що за компонентом «Свобода від корупції» Індексу економічної свободи країна отримала 21,9 бали, при середньосвітовому рівні 40,6 балів, а за результатами рейтингу Transparency

²⁷ Рейтинг стран мира по уровню экономической свободы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore>

International – посіла 142 місце зі 176, покращивши результат за останній рік лише на дві позиції.

Таблиця 1.18

**Порівняння рейтингу України з деякими країнами ЄС у 2009 – 2014 рр.
за Індексом сприйняття корупції, ранг28**

Країни	Роки					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Україна	146	134	152	144	144	142
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	14	15	14	13	12	12
Великобританія	17	20	16	17	14	14
Франція	24	25	25	22	22	26
Австрія	16	15	16	25	26	23
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	46	50	54	46	47	47
Чеська Республіка	52	53	57	54	57	53
Латвія	56	59	61	54	49	43
Польща	49	41	41	41	38	35

Для оцінки **зовнішньоекономічної діяльності** країни в міжнародній практиці використовуються ціла низка індикаторів та індексів, основними з яких є такі (табл. 1.19).

Таблиця 1.19

**Індекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях
для оцінки міжнародної торгівлі країн світу**

Найменування індексу	Розробник/ джерело	Пояснення
1	2	3
Міжнародна торгівля	World Bank «Ведення бізнеса» (Doing Business)	Розглядаються процедурні вимоги, що пред'являються при експорті та імпорті стандартної партії товарів. Враховуються всі офіційні процедури, від

²⁸ Рейтинг країн світу за індексом сприйняття корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.transparency.org.ru/indeks-vospriiatia-korruptcii/blog

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Закінчення табл. 1.19

1	2	3
		укладення договору між двома сторонами до доставки товарів, а також час, необхідний на їх проходження
Індекс залучення до міжнародної торгівлі	Всесвітній економічний форум	Вимірює ефективність роботи різних установ та політику держав у сфері ведення міжнародної торгівлі і розвитку економічного співробітництва. При підрахунку індексу використовуються статистичні дані міжнародних організацій, а також результати щорічного опитування ВЕФ «Огляд думок менеджерів» (Executive Opinion Survey)

За даними рейтингу «Ведення бізнесу» Україна посідає 148 місце серед 189 країн світу за субіндексом «Міжнародна торгівля» та значно відстає в рейтингу від країн – старих та нових членів ЄС (табл. 1.20).

Таблиця 1.20

Значення субіндексу «Міжнародна торгівля» рейтингу «Ведення бізнесу» України та деяких країн ЄС у 2013 – 2015 рр.²⁹

Країни	Роки		
	2013	2014	2015
1	2	3	4
Україна	144	148	148
<i>Старі члени ЄС</i>			
Німеччина	11	14	14
Великобританія	15	16	16
Франція	25	37	36
Австрія	28	21	19
<i>Нові члени ЄС</i>			
Угорщина	77	70	70

²⁹ Складено на основі Рейтингу «Ведення бізнесу» за 2010 – 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

Закінчення табл. 1.21

1	2	3	4
Чеська Республіка	71	71	68
Латвія	17	23	17
Польща	49	50	49

Динаміку складових субіндексу «Міжнародна торгівля» рейтингу «Ведення бізнесу» за даними України подано в табл. 1.21.

Таблиця 1.21

Значення складових субіндексу «Міжнародна торгівля» рейтингу «Ведення бізнесу» за даними України в 2010 – 2015 рр.³⁰

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Вартість експорту (US\$ за контейнер)	1560	1560	1560	1865	1865	1930
Вартість імпорту (US\$ за контейнер)	1880	1880	1880	2455	2455	2505
Документи для експорту (кількість)	6	6	6	6	6	6
Документи на імпорт (кількість)	8	8	8	8	8	8
Час на експорт (в днях)	30	30	30	30	30	29
Час на імпорт (в днях)	33	33	33	33	33	28

Станом на 2015 р. спостерігається збереження позиції України як і в 2014 році за субіндексом «Зовнішня торгівля» у рейтингу «Ведення бізнесу 2015» (148 позиція), незважаючи на це, відбувалось зростання вартості оформлення документів при експортно-імпортних операціях (на 65 та 50 доларів за контейнер відповідно).

За даними Всесвітнього економічного форуму Україна посідає 83 місце серед країн світу за Індексом залучення до міжнародної торгівлі та значно відстає в рейтингу від країн – старих та нових членів ЄС (табл. 1.22).

³⁰ Складено на основі Рейтингу «Ведення бізнесу» за 2010 – 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

Таблиця 1.22

**Порівняння субіндексів Індексу залучення до міжнародної торгівлі
України з деякими країнами – старими та новими членами ЄС у 2014 р.,
ранг**

Найменування індексу	Рейтинг країн – старих членів ЄС				Рейтинг України	Рейтинг країн – нових членів ЄС			
	Німеччина	Великобританія	Франція	Австрія		Угорщина	Чеська Республіка	Латвія	Польща
Значення Індексу	10	6	21	18	83	50	39	41	45
Доступ до ринку (доступ до внутрішнього та зовнішнього ринків)	75	75	75	75	38	75	75	75	75
Митниця (ефективність адміністрації, ефективність адміністрування експортно-імпорتنих процедур, прозорість прикордонної адміністрації)	13	7	27	10	100	38	37	30	31
Транспортна інфраструктура	6	4	9	19	61	43	28	41	49
Бізнес-середовище (регуляторне середовище, фізична безпека)	12	11	30	14	103	66	60	44	50

Серед складових індексу Україна займає лідируючу позицію серед наведених країн ЄС за показником «Доступ до ринку», істотно знижує загальний рейтинг України в Індексі показник «Транспортна інфраструктура», а також за показником «Бізнес-середовище», зокрема, за регуляторним середовищем.

Для оцінки ефективності **системи оподаткування** в країнах світу в міжнародній практиці використовуються індикатор оподаткування, який є складовою міжнародного індексу «Ведення бізнесу», що розраховується Світовим банком. Перелік індексів, що найчастіше використо-

вуються в міжнародних співставленнях для оцінки оподаткування країн світу, наведено в *табл. 1.23*.

Таблиця 1.23

Індекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки оподаткування країн світу³¹

Найменування індексу	Розробник/ джерело	Складова індексу
Фіскальна свобода	Фонд спадщини «Індекс економічної свободи»	Оцінюється складність ведення податково-го обліку та втручання податкових органів в діяльність суб'єктів господарювання
Оподаткування	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Оцінюються податки і обов'язкові відрхування, які повинні сплачувати чи утримувати у відповідному році середня компанія, а також адміністративний тягар, пов'язаний зі сплатою податків
Посилювачі ефективності	Світовий економічний форум «Індекс глобальної конкурентоспроможності»	Оцінюється загальний вплив оподаткування на розвиток підприємництва та рівень податкового навантаження в країні

За показником фіскальної свободи Індексу економічної свободи з 2009 по 2014 р. оцінка України знизилась на 2,1 бали (чим ближче оцінка до 100 балів, тим вільною вважається фіскальна сфера). Однак країна істотно наближена до значень цього показника в країнах – нових членах ЄС, а також випередила старих членів ЄС (*табл. 1.24*).

Компанія PricewaterhouseCoopers (PWC), Всесвітній банк та Міжнародна фінансова корпорація щорічно публікують звіт «Paying Taxes»³².

Дослідники ставлять за мету з'ясувати найбільш зручні та найбільш незручні податкові системи світу (*табл. 1.25*). Податкові системи досліджувались за такими параметрами, як: кількість податків, їх об'єм та час,

³¹ Деретулювання економіки: проблеми та перспективи: Монографія: Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко В. А., Іванова О. Ю., Чечетова-Терашвілі Т. М. та ін., під заг. ред. проф. Кизима М. О. і проф. Іванова Ю. Б. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2014. – 288 с. Укр. Мова.

³² Там само.

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

який необхідно витратити платникові податків для їх розрахунку та сплати. У 2013 році Україна за зручністю податкової системи посідала 183 місце, а вже за даними рейтингу «Ведення бізнесу 2015» – 164 місце, що все одно є найгіршим показником серед європейських країн.

Таблиця 1.24

Порівняння показника «Фіскальна свобода» України з деякими країнами ЄС 2009 – 2014 рр., бали³³

Країни	Роки					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Україна	79,1	78,2	78,2	77,3	77,9	77,0
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	61,2	61,8	61,3	58,5	58,3	58,5
Великобританія	56,6	57,0	56,4	52,0	61,8	61,0
Франція	48,4	53,0	53,8	52,3	51,9	50,9
Австрія	51,0	51,1	50,5	50,3	51,2	49,9
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	81,1	79,7	78,6	69,7	68,6	70,6
Чеська Республіка	81,7	82,0	82,0	81,0	80,1	80,2
Латвія	84,6	84,4	84,3	82,5	82,7	82,3
Польща	76,1	76,0	74,4	74,0	74,9	69,0

В рейтингу Глобальної конкурентоспроможності за показником загальної податкової ставки Україна станом на 2015 р. посідає 123 місце зі 141, що свідчить про негативний вплив податкового навантаження на розвиток суб'єктів господарювання. В порівнянні з країнами – новими та старими членами ЄС (крім Франції) в Україні встановлено найвищий рівень оподаткування, який позбавляє підприємства грошових ресурсів для розвитку діяльності.

³³ Рейтинг стран мира по уровню экономической свободы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore>

Таблиця 1.25

Місце податкової системи України серед інших країн світу за 2010 – 2015 рр. за рейтингом «Ведення бізнесу» та Глобальної конкурентоспроможності (в частині загальної податкової ставки)

Країни	Роки					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	2	3	4	5	6	7
<i>Загальна податкова ставка, % «Ведення бізнесу» / Рейтинг Глобальної конкурентоспроможності</i>						
Україна	57/58	57/57	56/56	57/57	55/55	55/55
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	49/51	44/45	47/48	46/47	46/47	49/49
Великобританія	34/35	35/36	36/37	36/37	35/36	34/34
Франція	65/65	65/66	65/66	65/66	65/66	65/65
Австрія	52/55	53/56	53/56	52/53	52/53	52/52
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	57/58	57/58	55/53	52/52	50/50	50/50
Чеська Республіка	48/49	46/47	48/49	48/49	48/49	48/48
Латвія	37/33	38/33	38/39	37/38	36/37	36/36
Польща	45/40	42/43	40/42	40/44	40/44	42/42
<i>Час, необхідний для нарахування, годин/рік</i>						
Україна	848	736	657	657	491	390
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	196	196	215	221	207	218
Великобританія	105	110	110	110	110	110
Франція	132	132	132	132	132	132
Австрія	170	170	170	170	170	166
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	330	330	277	277	277	277
Чеська Республіка	808	613	557	557	413	413

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Закінчення табл. 1.25

1	2	3	4	5	6	7
Латвія	279	279	293	290	264	264
Польща	418	395	325	296	286	286
<i>Кількість податків, платежів/рік</i>						
Україна	147	147	135	135	28	28
<i>Старі члени ЄС</i>						
Німеччина	12	12	12	12	9	9
Великобританія	8	8	8	8	8	8
Франція	7	7	7	7	7	7
Австрія	12	12	12	12	12	12
<i>Нові члени ЄС</i>						
Угорщина	14	14	14	13	12	12
Чеська Республіка	12	12	12	8	8	8
Латвія	7	7	7	7	7	7
Польща	40	40	29	29	18	18

За показником загальної податкової ставки за рейтингом «Ведення бізнесу» Україна має приблизно середнє значення серед країн – старих та нових членів ЄС. Однак навантаження на прибуток суб'єктів господарювання залишається на досить високому рівні і складає 55%. Позитивна динаміка спостерігається за таким показником, як «час, необхідний для нарахування» – у порівнянні з 2010 роком Україна знизила цей показник з 848 годин до 390 годин до 2015 року. За кількістю податків та платежів Україна посідає найнижче місце в рейтингу серед країн ЄС, що говорить про необхідність подальшого скорочення кількості податків та зборів у податковій системі країни, що саме і передбачено Концепцією реформування податкової системи, яка представлена Кабінетом Міністрів України в 2014 році.

Отже, співставлення у світових рейтингах України з іншими країнами дозволило визначити такі проблемні аспекти регулювання економіки (табл. 1.26).

Таблиця 1.26

Позитивні результати та невирішені проблеми політики дерегулювання економіки в Україні в 2014 р.

Сфера	Позитивні результати	Невирішені проблеми
1	2	3
Реєстраційна система	➤ зниження вартості реєстрації бізнесу та власного майна; ➤ скорочення кількості процедур реєстрації бізнесу та власності; ➤ зменшення часу для здійснення зазначених реєстраційних дій; ➤ наближення адміністративних послуг з реєстрації бізнесу та права власності на майно до суб'єктів господарської діяльності через передачу повноважень щодо надання цих адміністративних послуг Центрам надання адміністративних послуг, які функціонують в режимі «єдине вікно»	➤ значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС; ➤ значна кількість процедур для реєстрації власності; ➤ зменшення частки поверненого капіталу кредиторам та високі витрати підприємств під час процедури банкрутства
Дозвільна система та ліцензування	➤ зниження вартості процедури підключення до мережі електропостачання на 14 долара; ➤ зниження кількості процедур для підключення до мережі електропостачання на 1 процедуру; ➤ скорочення терміну підключення до мережі електропостачання на 7 днів; ➤ зменшення кількості процедур для отримання дозволу на будівництво на 10 процедур; ➤ скорочення часу (в середньому на 302 дні) та вартості (на 656% від доходу на душу населення) отримання дозволу на будівництво	➤ значні часові витрати на отримання дозволу на будівництво; ➤ висока вартість процедури отримання дозволу на будівництво; ➤ низький рівень автоматизації, що проявлено великою кількістю процедур та значним терміном реалізації підключення до електроенергії

1. Загальна оцінка ситуації в сфері дерегулювання економіки в 2010 – 2014 рр.

Закінчення табл. 1.26

1	2	3
Контрольно-перевірочна діяльність	➤ зменшення витрат часу та коштів на подання звітності до органів контрольно-перевірочної діяльності; ➤ введення електронної перевірки для платників податків, які застосовують спрощену систему оподаткування ; ➤ зменшення тиску на бізнес з боку контролюючих органів, зменшення кількості перевірок, збільшення економії часу суб'єктів на ведення господарської діяльності	➤ високий рівень корупції; ➤ велика кількість контролюючих органів; ➤ невисокий рівень захисту прав власності
Зовнішньо-економічна діяльність	➤ зменшення витрат часу на оформлення експорту та імпорту; ➤ спрощення процедури здійснення розрахунків між суб'єктами господарювання	➤ низька ефективність адміністрування експортно-імпортних процедур; ➤ значна вартість оформлення експортно-імпортних операцій; ➤ невисока прозорість прикордонної адміністрації
Податкова система	➤ скорочення часу на розрахунок та сплату податків на 101 годину за рік; ➤ спрощення процедури реєстрації платника податків; ➤ зменшення витрат часу на виконання податкового обов'язку	➤ високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання, ➤ значна кількість податкових платежів протягом року; ➤ нестабільне регуляторне середовище

Отже, пріоритетними напрямками політики дерегулювання економіки в Україні є **спрощення порядку реєстрації суб'єктів господарювання, спрощення порядку реєстрації власного майна суб'єктів господарювання, лібералізація порядку ліквідації підприємства при його банкрутстві.**

Незважаючи на покращення, які відбулись в реєстраційній сфері в 2014 році, залишаються напрями дерегулювання, в межах яких необхідно вносити якісні зміни. Основні серед них: **зменшення витрат часу, коштів та скорочення кількості процедур для реєстрації бізнесу і власності.**

Виходячи з виділених проблем, пріоритетними напрямками дерегулювання в дозвільній сфері та сфері ліцензування є **зменшення витрат часу та коштів за процедури отримання дозволів; збільшення рівня автоматизації у процесі прийняття та оформлення документів; спрощення процесу отримання ліцензій; уніфікація підходів до отримання дозвільних документів.**

Пріоритетними напрямками в зовнішньоекономічній сфері є **зменшення вартості оформлення експортно-імпортних операцій та збільшення ефективності їх адміністрування.**

Основними напрямками дерегулювання економіки в сфері оподаткування є **зниження рівня податкового навантаження на суб'єктів господарювання, зменшення витрат коштів та часу на ведення податкового обліку та зменшення кількості податкових платежів за рік.**

Отже, співставлення у світових рейтингах України з іншими країнами дозволило визначити проблемні аспекти за напрямками дерегулювання економіки, які здійснюють на неї вплив, вказані проблеми необхідно враховувати при складанні стратегії розвитку країни. Для вирішення визначених проблем першочергового значення набуває подальша розробка рекомендацій щодо внесення змін до чинного законодавства України відносно продовження політики дерегулювання економіки, що підвищить конкурентоспроможність України у світових рейтингах.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ОСНОВНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У СФЕРІ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ, ЩО ВВЕДЕНІ В ДІЮ В 2014 РОЦІ

Дерегулювання є одним із пріоритетних напрямів реформування держави, який стимулює її стабільний соціально-економічний розвиток. Серед основних завдань в рамках визначених напрямів дерегуляції економіки нормативними документами на 2010 – 2014 рр. було виділено такі:

- 1) *в реєстраційній системі*: спрощення процедури започаткування й виходу з бізнесу; урегулювання питання про акредитацію представництв і філій іноземних компаній за наявним принципом;
- 2) *в дозвільній системі та ліцензуванні*: істотне скорочення кількості видів діяльності й робіт, що вимагають одержання дозволів; спрощення процедур видачі документів дозвільного характеру; зменшення часових і грошових витрат при одержанні дозвільних документів; збільшення переліку робіт (послуг), що можуть виконуватися на підставі заяви;
- 3) *в контрольно-перевірочній діяльності*: визначення критеріїв оцінювання ступеня ризику від ведення суб'єктами господарської діяльності й періодичності проведення планових заходів державного нагляду (контролю); профілактики й запобігання порушень законодавства замість прямого контролю;
- 4) *в зовнішньоекономічній діяльності*: оптимізація фінансових та часових витрат на проходження митних процедур;
- 5) *в податковій політиці*: скорочення кількості податків та зборів, часу, необхідного для виконання податкового обов'язку платниками податків, середньозваженої ставки оподаткування, рівня податкового навантаження тощо.

Наведені завдання дерегулювання економіки цілком відповідають проблемам, визначеним за результатами оцінки ситуації у сфері дерегулювання економіки (табл. 1.26).

В контексті продовження реалізації політики дерегулювання економіки першочергового значення набуває виділення позитивних та негативних аспектів нормативно-правових актів України, які стимулюють та стримують розвиток суб'єктів господарювання за напрямками, наведеними вище.

1. Реєстраційна система

За 2014 р. в Україні було прийнято декілька нормативно-правових актів в цьому напрямі, які спрощують умови господарювання та сприяють підвищенню оцінки України в міжнародних рейтингах. **Основними з них стали:**

1.1. Спрощення процедури державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця

Законом України від 15.04.2014 р. № 1206-VII (набув чинності 30.10.2014 р.)³⁴ передбачається:

1. Скасування вимоги щодо справляння реєстраційного збору за проведення державної реєстрації юридичної особи (до внесення змін вартість реєстрації становила 170 грн) та фізичної особи-підприємця (до внесення змін вартість реєстрації становила 17 грн). Також скасована норма, за якою в разі відмови в проведенні державної реєстрації юридичної особи чи фізичної особи – підприємця реєстраційний збір не повертається.

Реєстраційний збір залишається за державною реєстрацією змін:

- що вносяться до установчих документів юридичних осіб – у розмірі 51 грн (розмір не змінився);
- імені або місця проживання фізичної особи – підприємця – у розмірі 17 грн (до внесення змін вартість реєстрації становила 10 грн 20 коп.).

Запровадження вказаних змін зменшує грошові витрати при реєстрації бізнесу, але дещо збільшить вартість внесення змін до реєстраційних даних суб'єктів господарювання.

³⁴ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 15.04.2014 № 1206-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1206-18>

2. Повідомлення державним реєстратором (крім податкової, статистики та Пенсійного фонду) фондів соціального страхування про факт державної реєстрації юридичної чи фізичної особи – підприємця. Що спрощує порядок реєстрації суб'єкта господарювання.
3. Скасування обов'язкової наявності печатки у суб'єктів приватного права, що зменшує витрати часу на реєстрацію бізнесу та звільняє від отримання дозвільних документів на виготовлення печаток.
4. Розширення обсягу відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, до яких надається доступ на офіційному сайті спеціально уповноваженого органу з питань державної реєстрації. Так, наявність повноважень для вчинення правочинів від імені юридичної особи, згідно з нормами Закону, можна перевірити за інформацією з ЄДР через мережу Інтернет. Що спрощує порядок отримання реєстраційних даних про суб'єкта господарювання від державних органів.
5. Здійснення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців шляхом подання електронних документів без обов'язкового використання електронного цифрового підпису. Законом передбачається можливість застосування інших засобів ідентифікації заявника: надання файлу із зображенням, QR-коду з використанням ІТ технологій та мобільного зв'язку, що значно спрощує порядок подання документів для проведення реєстрації суб'єктів господарювання. **Отже, основна мета Закону полягає у спрощенні та здешевленні процедури реєстрації бізнесу в Україні.**

Наказом Міністерства юстиції України № 2097/5 від 10.12.2014 р.³⁵, вносяться зміни щодо скасування адміністративного збору за реєстрацію: з Порядку було виключено пункти 2.5 та 2.7 згідно з якими до реєстраційної картки, заповненої через Реєстраційний портал, слід було додати документ, що засвідчує внесення реєстраційного збору, або відомості про

³⁵ Наказ Міністерства юстиції України «Про внесення змін до Порядку подання та обігу електронних документів державному реєстратору юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» № 2097/5 від 10.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1599-14>

оплату реєстраційного збору з використанням платіжних систем через мережу Інтернет.

Окрім того, скасовано також положення щодо публікації на офіційному веб-сайті Укрдержреєстру та веб-сайті ДП «Інформаційно-ресурсний центр» переліку платіжних систем, які можуть використовуватися заявником для оплати реєстраційного збору через мережу Інтернет.

До позитивних наслідків таких змін можна віднести спрощення умов отримання адміністративної послуги шляхом скасування адміністративного збору за реєстрацію, що, у свою чергу, може призвести до втрат бюджету.

Законом України від 13.05.2014 р. № 1258-VII³⁶ спрощено процедуру державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця за її рішенням.

Цим Законом внесено зміни до ряду законодавчих актів України, зокрема, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Господарського та Цивільного кодексів, Законів України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».

Передбачено, що для проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем за її рішенням фізична особа – підприємець або уповноважена нею особа подає (надсилає) державному реєстратору реєстраційну картку на проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем за її рішенням.

Державний реєстратор за відсутності підстав для залишення реєстраційної картки на проведення державної реєстрації припинення підпри-

³⁶ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичних осіб – підприємців за заявницьким принципом» № 1258-VII від 13.05.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1258-18>

ємницької діяльності фізичною особою – підприємцем за її рішенням без розгляду зобов'язаний не пізніше наступного робочого дня з дати надходження цього документа внести до Єдиного державного реєстру запис про проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем та в той же день видати (надіслати поштовим відправленням з описом вкладення) їй повідомлення про внесення такого запису.

Державний реєстратор залишає реєстраційну картку на проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем за її рішенням без розгляду, якщо:

- реєстраційна картка на проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем за її рішенням подана за неналежним місцем проведення державної реєстрації припинення фізичною особою – підприємцем підприємницької діяльності;
- реєстраційна картка на проведення державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичною особою – підприємцем за її рішенням не відповідає вимогам цього Закону (Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців»).

Отже, основним нововведенням цього Закону є те, що реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця здійснюватиметься фактично негайно після отримання від фізичної особи відповідного волевиявлення (у формі реєстраційної картки), без права контролюючих органів заблокувати таку реєстрацію. Це дало змогу тисячам підприємцям просто (одна реєстраційна форма) та швидко (1 день) у разі необхідності припинити свою підприємницьку діяльність.

1.2. Спрощення проведення реєстрації для осіб, місцезнаходженням / місцем проживання яких є територія проведення АТО та територія Криму

Наказом Міністерства юстиції України від 05.11.2014 р. № 1849/5³⁷ (набув чинності 19.11.2014 р.) визначено особливості проведення реєстраційних дій щодо підприємців із зони АТО:

- реєстрація як фізичних осіб – підприємців із зони АТО здійснюється державними реєстраторами реєстраційних служб територіальних органів Міністерства юстиції в областях та м. Києві за адресою тимчасового проживання. При цьому «прописка» за цією адресою державними реєстраторами не вимагатиметься.

Зміна місцезнаходження юридичних осіб та місця проживання фізичних осіб – підприємців із зони АТО також здійснюватиметься державними реєстраторами територіальних органів Міністерства юстиції. При цьому державні реєстратори протягом 10 робочих днів з дати державної реєстрації таких змін повинні забезпечити надсилання документів, поданих для їх проведення, за новим місцезнаходженням (місцем проживання), якщо воно не збігається з місцем їх подачі. Взяття на облік повинно здійснюватись у день отримання зазначених документів.

Запропоновані заходи спрямовані на підтримку осіб, які проживають на території проведення АТО³⁸ та продовжують вести підприємницьку діяльність. **Надана суб'єктам господарювання із зони АТО можливість здійснити реєстраційні дії у будь-якому місті України є суттєвим спрощенням порядку реєстрації для підприємців та підприємств, які намагаються перевезти свій бізнес із зони АТО на іншу територію України.**

Наказом Міністерства юстиції України № 1197/5» № 1971/5 від 24.11.2014 р.³⁹ (набув чинності 16.12.2014 р.) передбачено зміни щодо

³⁷ Наказ Міністерства юстиції України «Про проведення реєстраційних дій щодо юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців місцезнаходженням /місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції» від 05.11.2014р. № 1849/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1408-14>

³⁸ Перелік населених пунктів, на території яких здійснювалася АТО, було затверджено розпорядженням КМУ від 30.10.2014р. № 1053-р. Проте 05.11.2014 р. Урядом зупинено дію зазначеного розпорядження.

³⁹ Наказ Міністерства юстиції України «Про внесення зміни до наказу Міністерства юстиції України від 23 липня 2014 року № 1197/5» № 1971/5 від 24.11.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1535-14>

проведення реєстраційних дій державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичних осіб – підприємців, які переселилися з АРК та м. Севастополя, місцем проживання яких (за даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців) є АРК та м. Севастополь, за рішенням таких осіб здійснюється за місцем їх перебування, зареєстрованим відповідно до законодавства.

Отже, **Міністерство юстиції України спростило умови реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичних осіб – підприємців, які переселилися з АРК та м. Севастополя**, що створює більш зручні умови ліквідації підприємств для внутрішньо переміщених суб'єктів не за місцем реєстрації їх підприємств, а за місцем їх тимчасового перебування.

1.3. Спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно

За результатами 2014 року Україна піднялася на 16 позицій і посіла 96 місце в ТОП-100 рейтингу легкості ведення бізнесу «Doing Business 2015». Одним із критеріїв цього стало покращення позицій країни за суб-індексом «Реєстрація власності» (позитивна динаміка на 29 позицій), що відбулось за рахунок введення нової системи державної реєстрації прав на нерухоме майно, яка забезпечує реєстрацію в одному Державному реєстрі прав та їх обтяжень як на земельні ділянки, так і на об'єкти нерухомості, розташовані на них. Цьому сприяло прийняття в 2014 р. низки нормативно-правових актів, **які мають позитивний вплив на діяльність суб'єктів господарювання.**

Наказом Міністерства юстиції України від 26.03.2014 р. № 570/5⁴⁰ (набув чинності 04.04.2014 р.) внесені зміни щодо: скорочення переліку випадків, коли державна реєстрація прав на нерухоме майно здійснюється державними реєстраторами Укрдержреєстру. Зокрема це стосується проведення державної реєстрації права власності на підставі рішень судів у

⁴⁰ Наказ Міністерства юстиції України «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 02 квітня 2013 року № 607/5 «Про заходи щодо взаємодії органів державної реєстрації прав та їх посадових осіб» від 26.03.2014 № 570/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0370-14>

справах про спадкування, що становило 60% від загального обсягу заяв, які розглядалися Укрдержреєстром.

Також, відповідно до змін, у разі подання заяви про проведення одночасної реєстрації права державної власності на земельну ділянку та права оренди на таку земельну ділянку (реєстрація якого проведена до 1 січня 2013 відповідно до законодавства), рішення про державну реєстрацію за обома видами прав приймається державним реєстратором органу державної реєстрації прав, яким прийнято таку заяву. **Таким чином, прийняття Наказу сприяє зменшенню витрат часу на реєстрацію нерухомості.**

Метою Закону України № 1219-VII від 16.04.2014 р.⁴¹ є розширення повноважень нотаріусів у сфері державної реєстрації прав на нерухоме майно, а саме у частині надання інформації у формі витягу з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно за заявою будь-яких фізичних та юридичних осіб, тоді як раніше такі функції виконували виключно державні реєстратори.

Зазначені зміни забезпечують належну реалізацію фізичними та юридичними особами прав на об'єкти нерухомого майна, доступність до отримання інформації з реєстру, зменшують витрати часу на отримання витягів та знижують навантаження на державних реєстраторів.

Законом України № 1325-VII від 05.06.2014 р.⁴² скасовується плата за внесення відомостей до Державного земельного кадастру, зокрема, за державну реєстрацію земельної ділянки, державну реєстрацію обмежень у використанні земель, внесення до Державного земельного кадастру відомостей (змін до них) про землі в межах території адміністративно-територіальних одиниць та земельних ділянок.

⁴¹ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання інформації про державну реєстрацію прав та їх обтяжень з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно» № 1219-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1219-18>

⁴² Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний земельний кадастр» щодо скасування плати за внесення відомостей до Державного земельного кадастру та змін до них» від 05.06.2014 р. № 1325-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1325-18>

Прийняті зміни до Закону України «Про Державний земельний кадастр» сприятимуть **зменшенню фінансового навантаження на фізичних і юридичних осіб, оскільки адміністративні послуги з внесення відомостей Державного земельного кадастру та змін до них будуть здійснюватися на безоплатній основі.**

Наказом Міністерства юстиції України від 15.08.2014 р. №1354/5⁴³ (набув чинності 02.09.14 р.) встановлено перелік заходів, пов'язаних із державною реєстрацією речових прав на нерухоме майно, яке розташоване в межах Луганської та Донецької областей, а саме:

Наказом встановлено, що заяви про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно, розташоване в межах територій Луганської та Донецької областей, можуть подаватися як до будь-якого органу державної реєстрації прав на території областей, в межах якої розташоване нерухоме майно, так і до органів державної реєстрації прав Харківської, Полтавської, Дніпропетровської, Запорізької, Житомирської, Сумської та Чернігівської областей.

У разі подання заяв про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно, розташоване в межах територій Луганської та Донецької областей, до органів державної реєстрації прав Харківської, Полтавської, Дніпропетровської, Запорізької, Житомирської, Сумської та Чернігівської областей державні реєстратори речових прав на нерухоме майно таких органів проводять державну реєстрацію прав відповідно до Порядку державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 року №868.

Отже, Наказом **спрощується порядок отримання послуг з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно на об'єкти, які знаходяться на території Луганської та Донецької областей**, шляхом закріплення можливості подання заяви не лише в органи, які діють за місцем його розташування, але і в органи державної реєстрації інших областей України.

⁴³ Наказ Міністерства юстиції України «Про тимчасові заходи щодо надання послуг з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, розташоване в межах територій Луганської та Донецької областей» від 15.08.2014 №1354/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0992-14>

У Законі України від 02.09.2014 р. № 1673-VII⁴⁴ (набув чинності 27.09.14 р.) передбачено тимчасове віднесення дачних поселень та садівницьких товариств у приміських зонах до відповідних населених пунктів, а жителів дачних та садових будинків – до відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст, що дозволить забезпечити дотримання прав і свобод цих громадян.

Отже, право переводити дачні та садові будинки у житлові та реєструвати в них місце проживання дало змогу громадянам **розширити можливості отримання соціальних пільг та пенсій, працевлаштування, одержання медичної допомоги, освіти, послуг поштового зв'язку тощо**. Проте, оскільки Рішення про переведення прийматиметься відповідними органами місцевого самоврядування, норми прямого законодавчого впливу відсутні і виникає ризик появи корупційної складової.

Законом України від 14.10.2014 р. № 1701-VII⁴⁵ (набув чинності 25.11.2014 р.) вносяться зміни до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»: у статті 28 Закону про надання інформації про державну реєстрацію прав та їх обтяжень з Державного реєстру прав зазначається, що інформація про зареєстровані права та їх обтяження, що міститься в Державному реєстрі прав, є відкритою і загальнодоступною.

Для фізичних та юридичних осіб інформація може надаватися виключно по об'єкту нерухомості в електронній або паперовій формі. В електронній формі інформація може бути надана через сайт Укрдержреєстру. У свою чергу, для отримання відомостей на паперовому носії потрібно подати особисто або надіслати поштою органам реєстрації прав та нотаріусам відповідну заяву. При цьому за заявою власника або іншого

⁴⁴ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо переведення садових і дачних будинків у жилі будинки та реєстрації в них місця проживання» від 02.09.2014 р. № 1673-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1673-18>

⁴⁵ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14.10.2014 р. № 1701-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1701-18>

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

правовласника орган державної реєстрації надає йому інформацію у вигляді виписки про осіб, які отримали відомості про зареєстровані права та їх обтяження, що належать йому.

Отже, відкриття вільного доступу до реєстру нерухомості сприятиме боротьбі з корупцією та спрощенню функціонування ринку нерухомості, проте може існувати ризик зловживань відкритим доступом.

1.4. Спрощення декларативних процедур у будівництві

Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України № 325 від 24.11.2014 р.⁴⁶ передбачено можливість:

- ▶ подання суб'єктом звернення електронних повідомлень та електронних декларацій;
- ▶ реєстрації, опрацювання й розгляду електронних повідомлень та електронних декларацій відповідальною особою;
- ▶ надання суб'єктам звернення інформації про стан і результати розгляду електронних повідомлень та електронних декларацій;
- ▶ захисту інформації, що обробляється у Системі, відповідно до вимог чинного законодавства;
- ▶ підтвердження цілісності електронних повідомлень, електронних декларацій та ідентифікації суб'єкта звернення.

Отже, Наказ Мінрегіонрозвитку спрощує порядок проходження декларативних процедур у будівництві, скорочує термін здійснення цих процедур за рахунок здійснення їх в електронному вигляді, дозволяє суб'єкту звернення спостерігати за розглядом його електронного повідомлення.

Крім того, автоматичне інформування Центру надання адміністративних послуг про надходження до Держархбудінспекції електрон-

⁴⁶ Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи здійснення декларативних процедур у будівництві» від 24.11.2014 № 325 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1590-14>

ного повідомлення або електронної декларації та результати їх розгляду – це суттєвий крок до дієвого механізму взаємодії суб'єктів надання адміністративних послуг, що підвищує якість їх надання.

Однак використання електронної системи здійснення декларативних процедур у будівництві можливо лише при наявності надійних засобів електронного цифрового підпису.

Отже, протягом 2014 р. було прийнято ряд нормативно-правових актів у сфері започаткування бізнесу (табл. 2.1), спрямованих на зменшення втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання. Але деякі нормативно-правові акти в реєстраційній сфері ще мають проблеми, які негативно впливають на бізнес-клімат у країні.

Таблиця 2.1

**Напрями покращення бізнес-середовища в Україні
в реєстраційній сфері в 2014 р.**

Напрямки покращення	Нормативно-правовий акт (НПА), який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
1	2	3	4
Спрощення процедури державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця за її рішенням	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 15.04.2014 № 1206-VII	Значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації та ліквідації бізнесу	Збільшення вартості внесення змін до реєстраційних даних суб'єктів господарювання
	Наказ Міністерства юстиції України «Про внесення змін до Порядку подання та обігу електронних документів державному реєстратору юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» № 2097/5 від 10.12.2014 р.		Можливі втрати бюджету від скасування адміністративного збору за реєстрацію

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

Закінчення табл. 2.1

1	2	3	4
	Лист Міністерства доходів і зборів України від 07.07.2014 р. № 16051/7/99-99-18-02-01-17		Затримується процедура ліквідації бізнесу
Спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо переведення садових і дачних будинків у жилі будинки та реєстрації в них місця проживання» від 02.09.2014 р. № 1673-VII	Витрати часу на реєстрацію нерухомості	Через відсутність норм прямого законодавчого впливу виникає ризик появи корупційної складової
	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14.10.2014 № 1701-VII	Відсутність вільного доступу до реєстру нерухомості	Ризик зловживань відкритим доступом до реєстру нерухомості
Спрощення декларативних процедур у будівництві	Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи здійснення декларативних процедур у будівництві» від 24.11.2014 № 325	Значна кількість процедур для реєстрації власності	Здійснення декларативних процедур у будівництві можливо лише при наявності надійних засобів електронного цифрового підпису

2. Адміністративні послуги, дозвільна система та ліцензування

Завдяки прийнятим Законам, у 2014 р. були отримані позитивні результати в дозвільній системі України:

2.1. Спрощення порядку надання адміністративних послуг

1 січня 2014 р. набрали чинності норми *Закону України від 06.09.2012 р. № 5203-VI*⁴⁷ щодо створення Єдиного порталу адміністративних послуг, а саме – вказаними нормами передбачено:

- 1) можливість отримання суб'єктами звернення інформації про хід розгляду їхніх заяв;
- 2) можливість отримання суб'єктами звернення за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку результатів надання адміністративних послуг;
- 3) можливість здійснення суб'єктами звернення оплати за надання адміністративної послуги дистанційно, в електронній формі.

Очікуваним результатом нововведень є **зменшення витрат часу на отримання адміністративних послуг, зменшення кількості відвідувань Центрів надання адміністративних послуг**. Проблемним моментом застосування норм є недоступність вказаних послуг для користувачів.

*Постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 494*⁴⁸ (набула чинності з 14.10.2014 р.) забороняється відносити до супутніх послуг, що надаються в приміщеннях державних органів надання консультацій, інформації, пов'язаних з наданням адміністративних послуг, продаж бланків заяв та інших документів, необхідних для звернення щодо надання адміністративних послуг, та надання допомоги в їх заповненні.

Отже, заборона віднесення встановленого переліку послуг до супутніх сприятиме **зменшенню корупційних ризиків з боку органів надання адміністративних послуг через законодавче закріплення переліку супутніх послуг, які забороняється надавати органами державної влади, здешевлення адміністративних послуг для одержувачів**.

⁴⁷ Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. № 5203-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

⁴⁸ Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 1 жовтня 2014 р. № 494 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/494-2014-п>

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 р. №523⁴⁹ (набуло чинності 05.06.2014 р.) затверджено Перелік адміністративних послуг органів виконавчої влади, що надаються через центри надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП).

Місцевим державним адміністраціям, при яких утворено ЦНАП, необхідно було у місячний строк з дня набрання чинності включити адміністративні послуги, визначені Переліком, до адміністративних послуг, котрі надаються через місцеві ЦНАП, та організувати надання цих послуг.

Відповідно до Розпорядження, надання послуг Переліку необхідно було організувати поетапно:

- ▶ з 1 вересня 2014 року через ЦНАП було розпочато видачу фізичним особам висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи діючих об'єктів;
- ▶ з 1 жовтня 2014 року – через ЦНАП мали почати здійснювати державну реєстрацію юридичної особи або фізичної особи, яка має намір стати підприємцем, і видачу витягу, виписки, довідки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, а також здійснювати реєстрацію місця проживання особи або зняття з реєстрації;
- ▶ 1 січня 2015 року – через ЦНАП можна отримати витяг щодо державної реєстрації земельної ділянки, власне зареєструвати земельну ділянку, отримати відомості з Державного земельного кадастру, отримати витяг з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки та інші послуги щодо операцій із земельними ділянками, крім того громадяни можуть оформити або обміняти паспорт громадянина України для виїзду за кордон (у тому числі термінове оформлення).

Прийняте Кабінетом Міністрів України рішення мало на меті забезпечити надання у ЦНАП найпопулярніших адміністративних послуг, а саме:

⁴⁹ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 р. №523 «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80>

- реєстрація місця проживання;
- видача паспортів громадянина України (у тому числі і для виїзду за кордон), які до рішення Кабінету Міністрів України надавались Державною міграційною службою;
- реєстрація фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб й реєстрація прав на нерухоме майно, які до рішення КМУ надавались Державною реєстраційною службою України;
- реєстрація земельних ділянок, які до рішення КМУ надавались Державним агентством земельних ресурсів України.

У містах і районах, де вже створено відповідну інфраструктуру, насамперед, це належні приміщення ЦНАП та достатність кадрів, відкрилася можливість для надання якісних адміністративних послуг зазначених вище органів. Місцеві державні адміністрації, при яких утворено ЦНАП, повинні забезпечити належні умови там, де вони ще відсутні.

Однак процес передачі відповідних адміністративних послуг від відомств до ЦНАП має багато проблемних аспектів, серед яких:

- законодавче закріплення повноважень з надання певних адміністративних послуг за конкретними категоріями посадових осіб. Наприклад, реєстрацію бізнесу та реєстрацію прав на нерухоме майно мають здійснювати лише посадовці, які мають статус державного реєстратора, а реєстрацію земельних ділянок можуть виконувати тільки державні кадастрові реєстратори;
- незавершеність роботи з формування багатьох державних реєстрів. Неможливо організувати ефективну взаємодію та обмін інформацією між адміністраторами ЦНАП та суб'єктами надання адміністративних послуг через переважно паперові носії необхідної інформації (наприклад, паперові картотеки реєстрації місця проживання).

Отже, прийняття Розпорядження **стало вагомим кроком до децентралізації надання адміністративних послуг, що зробило їх більш доступними для споживачів даних послуг.** Крім того, надання найпопулярніших адміністративних послуг через ЦНАП значно підвищує якість надання цих адміністративних послуг шляхом скорочення часу на

їх отримання, зменшення їх вартості, нівелюючи корупційну складову через відсутність прямого контакту суб'єкта звернення та посадової особи, що приймає рішення щодо надання адміністративної послуги, а також підвищується зручність та комфорт отримання адміністративних послуг у ЦНАП в режимі «єдиного вікна».

2.2. Зменшення витрат часу та документів для отримання ліцензій

Наказом Державної інспекції ядерного регулювання України від 30.12.2013 р. №149⁵⁰ (набув чинності 07.02.2014 р.) скорочено перелік документів, що подаються для отримання ліцензії на провадження окремих видів діяльності у сфері використання ядерної енергії. А саме – до заяви на отримання ліцензії, з набранням чинності Наказу, не потрібно надавати:

- 1) документи, що засвідчують рівень безпеки джерел іонізуючого випромінювання;
- 2) акти інспекційних обстежень та/або інспекцій, що проводилися Держатомрегулюванням України або її територіальним органом протягом дії ліцензії;
- 3) документ про оплату послуг щодо здійснення дозвільних процедур.

Вказані зміни зменшують витрати часу на підготовку документів для їх подання до Державної інспекції ядерного регулювання України для отримання необхідної ліцензії у сфері використання ядерної енергії, сприяють зменшенню документообігу на підприємстві.

Рішенням Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 18.12.2013 р. №2434⁵¹ (набуло чинності 04.02.2014 р.). за-

⁵⁰ Наказ Державної інспекції ядерного регулювання України «Про затвердження Змін до Положення про перелік та вимоги щодо форми та змісту документів, що подаються для отримання ліцензії на провадження окремих видів діяльності у сфері використання ядерної енергії» від 30.12.2013 р. №149 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0055-14>

⁵¹ Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення «Про затвердження форм заяв, необхідних для ліцензування телерадіомовлення» від 18.12.2013 р. №2434 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0043-14>

тверджено форми заяв, необхідних для ліцензування телерадіомовлення: заява про видачу (продовження) ліцензії на мовлення, заява про переоформлення ліцензії на мовлення, заява про видачу дубліката ліцензії на мовлення.

При цьому **спрощено форму заяви на переоформлення ліцензії на мовлення та заяви про видачу дубліката ліцензії на мовлення** – зменшено кількість інформації, необхідної для заповнення заяви на 65%, що знижує трудомісткість заповнення заяви.

Разом з тим, заяву про видачу (продовження) ліцензії на мовлення доповнено інформацією про пов'язаних осіб та відомості про розподіл часток статутного капіталу телерадіоорганізації, що підвищує трудомісткість її заповнення.

Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 06.06.2014 р. №668⁵² спрощена процедура оформлення та видачі ліцензій на право імпорту, експорту спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Відповідно до змін, передбачених Наказом, замість значного переліку документів, який необхідно подавати для отримання ліцензії, необхідно буде подавати до ліцензійного органу заяву про отримання ліцензії та копію платіжного доручення (з оригінальною відміткою банку про сплату) про перерахування до місцевого бюджету річної плати за ліцензію.

Отже, норми Наказу **сприяють зменшенню витрат часу суб'єкта господарювання на оформлення пакету документів для отримання ліцензії на право імпорту, експорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів.**

2.3. Зменшення кількості та спрощення процедури отримання дозвільних документів на здійснення певних видів господарської діяльності

⁵² Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про внесення змін до Порядку оформлення та видачі ліцензій на право імпорту, експорту спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 06.06.2014 р. №668 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0713-14>

*Закон України від 09.04.2014 р. № 1193-VII*⁵³ скасовує значну кількість документів – 59 з передбачених Переліком документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності 153 документів.

Законом передбачена необхідність отримання лише тих дозвільних документів, які передбачені наведеним вище Переліком. Тим самим, скасована необхідність отримання дозвільних документів, передбачених іншими нормативно-правовими актами. Загальна їх кількість складає 25 одиниць. Законом обмежується сфера застосування 10 дозвільних документів.

Також, згідно з нормами Закону, дозвільний орган має право звернутися до адміністративного суду з позовом про застосування заходів реагування у вигляді анулювання документу дозвільного характеру в разі встановлення факту надання в заяві недостовірної інформації та в разі порушення суб'єктом господарювання вимог законодавства в процесі здійснення господарської діяльності, за якими дозвільним органом було надано припис про їх усунення з наданням цим органом достатнього часу для їх усунення.

Довільне тлумачення дозвільним органом кількості часу для усунення порушення містить значні корупційні ризики, які можуть спричинити зловживання у даній сфері.

Отже, прийняття Закону сприяє **скороченню витрат часу та матеріальних витрат суб'єктів господарювання на отримання дозвільних документів та реєстрацію господарської діяльності**. Разом з тим, Закон містить норми, які можуть призвести до корупційних дій службовців дозвільних органів.

*Законом України від 13.05.2014 р. № 1252-VII*⁵⁴ вводиться видача державним адміністратором виключно у дозвільних центрах (на рівні райо-

⁵³ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» від 09.04.2014 № 1193-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1193-18>

⁵⁴ Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» щодо вдосконалення процедури видачі документів дозвільного характеру, оформлених центральними органами виконавчої влади» від 13.05.2014 № 1252-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1252-18>

нів та областей) суб'єктам господарювання дозвільних документів (переоформлення, видача дублікатів, анулювання), оформлених ЦОВВ.

Державний адміністратор реєструє заяву та документи, що додаються до неї, у спеціальному журналі, формує дозвільну справу і протягом наступного робочого дня передає цю заяву і документи дозвільному органу, який протягом не більше 10 робочих днів з дня отримання заяви оформлює відповідний документ дозвільного характеру або письмове повідомлення про відмову.

Не пізніше наступного робочого дня з дня отримання від дозвільного органу відповідного дозвільного документа (або письмового повідомлення про відмову) державний адміністратор повідомляє підприємця про час і місце видачі йому цього дозволу.

Така процедура запроваджується з метою оптимізації та спрощення отримання документів дозвільного характеру. Отже, норми Закону **спрямовані на скорочення часових та грошових витрат суб'єктів господарювання, а також зниження рівня корупційних дій з боку чиновників.**

Метою Закону України від 13.05.2014 р. № 1253-VII⁵⁵ (набув чинності з 06.08.2014 р.) є вдосконалення вимог чинного законодавства щодо скорочення переліку нотаріальних дій, мінімізації витрат споживачів нотаріальних послуг та доступу до таких послуг.

Таким чином, оскільки у ряді випадків вимоги нотаріального засвідчення копій ускладнюють процедуру оформлення документів та призводять до зайвого матеріального навантаження на осіб, норми Закону сприяють спрощенню процедури оформлення необхідних документів та зменшують грошові витрати суб'єкта господарювання.

До основних позитивних наслідків можна віднести: спрощення процедури оформлення документів; можливість суб'єкта зекономити час та кошти, необхідні для отримання підпису у нотаріуса, та спрощення процедури реєстрації.

⁵⁵ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засвідчення вірності копій документів і виписок з них та справжності підпису на документах» від 13.05.2014 р. № 1253-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1253-18>

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

Отже, протягом 2014 р. набрав чинності ряд нормативно-правових актів у дозвільній сфері (табл. 2.2), спрямованих на спрощення діяльності суб'єктів господарювання. Але деякі з нормативно-правових актів у дозвільній сфері мають проблеми, які негативно впливають на бізнес-клімат у країні.

Таблиця 2.2

Напрями покращення бізнес-середовища в Україні в дозвільній сфері в 2014 р.

Напрями покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
1	2	3	4
Спрощення порядку надання адміністративних послуг	Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. № 5203-VI	- Витрати часу та складність у отриманні адміністративних послуг; - Наявність корупційних ризиків з боку органів надання адміністративних послуг	Недоступність для користувачів окремих адміністративних послуг
	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 р. №523 «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг»		Неузгодженість законодавства та відсутність дієвої мотивації посадових осіб для надання суб'єктам якісних адміністративних послуг
Зменшення витрат часу та документів для отримання ліцензій	Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення «Про затвердження форм заяв, необхідних для ліцензування телерадіомовлення» від 18.12.2013 р. №2434	Спрощення форм та зменшення кількості документів для отримання ліцензій	Заяву про видачу ліцензії на мовлення доповнено інформацією про пов'язаних осіб та відомості про розподіл частот статутного капіталу телерадіоорганізації, що підвищує трудомісткість її заповнення

1	2	3	4
Зменшення кількості та спрощення процедури отримання дозвільних документів на здійснення певних видів господарської діяльності	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» від 09.04.2014 № 1193-VII	Витрати часу та коштів на отримання дозвільних документів для реєстрації господарської діяльності	Довільне тлумачення дозвільним органом кількості часу для усунення порушення містить значні корупційні ризики, які можуть спричинити зловживання у даній сфері

3. Контрольно-перевірочна діяльність

3.1. Зменшення витрат часу та коштів на подання звітності

Наказом Міністерства доходів і зборів України від 14.06.2013 р. №165⁵⁶ затверджено Методичні рекомендації щодо організації та проведення камеральних перевірок податкової звітності платників податків, крім перевірок податкової декларації про майновий стан і доходи та податкової декларації платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця. Ними запроваджено новий вид перевірки – електронна, що проводиться на підставі заяви, представленої платником податків органу Міндоходів, в якому він перебуває на обліку.

Електронна перевірка буде проводитися щодо платників податків, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, з 1 січня 2014 року. З 1 січня 2015 року послуга буде доступна для всіх представників малого та середнього бізнесу, що працюють на загальній системі оподаткування. А з 1 січня 2016 року – для всіх категорій платників податків.

⁵⁶ Наказ Міністерства доходів і зборів України від 14.06.2013 р. №165 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3982-165.html>

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

Разом з тим, подати заяву до державної податкової інспекції щодо проведення електронної перевірки мають лише платники податку з незначним ступенем ризику, тобто використати переваги введення електронної перевірки зможе лише незначна кількість суб'єктів господарювання.

За результатами електронної перевірки податкові зобов'язання податковим органом не донараховуються і штраф не накладається. Однак платник податків, що пройшов електронну перевірку, зобов'язаний подати уточнюючий розрахунок. **Наведені нововведення сприяють зменшенню витрат часу суб'єкта господарювання на проведення самоконтролю.**

Наказом Міністерства доходів і зборів України від 31.12.2013 р. №898⁵⁷ (набув чинності 07.03.2014 р.) запроваджено новий вид перевірки – електронна, що проводиться на підставі заяви, представленої платником податків контролюючому органу, в якому він перебуває на обліку. За результатами електронної перевірки податкові зобов'язання податковим органом не донараховуються і штраф не накладається.

Однак платник податків, що пройшов електронну перевірку, зобов'язаний подати уточнюючий розрахунок. Проведення електронних перевірок передбачено з 1 січня 2014 р. щодо платників податків, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Разом з тим, реалізація зазначеного виявилась неможливою через відсутність чинного порядку подання документів для проведення електронної перевірки.

Згідно з Порядком, для проведення електронної перевірки платником надсилаються до органу Міністерства доходів і зборів за 10 календарних днів до очікуваного початку її проведення документи, згідно з додатками до затвердженого наказу: Журнал господарських операцій; Довідник видів первинних документів; Інформація в графу 5 журналу господарських опе-

⁵⁷ Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форматів та Порядку подання документів в електронній формі для проведення електронної перевірки» від 31.12.2013 р. №898 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0305-14>

рацій; Довідник класифікатора елементів аналітичного обліку; Книга обліку доходів і Книга обліку доходів і витрат для платників єдиного податку.

Позитивним результатом встановлення Порядку подання документів в електронній формі для проведення електронної перевірки та форматів документів є можливість застосування норм Наказу Міністерства доходів і зборів України №165 від 14.06.2013 р., яким запроваджено електронні перевірки, на практиці. **Проведення електронних перевірок сприяє зменшенню кількості штрафів суб'єктів господарювання, зменшенню їх витрат часу на проведення самоконтролю.**

3.2. Зменшення корупційних ризиків

Закон України від 13 травня 2014 р. №1261-VII⁵⁸ (набув чинності 04.06.2014 р.) спрямований на виконання рекомендацій експертів Європейської Комісії щодо удосконалення положень антикорупційного законодавства, наданих у рамках переговорів щодо лібералізації ЄС візового режиму для України.

Законом встановлено штраф у розмірі 2550 – 5100 грн (від 150 до 300 н.м.д.г.) за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, передбаченої Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Окрім того, встановлено більш жорсткі види покарання за корупційні правопорушення для юридичних осіб. Підставою для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є незабезпечення виконання покладених на уповноважену особу юридичної особи законом або установчими документами обов'язків щодо вжиття заходів із запобігання корупції, що призвело до вчинення будь-якого зі злочинів, передбачених у ст. 209 і 306, ч. 1 і 2 ст. 368-3, ч. 1 і 2 ст. 368-4, ст. 369 і 369-2 Кримінального кодексу.

Суд застосовує штраф виходячи з двократного розміру незаконно одержаної неправомірної вигоди. Також посилено відповідальність за

⁵⁸ Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року №1261-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1261-18>

підкуп посадових осіб. За повторне правопорушення або за попередньою змовою групою осіб передбачено штраф від 250 до 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (4250 – 8500 грн). Отже, **норми Закону спрямовані на зниження рівня корупції України.**

Постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.14 р. № 442⁵⁹ встановлено заходи щодо оптимізації виконавчої влади шляхом ліквідації та утворення наступних органів. Наведено перелік центральних органів, які потрібно утворити шляхом реорганізації, та органи, які необхідно ліквідувати. Центральні органи виконавчої влади, що утворюються шляхом реорганізації інших центральних органів, є правонаступниками органів, які реорганізуються. Права та обов'язки центральних органів виконавчої влади, що ліквідуються, передаються відповідним центральним органам виконавчої влади, на які покладено функції з реалізації державної політики у відповідній сфері.

Отже, після оптимізації системи залишається 16 міністерств та 47 інших центральних органів виконавчої влади. Дія Постанови повинна **скоротити витрати на утримання державного апарату влади, зменшити корупційний чинник і тиск на бізнес, підвищити ефективність системи державного контролю.**

3.3. Зменшення тиску на суб'єктів господарювання з боку контролюючих органів

Закон України від 22.07.2014 р. № 1600-VII⁶⁰ вносить зміни до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», а саме: вводяться обмеження щодо неприпустимості проведення перевірок суб'єктів господарювання за анонімними та іншими необґрунтованими заявами, а також невідворотності відповідальності осіб за подання таких заяв.

⁵⁹ Постанова Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10.09.14 № 442 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-p>

⁶⁰ Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження втручання у діяльність суб'єктів господарювання» від 22.07.2014 р. № 1600-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1600-18>

Також забороняється здійснення заходів державного нагляду (контролю) різними органами державного нагляду (контролю) з одного й того самого питання та протягом одного планового періоду (якщо в цьому періоді такий суб'єкт господарювання включений до плану здійснення заходів державного нагляду (контролю) іншого органу державного нагляду (контролю)).

Отже, при реалізації заходів, зазначених в Законі, має суттєво **зменшитись тиск на бізнес з боку контролюючих органів, а саме: зменшитись кількість перевірок внаслідок введення вищезазначених принципів та збільшитись економія часу через заборону здійснення заходів державного нагляду різними органами контролю з одного й того самого питання**. Для контролюючих органів цей Закон збільшить рівень відповідальності та розміри можливих санкцій за його недотримання.

Наказом Міністерства фінансів України від 12.08.2014 р. № 808⁶¹ внесено зміни до Порядку проведення перевірок Державною службою фінансового моніторингу суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ).

Згідно з ними планова перевірка може бути виїзною і невиїзною. Остання здійснюється у разі неможливості організації проведення перевірки за місцезнаходженням СПФМ та/або його відокремленого підрозділу.

В наказі уточнюється, що СПФМ та / або його відокремлений підрозділ повинні бути попередньо письмово повідомлені Державною службою фінансового моніторингу України про проведення планової виїзної перевірки. У разі неможливості проведення перевірки через відсутність у Державної служби фінансового моніторингу підтвердження про отримання СПФМ та / або його відокремленим підрозділом повідомлення про її проведення – повідомлення направляється повторно. Якщо СПФМ та / або його відокремлений підрозділ знов не отримали повідомлення,

⁶¹ Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до Порядку проведення перевірок Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктів первинного фінансового моніторингу» від 12.08.2014 № 808 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1026-14>

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

то працівниками службою складається відповідний акт за встановленою формою. Та ж процедура стосується і відправки службою запиту про надання документів, необхідних для проведення планової або позапланової безвиїзної перевірки.

Введення можливості проведення Державною службою фінансового моніторингу України невиїзних перевірок **зменшить контакт суб'єктів первинного фінансового моніторингу з контролюючими органами, проте збільшить витрати часу та коштів для надання необхідних документів.** Для органів Державної служби фінансового моніторингу це зменшення витрат часу на проведення виїзних перевірок.

Закон України від 02.09.2014 р. №1669-VII⁶² (набув чинності 15.10.14 р.) визначає тимчасові заходи для забезпечення підтримки суб'єктів, що здійснюють діяльність на території проведення АТО, та осіб, які проживають у зоні АТО або переселилися з неї під час її проведення, зокрема встановлено:

- мораторій на нарахування пені та штрафів на основну суму заборгованості за кредитними зобов'язаннями;
- мораторій на нарахування пені за несвоєчасне внесення платежів за житлово-комунальні послуги.

Для суб'єктів, що здійснюють діяльність на території проведення АТО, на час її проведення:

- встановлено мораторій на проведення перевірок органами і посадовими особами, уповноваженими законами здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності. Проте це не стосується позапланових перевірок суб'єктів з високим ступенем ризику;
- продовжено дію документів дозвільного характеру;
- звільнено від сплати за користування земельними ділянками державної та комунальної власності;

⁶² Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 р. №1669-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1669-18>

- скасовано орендну плату за користування державним та комунальним майном.

Для осіб, які проживають на території проведення АТО або переселилися з неї, реєстрація фізичних осіб – підприємців у період проведення АТО здійснюється державними реєстраторами реєстраційних служб територіальних органів Міністерства юстиції в областях і місті Києві.

Постановою Національного банку України від 31 жовтня 2014 року № 696⁶³ (набула чинності 05.11.2014 р.) вносяться зміни до Положення про порядок організації та проведення перевірок з питань запобігання та протидії легалізації доходів.

Планова виїзна перевірка буде проводитися не рідше одного разу на 3 роки (раніше – раз на 2 роки).

В План виїзних перевірок додалося інспектування:

- банків, в результаті попередньої перевірки яких були встановлені ризики, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку;
- банків, до яких застосовані санкції іноземними державами або міждержавними організаціями (або санкції до їх власників).

Термін проведення виїзних перевірок не повинен перевищувати 20 днів (раніше – 14 днів).

До позитивних наслідків після прийняття Постанови можна віднести **скорочення відповідних втрат і витрат суб'єктів господарювання; зменшення тіньових схем**. Проте існують і певні ризики, серед яких – можливе збільшення тиску на суб'єктів за рахунок включення до Плану нових банків.

Незважаючи на велику кількість законодавчих актів, які були прийняті в 2014 р. в контрольно-перевірочній сфері, не всі проблеми було вирішено. В ряді документів є певні недоліки, які потребують усунення (табл. 2.3).

⁶³ Постанова Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 31 жовтня 2014 року № 696 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/PB14090.html

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

Таблиця 2.3

**Напрями покращення бізнес-середовища в Україні
в контрольно-перевірочній сфері в 2014 р.**

Напрями покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
1	2	3	4
Зменшення витрат часу та коштів на подання звітності до органів контрольно-перевірочної діяльності	Наказ Міністерства доходів і зборів України від 14.06.2013 р. №165	» Витрати часу суб'єкта господарювання на проведення самоконтролю	Використати переваги введення електронної перевірки зможе лише незначна кількість суб'єктів господарювання
	Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форматів та Порядку подання документів в електронній формі для проведення електронної перевірки» від 31.12.2013 р. №898		Складність у проведенні електронних перевірок щодо платників податків, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності через відсутність чинного порядку подання документів для проведення електронної перевірки
Зменшення тиску на суб'єктів господарювання з боку контролюючих органів	Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження втручання у діяльність суб'єктів господарювання» від 22.07.2014 р. № 1600-VII	» Наявність корупційної складової в контролюючих органах	Ризик недотримання норм Закону працівниками контролюючих органів

Закінчення табл. 2.3

1	2	3	4
	Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до Порядку проведення перевірок Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктів первинного фінансового моніторингу» від 12.08.2014 № 808	► Недостатньо ефективна система державного контролю	Збільшення витрат часу та коштів для надання необхідних документів
	Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 р. №1669-VII		Ризик виникнення тіньових схем по ухиленню від оподаткування
	Постанова Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 31 жовтня 2014 року № 696		Можливе збільшення тиску на суб'єктів за рахунок включення до Плану нових банків

4. Зовнішньоекономічна діяльність

4.1. Зменшення вартості оформлення окремих товарів, ввезених на територію України

Постановою Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2014 р. № 629⁶⁴ (набула чинності 27.11.2014 р.) вносяться зміни до митного оформлення товарів, експорт/імпорт яких підлягає ліцензуванню.

⁶⁴ Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін у додатки 4 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 950» від 19 листопада 2014 р. № 629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/629-2014-п>

Отже, експорт та імпорт товарів, які містять озоноруйнівні речовини, підлягає ліцензуванню (відповідні переліки товарів, які містять такі речовини, а також які можуть їх містити, щорічно затверджує Кабінет Міністрів України). Митне оформлення таких товарів без ліцензії раніше здійснювалось лише у випадку пред'явлення листа-підтвердження від Мінприроди про відсутність озоноруйнівних речовин у відповідних товарах.

Відтепер такий лист-підтвердження уже не вимагатимуть. Крім цього, ліцензії на імпорт інсектицидів, фунгіцидів, гербіцидів, засобів, що запобігають проростанню паростків, та регуляторів росту рослин, родентицидів, а також аналогічних їм засобів будуть видавати без погодження з Держветфітослужбою. **Зазначені зміни спрощують порядок митного оформлення товарів та прискорюють отримання ліцензій на імпорт окремих груп товарів.**

4.2. Спрощення процедури здійснення розрахунків між суб'єктами господарювання

Постановою Національного банку України від 22 вересня 2014 року № 591⁶⁵ (набула чинності з 23.09.14 р.) передбачено зменшення розміру обов'язкового продажу валютних надходжень, а саме: зменшення обсягів обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті із 100 до 75 відсотків. Лібералізація цієї норми спрямована на створення належних умов для активізації зовнішньоекономічної діяльності та забезпечення суб'єктів господарювання валютними активами для покриття їх поточних зобов'язань в іноземній валюті.

Ліміт щодо продажу готівкової іноземної валюти одній особі в один день зменшено із 15 000 до 3000 грн. Обмеження повинно зменшити напругу на готівковому сегменті валютного ринку. Зазначене обмеження не поширюється на випадки купівлі фізичними особами-резидентами готівкової іноземної валюти з метою погашення зобов'язань в іноземній валюті за кредитними договорами, укладеними з уповноваженими банками.

⁶⁵ Постанова Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 22 вересня 2014 року № 591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=10601164>

Отже, дія Постанови спрямована на **покращення зовнішньоекономічної діяльності та збільшення надходжень іноземної валюти**. Зменшення максимальної суми продажу готівкової іноземної валюти повинно сприяти активізації валютного ринку, проте існує ризик зменшення купівельної спроможності фізичних осіб за рахунок введених обмежень, збільшення тіньового сектора валютного ринку.

Постановою Правління Національного банку України від 07.10.14 р. № 637⁶⁶ (набула чинності з 10.10.14 р.) вносяться зміни до Положення про порядок проведення виїзних, невиїзних (камеральних) перевірок щодо дотримання банками, іншими фінансовими установами, національним оператором поштового зв'язку вимог валютного законодавства України та перевірок пунктів обміну іноземної валюти на території України та до інших законодавчих актів, зокрема:

- ▶ уповноваженим працівникам Національного банку України (далі – уповноважені працівники) надано можливість здійснювати оформлення матеріалів за результатами проведених перевірок з питань дотримання встановленого порядку організації та здійснення валютно-обмінних операцій не лише у випадках, коли в підрозділі (структурній одиниці підрозділу) банку (фінансової установи), що перевіряється, не передбачена посада керівника, але і в разі відсутності на роботі керівника зазначеного підрозділу (структурної одиниці підрозділу) банку (фінансової установи). Це дасть змогу скоротити витрати часу на повторне проведення перевірки уповноваженими працівниками у разі відсутності на роботі керівника підрозділу;
- ▶ уповноваженим працівникам надано можливість під час підготовки і здійснення виїзних, невиїзних (камеральних) перевірок з'ясовувати процедури внутрішнього контролю за проведенням банком (фінансовою установою) валютних операцій та надавати в акті виїзної перевірки рекомендації банку (фінансовій установі)

⁶⁶ Постанова Правління Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 07.10.14 р. № 637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=11011073>

щодо вдосконалення зазначених процедур, що сприятиме зменшенню ризиків допущення порушень валютного законодавства;

- ▶ переглянуто у бік збільшення з 25 000 грн до 150 000 грн поріг суттєвості помилки (допущеної банком, фінансовою установою в кількісному грошовому показнику за однією формою звітності про валютні операції за звітний період), перевищення якого кваліфікується як перекручення банком, фінансовою установою звітності про валютні операції, що дасть можливість банкам зменшити кількість застосування штрафних санкцій.

Отже, положення Постанови нададуть більше свободи банкам та зменшать ризики щодо порушень ними валютного законодавства та, відповідно, нарахування штрафів.

4.3. Спрощення умов для ведення господарської діяльності для суб'єктів із зони АТО та ВЕЗ «Крим»

Закон України від 12.08.2014 р. № 1636-VII⁶⁷ (набув чинності 27.09.14 р.) встановлює особливий режим регулювання господарської діяльності в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі шляхом створення вільної економічної зони «Крим», а саме: за Законом вільна економічна зона (ВЕЗ) «Крим» для цілей ведення господарської діяльності фактично прирівнюється до іноземної території:

1. На території ВЕЗ «Крим» не справляються загальнодержавні податки і збори, визначені ст. 9 Податкового кодексу України. Формально це свідчить про зменшення податкового навантаження на платників податків, проте це можна розглядати як створення легальних підстав для підприємств, які знаходяться на території ВЕЗ «Крим» і не мають можливості сплачувати податки Україні.
2. Будь-які безготівкові платежі (перекази) з території ВЕЗ «Крим» на іншу територію України чи з іншої території України на територію ВЕЗ «Крим» здійснюються виключно у гривні або у вільно

⁶⁷ Закон України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» від 12.08.2014 № 1636-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1636-18>

конвертованій валюті. Можливий ризик виникнення корупційної складової через навмисне перешкоджання вільній конвертації певних видів валют.

3. Вимоги законодавства України щодо обов'язкового продажу надходжень (а тому числі виручки) в іноземній валюті не застосовуються до юридичних осіб (філій відділень, інших відокремлених підрозділів юридичних осіб) з місцезнаходженням на території ВЕЗ «Крим». Ця норма може мати позитивні наслідки для суб'єктів господарювання. Виручка залишається в розпорядженні юридичних осіб і може бути використана для подальшого розвитку виробництва.

Отже, дія Закону спрямована на створення правового поля для економічної взаємодії материкової України з тимчасово окупованою територією Криму. З іншого боку, Закон врегулює не всі проблемні питання, а деякі його положення потребують роз'яснень і можуть створювати додаткові ризики для українських компаній.

Більшість проблем, які були виділені в сфері зовнішньоекономічної діяльності у попередні періоди, було вирішено в 2014 р., проте деякі з прийнятих законодавчих актів мали ряд недоліків (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Напрями покращення бізнес-середовища в Україні
у зовнішньоекономічній сфері в 2014 р.**

Напрями покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
1	2	3	4
Спрощення процедури здійснення розрахунків між суб'єктами господарювання	Постанова Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів	Недостатня забезпеченість суб'єктів господарювання валютними активами для покриття їх	Ризик зменшення купівельної спроможності фізичних осіб за рахунок введених обмежень, збільшен-

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

Закінчення табл. 2.4

1	2	3	4
	Національного банку України» від 22 вересня 2014 року № 591	поточних зобов'язань в іноземній валюті	ня тіншового сектора валютного ринку
	Постанова Правління Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 07.10.14 р. № 637	Наявність корупційної складової	Можливість виникнення корупційної складової з боку уповноважених працівників НБУ, які проводять перевірки
Спрощення умов для ведення господарської діяльності для суб'єктів із зони АТО та ВЕЗ «Крим»	Закон України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» від 12.08.2014 № 1636-VII	Складності у веденні підприємницької діяльності для у зоні проведення АТО	Ризик виникнення корупційної складової через нависне перешкоджання вільній конвертації певних видів валют

5. Податкова система

5.1. Спрощення процедури реєстрації платників податків

Положенням від 16.01.2014 р. №26⁶⁸ затверджено Положення про реєстрацію платників ПДВ, яким визначено дійсність виданих свідоцтв платника ПДВ (звичайних та спецрежимних), можливість їх застосовувати як витяги з реєстру платників ПДВ.

⁶⁸ Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість, затверджене Наказом Міністерства доходів і зборів України від 16.01.2014 р. №26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0232-14>

Наказом визначено, що у разі виникнення змін у даних платника ПДВ, що тягнуть за собою внесення змін до Реєстру платників ПДВ, а також при першому зверненні платника ПДВ за отриманням витягу з реєстру, свідоцтво платника ПДВ та всі його завірені копії підлягають поверненню до органів Міндоходів.

Позитивним результатом нововведення є **можливість подальшого використання свідоцтва про реєстрацію платником ПДВ (за умови незмінності реєстраційних даних), що знижує витрати часу суб'єкта господарювання на отримання виписки з реєстру платників ПДВ для підтвердження реєстрації.**

В Наказі Міністерства фінансів України від 22 квітня 2014 року № 462⁶⁹ (набув чинності 06.06.2014 р.) передбачається:

- 1) щоденне оприлюднення на єдиному державному веб-порталі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, даних про взяття на облік суб'єктів господарювання як платників податків у контролюючих органах, що забезпечує доступність інформації про контрагентів;
- 2) виключення обов'язку подання до податкового органу змін, які внесені суб'єктом господарювання до Єдиного державного реєстру (реєстраційних змін), та змін, про які платник податків повідомив за основним місцем обліку (змін щодо об'єкта оподаткування), що зменшує витрати часу суб'єкта господарювання на інформування контролюючих органів про зміну реєстраційних даних.

Отже, норми Наказу **сприяють скороченню витрат часу суб'єктів господарювання на оформлення змін до реєстраційних даних, забезпечують доступність інформації про контрагентів.**

⁶⁹ Наказ Міністерства фінансів України «Про внесення змін до Порядку обліку платників податків і зборів» від 22 квітня 2014 року № 462 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0503-14>

Законом України від 31.07.2014 № 1621-VII⁷⁰ збільшено «пори́г» обов'язкової реєстрації суб'єкта господарювання платником ПДВ – з 300 тис. грн до 1 млн грн. Підвищення порогу реєстрації сприяє зменшенню державних витрат на адміністрування ПДВ, а також дозволяє суб'єктам господарювання збільшити обсяг операцій, що підлягають оподаткуванню ПДВ, без реєстрації платником вказаного податку.

Законом з 1 січня 2015 року запроваджується система електронного адміністрування ПДВ. Електронна система складатиметься з трьох основних елементів: Єдиного електронного реєстру податкових накладних, з банку, в якому автоматично будуть відкриті рахунки усім платникам ПДВ та з бази даних митниці в частині інформації про імпорт та експорт товарів.

Запровадження системи електронного адміністрування ПДВ дозволить прискорити процедуру бюджетного відшкодування ПДВ. Законом зменшено число критеріїв для автоматичного бюджетного відшкодування.

Так, скасовано критерій щодо перевищення середньої заробітної плати на підприємстві не менше ніж у два з половиною рази рівня мінімальної заробітної плати у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів), встановлених розділом 4 ПКУ. Оскільки в Україні існує проблема значної диференціації заробітної плати населення за регіонами, підприємства, що розташовані в таких областях, як Тернопільська, Хмельницька, Закарпатська, Житомирська, Волинська, Вінницька, не мали можливості виконати критерій щодо заробітної плати для отримання права на бюджетне відшкодування, бо вказані області є не промисловим регіонами, а переважно сільськогосподарськими та мають найнижчий показник середньої заробітної плати. Тому скасування вказаного критерію сприяє спрощенню процедури отримання права суб'єкта господарювання на автоматичне бюджетне відшкодування ПДВ.

⁷⁰ Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 № 1621-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1621-18>

5.2 Спрощення процедури сплати ЄСВ

Внесено зміни до *Порядку зарахування в рахунок майбутніх платежів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування або повернення надміру та/або помилково сплачених коштів, затверджені Наказом Міністерства доходів і зборів України від 14.01.2014 р. №12*⁷¹ (набув чинності 28.02.2014 р.). Відповідно до таких змін, зокрема:

- збільшено з одного до двох робочих днів термін перерахування (шляхом оформлення органом доходів і зборів розрахункового документа про перерахування) надміру або помилково сплачених коштів на відповідний рахунок органу доходів і зборів за заявою платника.
- збільшено з двох до трьох робочих днів (з дня отримання Реєстру, до якого включено такий висновок про перерахування надміру або помилково сплачених коштів) термін повернення надміру або помилково сплачених коштів з рахунку, на який їх було сплачено, шляхом оформлення розрахункових документів та направлення їх відповідним органам Казначейства.

Отже, Наказом збільшено термін повернення надміру або помилково сплачених коштів на рахунок платника. Прийнятий нормативно-правовий акт **негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання, оскільки виконання його норм призводить до тимчасового вимивання їх обігових коштів.**

5.3. Заходи щодо запобігання фінансової катастрофи

Законом України від 27.03.2014 № 1166-VII⁷² внесено зміни до Податкового Кодексу України та ряду інших законодавчих актів. Ним передбачено:

⁷¹ Порядок зарахування в рахунок майбутніх платежів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування або повернення надміру та/або помилково сплачених коштів, затверджені Наказом Міністерства доходів і зборів України від 14.01.2014 р. №12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0186-14>

⁷² Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27.03.2014 № 1166-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1166-18>

1. Збільшення ставок деяких податків, а саме: акцизного податку, збору за першу реєстрацію транспортного засобу, екологічного податку, плати за користування надрами, плати за землю, збору за користування радіочастотним ресурсом України, збору за спеціальне використання води. Підвищення ставок наведених податків та зборів є виправданим з точки зору ресурсозбереження та підтримки належної екології в Україні.
2. З податку на додану вартість передбачено залишити ставку на рівні 20% замість її запланованого зниження до 17% з 1 січня 2014 року. Скасовано відшкодування ПДВ для експортерів зернових не з 1 січня 2014 року, як пропонувалося раніше, а з 1 жовтня 2014 року. Однак сільгоспвиробники не обкладаються ПДВ, а залишаються на спеціальному режимі оподаткування.
3. З податку на прибуток підприємств встановлено ставку 18%, замість 17% – в 2015 р. та 16% – в 2016 р. Тобто Законом скасовано раніше обіцяне зниження ставок зі вказаних основними бюджетоутворюючих податків. Крім того, запроваджено оподаткування ПДВ за ставкою 7 % на операції з постачання лікарських засобів та виробів медичного призначення (постачання виробником); тобто введено диференційовані ставки з ПДВ.
4. Законом підвищена ставка ПДФО на доходи у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок. А саме: визначено, що вказані доходи підлягають оподаткуванню за ставкою 15%, якщо їх сума перевищує на рік 17 прожиткових мінімумів для працездатної особи, встановлених законом на 1 січня звітного податкового року (тобто у 2014 році – 20706 грн). Наслідком цього є відсутність стимулювання фізичних осіб у вкладенні грошових коштів на депозит, що може негативно позначитися на обсязі залучених коштів у банківські установи.
5. Внесено зміни до плати за користування надрами для видобування корисних копалин: встановлено повний перехід до відсоткових ставок плати за користування надрами для видобування корисних

копалин та укрупнено групи корисних копалин у розрізі ставок плати за користування надрами; розширено коло платників.

6. Законом розширено перелік платників збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, тобто збільшено рівень податкового навантаження вказаних суб'єктів господарювання.
7. Підвищено ставки земельного податку за земельні ділянки. Розмір орендної плати встановлюється у договорі оренди та річна сума платежу не може бути меншою, ніж 3% від нормативної грошової оцінки землі. Збільшення ставок з даного податку призведе до збільшення податкового навантаження на аграрний сектор, а отже матиме дестимулюючий ефект для провадження цієї діяльності.

5.4. Зменшення вартості акцизних марок на алкогольні та тютюнові вироби

У Постанові Кабінету Міністрів України від 19.11.2014 р. №627⁷³ (набула чинності 25.11.2014 р.) йдеться про зменшення вартості акцизних марок на алкогольні та тютюнові вироби, а саме:

З 1 січня 2015 р. в обігу з'являться марки акцизного податку нового зразка для алкогольних напоїв і тютюнових виробів вітчизняного та імпортного виробництва.

При цьому зменшено розмір плати за одну марку акцизного податку: для алкогольних напоїв вона складатиме 0,1926 грн, для тютюнових виробів – 0,091 грн. На даний момент вартість старих марок, зразки яких затверджені Постановою КМУ № 188 від 13.03.2013 р., складає по 0,27 та 0,142 грн відповідно. Отже, акцизні марки для виробників алкоголю подешевшають на 28,7%, а для тютюнових компаній, відповідно, ціна знизиться на 35,9%.

Виготовлення марок акцизного податку нового зразка, а також їх продаж має забезпечити Державна фіскальна служба до 25 грудня 2014 р. Про-

⁷³ Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання запровадження марок акцизного податку нового зразка для алкогольних напоїв і тютюнових виробів» від 19.11.2014 р. №627 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/627-2014-п>

даж старих марок буде припинено з 1 січня 2015 року. Згідно з ч. 4 ст. 11 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19.12.1995 р. № 481/95-ВР, у разі зміни зразка марок акцизного податку вже закуплені марки попереднього зразка застосовуються у виробництві алкогольних напоїв та тютюнових виробів до їх повного використання, а марковані такими марками алкогольні напої та тютюнові вироби знаходяться в обігу до їх повної реалізації в межах терміну придатності для споживання.

Отже, зменшення вартості спрямовано на підтримку легальних виробників підакцизних товарів та скорочення їх витрат на закупівлю акцизних марок.

5.5. Зменшення витрат часу на виконання податкового обов'язку

Законом України від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII⁷⁴ внесено зміни до деяких статей Податкового кодексу України, які регламентують порядок здійснення контрольно-перевірочної діяльності органів фіскальної служби України:

- ▶ в пп. 57.1. ПКУ змінено: з 10 до 20 млн грн збільшено обсяг доходів, при якому застосовується річний податковий період з податку на прибуток та не сплачуються авансові внески; строк подання податкової декларації за базовий звітний (податковий) рік – замість 60 календарних днів – до 1 червня року, наступного за звітним (податковим) роком. Позитивними наслідками таких змін буде **скорочення витрат часу на виконання податкового обов'язку** внаслідок збільшення кількості платників, що не сплачують авансові внески; зменшення ймовірності помилок при складанні декларації внаслідок збільшення періоду її складання;
- ▶ доповнено пп. 78.2. ПКУ щодо заборони проведення позапланової перевірки за чотирма підставами з вісімнадцяти, якщо питання даної перевірки були предметом попередньої перевірки. До переваг

⁷⁴ Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-viii>

можна віднести **зменшення кількості податкових перевірок** за деякими підставами статті 78 ПКУ;

- змінено норму пп. 181.1 ПКУ щодо обов'язкової реєстрації платників ПДВ з суми у 300 000 грн (без ПДВ) на суму 1000000 грн (без ПДВ) та уточнено, що ця норма стосується платників єдиного податку першої – третьої групи. Позитивним наслідком даних змін є можливість для більшості невеликих платників податків не реєструватися платниками ПДВ в обов'язковому порядку;
- доповнено норму пп. 183.9 ПКУ щодо внесення до реєстру платників ПДВ запису про реєстрацію таких осіб як платників ПДВ: змінено термін внесення запису з п'яти робочих днів на три робочі дні; роз'яснення щодо дати отримання статусу платника ПДВ у різних випадках. Перевагою є **зменшення термінів розгляду реєстраційних документів платників ПДВ**;
- з тексту Розділу VIII Податкового кодексу України виключено норми, які визначали обов'язок сплати екологічного податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення у разі використання ними палива. Результатом введення змін може стати **скорочення кількості податкових платежів для суб'єктів господарювання**, які здійснюють торгівлю паливом на митній території України або ввезення палива на митну територію України;
- Законом внесено зміни щодо ставок єдиного податку, встановлено нові критерії визначення груп платників податків. Третя, четверта, п'ята та шоста групи об'єднані у третю групу без права юридичних осіб працювати на спрощеній системі оподаткування. Сформована нова група платників – четверта група, яка повинна замінити фіксований сільськогосподарський податок. Цими заходами спрощено податкову систему за рахунок скорочення кількості спеціальних режимів оподаткування;
- ст. 266.5.1. Ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної або

міської ради в залежності від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості у розмірі, що не перевищує 2 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 кв. метр бази оподаткування. Встановлення максимального порогу для визначення податкової ставки за рішенням сільської, селищної або міської ради дозволить **уникнути встановлення необґрунтованого розміру податку**. Диференціація ставок у залежності від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості дозволить більш обґрунтовано підходити до встановлення ставок податку;

- ст. 281.3. Від сплати податку звільняються на період дії єдиного податку четвертої групи **власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі** за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику єдиного податку четвертої групи. Ця норма сприятиме підтримці та стимулюванню малого бізнесу, зокрема, в сфері сільського господарства.

Коментар: Внесено зміни до деяких статей Податкового кодексу України, які регламентують порядок здійснення контрольно-перевірочної діяльності органів фіскальної служби України:

Отже, в сфері оподаткування протягом 2014 р. набрали чинності ряд нормативно-правових актів, спрямованих на дерегулювання діяльності суб'єктів господарювання **Але в сфері оподаткування залишилися ще проблеми, які створюють несприятливі умови ведення господарської діяльності підприємствами України (табл. 2.5).**

Проведений аналіз нормативно-правових актів у сфері дерегулювання економіки виявив позитивні тенденції дерегулювання в 2014 р. та ряд недоліків, які погіршують підприємницький та інвестиційний клімат держави.

Таблиця 2.5

Напрями покращення бізнес-середовища в Україні в податковій сфері в 2014р.

Напрями покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
1	2	3	4
Спрощення процедури реєстрації платників податків	Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість, затверджене Наказом Міністерства доходів і зборів України від 16.01.2014 р. №26	- Високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання - Значні витрати часу на ведення податкового обліку	Витрати часу на заміну свідоцтва про реєстрацію платником ПДВ за умови змін в реєстраційних даних)
Спрощення процедури сплати ЄСВ	Порядок зарахування в рахунок майбутніх платежів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування або повернення надміру та/або помилково сплачених коштів, затверджені Наказом Міністерства доходів і зборів України від 14.01.2014 р. №12	Високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання	Негативний вплив на діяльність суб'єктів господарювання, оскільки виконання його норм призводить до тимчасового вимивання їх обігових коштів
Заходи, щодо запобігання фінансової катастрофи	Законом України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання	Високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання	Відсутність стимулювання фізичних осіб у вкладенні грошових коштів на депозит, що може негативно позначитися на обсязі

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4
	в Україні» від 27.03.2014 № 1166-VII		залучених коштів у банківській установи ▶ Збільшено рівень податкового навантаження на платників збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ ▶ Збільшення податкового навантаження на аграрний сектор, в наслідок підвищення ставок на земельний податок, а отже можливий дестимулюючий ефект для провадження цієї діяльності
Зменшення витрат часу на виконання податкового обов'язку	Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII	▶ Велика кількість податкових перевірок ▶ Суттєві витрати часу на подання податкової звітності	▶ Збільшення часу на складання та подання звітності до контролюючих органів; ▶ Збільшення доходів фізичних осіб, які підлягають оподаткуванню може призвести до приховування таких доходів
Підтримка малого бізнесу		Недосконалість у підходів встановлення ставок податків	Диференціація ставок в залежності від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості повинна передбачати раціональний та обґрунтований підхід до встановлення розміру податкових ставок, що вимагає окремого нормативно-

1	2	3	4
			правового акту з затвердженими критеріями місць розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості

З огляду на вирішення проблем у сфері дерегулювання економіки, можна зробити висновок, що в 2014 р. зміни до нормативно-правових актів України були спрямовані на часткове вирішення лише деяких проблем (табл. 2.6), проте значна кількість питань у сфері дерегулювання економіки, які стримують діяльність суб'єктів господарювання в Україні, залишилась невирішеною.

Таблиця 2.6

Проблеми, на вирішення яких спрямовані зміни до законодавства України в сфері дерегулювання економіки в 2014 р.

Напрямок дерегулювання економіки	Існуючі проблеми	Спрямованість нормативно-правових актів на вирішення проблеми
1	2	3
Реєстраційна система	значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС та МС	+
	висока вартість реєстрації власності	+
	низький рівень автоматизації, що проявлено великою кількістю процедур та значним терміном реалізації підключення до електроенергії	+
Дозвільна система та ліцензування	висока вартість процедури отримання дозволу на будівництво;	+
	значна частка видів діяльності, яка підлягає ліцензуванню;	+

2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2014 р.

Закінчення табл. 2.6

1	2	3
	необґрунтованість рішень органів ліцензування щодо відмови у наданні ліцензії	+
Податкова політика	високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання	++
	значна кількість податкових платежів протягом року	+
	значні витрати часу на ведення податкового обліку	++
Зовнішньоекономічна діяльність	значна вартість оформлення експортно-імпортних операцій	+
	відсутність позитивних тенденцій щодо зміни показника «термін проходження митних процедур»	+
Контрольно-перевірочна діяльність	високий рівень корупції	++
	зростання кількості перевірок діяльності суб'єктів господарювання	+

+ – зміни внесено в один законодавчий акт

++ – зміни внесено в декілька законодавчих актів

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

В 2014 р. ЗА ОКРЕМИМИ НАПРЯМАМИ

В 2013 – 2014 рр. в Україні було прийнято ряд законодавчих актів, відповідно до яких здійснювалися заходи з дерегулювання економіки, спрямовані на покращення бізнес-клімату в країні. З огляду на необхідність подальшого визначення пріоритетних напрямів дерегуляції особливого значення набуває питання оцінки сприйняття заходів із дерегулювання економіки вітчизняними респондентами. Оцінка буде здійснюватися за визначеними раніше напрямками.

3.1. Реєстраційна сфера

Протягом 2011 – 2013 рр. зросла кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання (*табл. 3.1*): в 2012 р. приріст показника був меншим за 1%, в 2013 р. – склав 1,2%. У порівнянні з даними за 2012 р. загальна кількість зареєстрованих фізичних осіб у 2013 р. збільшилась на 0,6%, юридичних осіб – на 2,7%. В 2014 р. кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання також збільшилась: темп приросту кількості юридичних осіб за липень 2013 р. – липень 2014 р. склав 2,5%, фізичних осіб – 0,3%. Отже, збільшення кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання свідчить, що реалізовані в 2013 – 2014 рр. заходи щодо спрощення процедури реєстрації бізнесу в Україні були досить результативними. Перевищення темпу приросту кількості юридичних осіб над аналогічним показником для фізичних осіб може свідчити про створення більш сприятливих умов для відкриття бізнесу в якості юридичної особи.

Україна в 2014 р. досягла певних позитивних результатів у сфері реєстрації власності. В результаті реалізації заходів з дерегулювання економіки в 2014 р. кількість поданих заяв на реєстрацію нерухомого майна в порівнянні з відповідними періодами 2013 р. збільшилась. Дані *табл. 3.2* свідчать також про своєчасність розгляду державними органами заяв на

3. Практичні аспекти дерегулювання економіки в 2014 р. за окремими напрямками

реєстрацію нерухомості. Аналіз результатів розгляду заяв вказує на те, що кількість задоволених заяв значно перевищує кількість відмов у державній реєстрації нерухомого майна.

Таблиця 3.1

Динаміка кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання за 2011– 2014 рр.*

Рік	Кількість зареєстрованих		
	суб'єктів господарювання	фізичних осіб-підприємців	юридичних осіб
В цілому за рік			
2011	4045,3	3042	1003,3
2012	4046,3	3020,4	1025,9
2013	4093,1	3039,8	1053,3
На 01.07. відповідного року			
2011	3081,6	2084,6	997
2012	4037,5	3025,8	1011,7
2013	4057,5	3020,5	1037
2014	4092,8	3029,9	1062,9
за IV квартал 2014			
2014	4181,1	3090,5	1367,4

* дані з моменту створення Державної реєстраційної служби України (Складено за даними [75])

Разом з тим, органи державної реєстрації прав власності на нерухоме майно мають одну з найнижчих оцінок у дослідженні якості надання адміністративних послуг, яке проведене ГО «Ліга фінансового розвитку» в 2013 р. У дослідженні взяли участь близько 200 волонтерів з усієї України, які отримали 18 найбільш популярних адміністративних послуг і оцінили їх з точки зору якості, швидкості, зручності та вартості. Долучилися

⁷⁵ Статистичні дані щодо державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drslu.gov.ua/show/102>

до дослідження також понад 1000 Інтернет-користувачів, взявши участь в онлайн-опитуванні на сайті громадської організації.

Таблиця 3.2

Результати роботи органів державної реєстрації прав на нерухоме майно в Україні за 2013 – 2014 рр.*

Рік	Квартал	Кількість поданих заяв одиниць	Частка розглянутих заяв у загальній кількості за-реєстрованих заяв	Кількість рішень про від-мову одиниць	Кількість задоволе-них заяв одиниць	Частка задо-волених заяв у загальній кількості за-реєстрованих заяв
2013	1 квартал	645 091	0,88	16 179	587 771	0,88
	2 квартал	1 117 475	1,00	23 385	934 046	0,81
	3 квартал	1 410 809	0,99	24 922	1 402 181	0,99
	4 квартал	1 610 122	0,99	10 474	1 485 232	0,92
2014	станом на 31.12.14	4 804 071	1,01	64 944	4 745 413	0,98

* наведені дані з моменту запровадження нової системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно згідно з п. 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» та інших законодавчих актів України» від 11.02.2010 р. № 1878-VI.

Складено за даними [76]

За якістю надання адміністративних послуг при реєстрації прав власності на нерухоме майно волонтери надали найнижчу оцінку в дослідженні органам Державного реєстру, МВС та БТІ. За результатами онлайн-опитування також найнижчу оцінку мають органи державної реєстрації прав на нерухоме майно та земельну ділянку.⁷⁷

⁷⁶ Прийняті, розглянуті та задоволені заяви (запити) про державну реєстрацію прав та їх обтяжень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drsu.gov.ua/show/11921>

⁷⁷ МВС і Мінюст надають найгірші послуги населенню – дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.comments.ua/politics/217645-mvs-i-minyust-nadayut-naygirshi-poslugi.html>

В 2014 році в Україні був запущений **модельний офіс для спрощення реєстрації нерухомості**. У процес реєстрації нерухомості було запроваджено нововведення, згідно з яким людина, яка реєструє нерухомість, не подає жодних письмових заявок і не заповнює жодного формуляра. Потрібен тільки паспорт і договір купівлі-продажу квартири, з яким можна звернутися в модельний офіс, де дані будуть внесені в програму і автоматично будуть сформовані заявки і запуститься процес реєстрації. Один офіс за два місяці обслужив приблизно 5,5 тисяч громадян, а кількість повернутих документів і відмов зменшилася з 80% до 10%. Такі ж офіси були відкриті в Дніпропетровську, Львові, Харкові, Вінниці, Черкасах та Чернігові.⁷⁸

Таким чином, в результаті реалізації заходів з дерегулювання економіки в реєстраційній сфері спрощено умови започаткування бізнесу в Україні, про що свідчать наведені статистичні дані. Щодо оцінки роботи органів державної реєстрації прав на нерухоме майно, результати опитувань суб'єктів господарювання свідчать про низьку якість надання послуг вказаними органами. Отже, підвищення якості обслуговування клієнтів в органах державної реєстрації є першочерговим завданням лібералізації реєстраційної системи України.

3.2. Адміністративні послуги та дозвільна система

Оскільки надання адміністративних послуг впливає на результати дерегулювання економіки у всіх наведених вище сферах доцільно провести оцінку якості надання адміністративних послуг в Україні.

Згідно з результатами соціологічного дослідження, лише 12% громадян оцінюють якість надання адміністративних послуг як добру. 33% респондентів дали задовільну оцінку, 32 % – погану.

При цьому опитування споживачів адміністративних послуг зафіксували значний рівень незадоволеності якістю обслуговування як органами виконавчої влади, які надають адміністративні послуги, так і в низці утворених центрів надання адміністративних послуг. Зокрема, згідно з резуль-

⁷⁸ В Україні стало легше реєструвати нерухомість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.dtk.ua/society/realestate/31061>

татами дослідження якості надання адміністративних послуг у державних установах, проведеного громадською організацією «Ліга фінансового розвитку», середній рівень якості обслуговування громадян у державних та комунальних організаціях відповідає категорії «незадовільно» (48,26 балів зі 100 можливих).

Поки що не в усіх утворених центрах надання адміністративних послуг забезпечено надання послуг належної якості. За оцінками громадських експертів, діяльність центрів надання адміністративних послуг ефективно налагоджена лише у Вінниці, Дніпропетровську, Івано-Франківську, Кіровограді, Луцьку, Харкові, Черкасах, Хмельницькому. Решта центрів перебувають на початковому етапі діяльності.

Згідно з результатами опитування відвідувачів центрів, найкраще громадян обслуговують в центрах надання адміністративних послуг Харкова та Черкас (4,58 та 4,56 з 5), найгірше – в центрах Миколаєва (2,87) та Полтави (2,46)⁷⁹.

Загалом громадяни значно вище оцінюють якість надання послуг у центрах надання адміністративних послуг, ніж в органах влади. Це, з одного боку, свідчить про доцільність дальшого розвитку мережі центрів надання адміністративних послуг в Україні, з іншого – актуалізує питання розширення переліку адміністративних послуг, які надаються через центри, насамперед, за рахунок включення до нього найбільш запитуваних громадянами та бізнесом адміністративних послуг органів виконавчої влади.

15 січня на сайті Держпідприємництва України оприлюднені результати анкетування якості надання адміністративних послуг у центрах надання адміністративних послуг. Респонденти, які взяли участь в анкетуванні (70 осіб), оцінили роботу ЦНАП у цілому позитивно, більшість з них задоволені рівнем обслуговування в ЦАП (89% респондентів).

Більше 66% респондентів зазначили, що в 2013 р. підвищилась якість надання адміністративних послуг. Разом з тим, більшість респондентів

⁷⁹ Украинцы поставили «неуд» качеству административных услуг государства // Ліга фінансового розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lfr.org.ua/uk/news/848-2013-12-19-news.html>

(53% від загальної кількості опитаних) звертають увагу на недостатність вичерпної інформації, необхідної для надання адміністративної послуги⁸⁰.

Відповіді респондентів свідчать про вимагання додаткових документів, які не передбачені законодавством, для надання адміністративних послуг центрами. Про цей факт сповістили 27% респондентів. До 20% респондентів звертають увагу, що пропонується отримати адміністративну послугу через посередників (приватні фірми, громадські організації, благодійні фонди, юридичні компанії тощо) за додаткову плату, зокрема щодо державної реєстрації права власності та державної реєстрації юридичних та фізичних осіб – підприємців.

В окремих випадках респонденти звертають увагу на недотримання строків надання адміністративних послуг, на відсутність бланків заяв, наявність черг в ЦНАП⁸¹.

Станом на 1 січня 2014 року в Україні прийом заяв, видачу документів дозвільного характеру та надання консультацій здійснювали 557 центрів надання адміністративних послуг, за перше півріччя 2014 р. кількість ЦНАП в Україні збільшилась до 684 одиниць, що на 22,8% більше значень аналогічного показника на кінець 2013 р. Існує тенденція до збільшення кількості наданих адміністративних послуг (за 1 квартал 2014 р. темп приросту показника склав 29,3%, за 2 квартал 2014 р. – 52,3%) та кількості наданих консультацій в ЦНАП (за 1 квартал 2014 темп приросту показника склав 34,1%, за 2 квартал 2014 р. – 21,5%) (табл. 3.3).

В рамках аналізу заходів із дерегулювання економіки в сфері надання адміністративних послуг варто приділити увагу аналізу якості роботи дозвільних центрів України, які надають адміністративні послуги суб'єктам господарювання.

⁸⁰ Тенденція, коли кожне відомство матиме офіс для надання своїх послуг, поставить хрест на реформі адміністративних послуг – експерти // Фонд «Демократичні ініціативи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dif.org.ua/ua/events/tende-poslug-eksperti.htm>

⁸¹ Інформація про анкетування щодо якості надання адміністративних послуг у центрах надання адміністративних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkpr.gov.ua/info/2935>

Таблиця 3.3

Динаміка показників діяльності центрів надання адміністративних послуг України за 2013 – 2014 рр.

Показник	Період		
	4 квартал 2013 р.	1 квартал 2014 р.	2 квартал 2014 р.
Кількість створених ЦНАП	557	636	684
Кількість звернень	689618	446248	749501
Кількість наданих результатів надання адмінпослуг	246769	319179	486269
Кількість відмов у наданні адмінпослуг	21051	12146	19050
Кількість наданих консультацій	180199	241620	246811

(складено за даними [82, 83, 84, 85])

За результатами узагальнення інформації місцевої влади стосовно функціонування дозвільних центрів та видачі через них дозвільних документів, в Україні протягом 2014 р. склалася тенденція до збільшення кількості звернень суб'єктів господарювання до дозвільних центрів: темп приросту показника за 1 – 2 квартали 2014 р. склав 56,5%. Разом з тим, кількість результатів надання адміністративних послуг не характеризу-

⁸² Узагальнена інформація за результатами моніторингу виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги» за I квартал 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/3355>

⁸³ Узагальнена інформація виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/2417>

⁸⁴ Узагальнена інформація виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/3714>

⁸⁵ Узагальнена інформація виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/2936>

3. Практичні аспекти дерегулювання економіки в 2014 р. за окремими напрямками

ється такими швидкими темпами зростання: темп приросту показника за аналогічний період склав 33,9% (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Динаміка показників діяльності дозвільних центрів України за 2014 р.

Показник	1 квартал 2014 р.	2 квартал 2014 р.	Темп приросту, %
Кількість звернень	83613	130851	56,5
Кількість наданих результатів надання адмінпослуг	48281	64641	33,9
Кількість відмов у наданні адмінпослуг	6427	8794	36,8
Кількість наданих консультацій	71264	72894	2,3

(складено за даними [86])

Значне збільшення кількості звернень суб'єктів господарювання до дозвільних центрів свідчить про неефективність заходів зі скорочення кількості дозвільних документів для провадження діяльності.

Важливим інструментом контролю якості надання адміністративних послуг є їх *моніторинг*. У жовтні 2013 р. Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ»⁸⁷ запроваджено постійний моніторинг виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги»⁸⁸, в рамках якого, зокрема, здійсню-

⁸⁶ В 2013 р. до сервісу «єдине вікно» звернулись майже 600 тис. підприємців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://n-auditor.com.ua/uk/novini/podiji/item/10288-v-2013-r-do-servisu-«єдине-вікно»-звернулись-майже-600-тис-підприємців.html>

⁸⁷ Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ» від 12.06.2013 № 327/2013 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/327/2013z>

⁸⁸ Згідно Указу, Моніторинг здійснює Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва // Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkpr.gov.ua/list/130.htm>

ється онлайн-анкетування громадян щодо якості надання адміністративних послуг в ЦНАП. Відповідно до наведених НПА, з жовтня 2013 р. до квітня 2014 р. проводився Моніторинг якості надання адміністративних послуг⁸⁹.

За результатами моніторингу виявлено декілька позитивних результатів діяльності ЦНАП: застосування електронного регулювання черги; створення умов для осіб з обмеженими фізичними можливостями; надання супутніх послуг (ксерокопіювання, банківські послуги). Міста-лідери запроваджують електронні консультації, можливість попереднього запису на прийом через телефон та інтернет, SMS-інформування про вирішення справи тощо.

Але результати моніторингу свідчать, що не в усіх створених ЦНАП забезпечено надання послуг належної якості. За оцінками громадських експертів, діяльність ЦНАПів ефективно налагоджена у Дніпропетровську, Івано-Франківську, міському ЦНАП м. Києва, Луцьку, Харкова. Решта центрів перебувають на початковому етапі діяльності. Згідно з результатами опитування відвідувачів центрів, найкраще громадян обслуговують в центрах надання адміністративних Харкова та Дніпропетровська (975 та 827 балів з 1000), найгірше – в ЦНАП Оболонської РДА м. Києва (417 балів з 1000) та м. Рівному (457 балів з 1000) (табл. 3.5).

Державною службою України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва проведене дослідження якості надання адміністративних послуг населенню та суб'єкта господарювання. За його результатами встановлено, що в регіонах України продовжують спостерігатися недоліки при оформленні ключів електронного цифрового підпису та прийняття електронної звітності, а саме:

- 1) тривалий часовий проміжок отримання ключа електронного цифрового підпису (близько місяця) у зв'язку з відсутністю у районних податкових інспекціях адміністраторів реєстрації сертифікатів;

⁸⁹ Результати громадського моніторингу центрів надання адміністративних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravo.org.ua/publicna-administratsiia/2011-07-20-17-42-30/1641-rezultaty-hromadskoho-monitorynhu-tsentriv-nadannia-administrativnykh-posluh.html>

Таблиця 3.5

Результати громадського моніторингу якості роботи центрів надання адміністративних послуг

Місто	Бали	Місто	Бали
Західна Україна		Центральна Україна	
Івано-Франківськ	824	Дніпропетровськ (Правобережний ЦНАП)	827
Луцьк	721	Дніпропетровськ (Лівобережний ЦНАП)	772
Тернопіль	688	Кривий Ріг	762
Хмельницький	553	Павлоград	661
Львів	545	Дніпродзержинськ	595
Рівне	457	Полтава	522
Схід і Північ України	Бали	Київ	Бали
Харків	975	Міський ЦНАП	719
Суми	698	ЦНАП Дніпровської РДА	631
Чернігів	682	ЦНАП Деснянської РДА	608
Житомир	658	ЦНАП Святошинської РДА	564
Змійв	590	ЦНАП Оболонської РДА	417

- 2) низька поінформованість суб'єктів господарювання щодо правильного оформлення електронної звітності (що призводить до необхідності звернення до фірм-посередників, які на комерційній основі надають такі послуги);
- 3) неповноцінні консультації користувачів щодо роботи з програмним забезпеченням та процедури заповнення форм електронної звітності;
- 4) неможливість отримати онлайн-консультації при користуванні сервісом дистанційного подання електронної звітності;
- 5) складні та незручні в користуванні програмні продукти для подачі звітності.

Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва зазначила, що особливістю програмного забезпечення, запропонованого Акредитованим центром сертифікації ключів, є те, що

формувані звітності можливо в будь-якій із запропонованих безкоштовних програм («Електронний кабінет платника податків», «ОПЗ», «Звіт Оператор», «Єдине вікно подачі електронної звітності»), але відправлення може відбуватися лише за допомогою додаткових платних програм «iFinZvit» та «SONATA», що вимагає від суб'єктів господарювання додаткових фінансових витрат⁹⁰.

В результаті проведення моніторингу виявлені такі проблеми в роботі ЦНАП:

1. Брак популярних (базових) адміністративних послуг у ЦНАП. Переважно ЦНАП надають лише послуги органу, що його утворив – міської ради. Тому більшість ЦНАП не надають найпопулярніших адміністративних послуг: реєстрації актів цивільного стану, бізнесу, нерухомості, земельних ділянок, місця проживання та оформлення паспортів тощо. Головною причиною браку базових адміністративних послуг, за результатами моніторингу, було визначено затримки у прийнятті переліку послуг органів виконавчої влади, які надаються через ЦНАП. Розпорядження Кабінету Міністрів України, яке визначає вказаний перелік, було прийняте 16 травня 2014 р. Тому з 2015 р. очікується розширення переліку адміністративних послуг, які будуть надаватися через ЦНАП.
2. Незавершеність підготовчої роботи до початку роботи ЦНАП. На момент моніторингу не всі ЦНАП мали затверджений регламент, перелік послуг, інформаційні та технологічні картки.
3. Неналежний режим роботи ЦНАП. Законом України «Про адміністративні послуги» встановлено вимоги до часу прийому у ЦНАП: шість днів на тиждень, не менше 7 годин на день, без перерви на обід, двічі на тиждень – до 20:00. Багато ЦНАП, які були охоплені моніторингом, дотримуються цих вимог. Але в низці ЦНАП існує окремий розклад для послуг, що надаються різними структурними підрозділами міської ради. Також зафіксовані практики перерв на

⁹⁰ Держпідприємство готове й надалі сприяти поліпшенню надання адміністративних послуг населенню та підприємцям [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/3137>

обід та інші перерви протягом робочого дня. У дозвільних центрах, які є складовою ЦНАП, виділяють час для надання консультацій представниками дозвільних органів, що часто перетворюється на диференційовані години і для прийому документів у відвідувачів.

4. Недостатня якість комунікації ЦНАП. Моніторинг показав, що, зазвичай, ЦНАП або не має власної веб-сторінки, або має кілька сторінок на різних веб-ресурсах. Інформація на таких сайтах буває суперечлива, неповна, невпорядкована, неактуальна, розміщена у незручному для користувачів форматі. Телефонна комунікація із ЦНАП також має багато недоліків: це або практична відсутність такого консультування, або відсутність інтегрованих довідкових ліній.

Отже, незважаючи на збільшення кількості ЦНАП в Україні, якість роботи центрів не відповідає існуючим вимогам: центрами не надаються найбільш популярні послуги серед населення, центри працюють з порушенням графіку роботи.

3.3. Контрольно-перевірочна діяльність

В результаті реалізації заходів із дерегулювання економіки в 2014 р. не вдалося вирішити основну проблему контрольно-перевірочної діяльності – значний рівень корупції. Так, згідно з результатами опитування НБН, 29% респондентів вважають головною проблемою України корупцію в органах влади (рис. 3.2).

Всесвітній економічний форум оприлюднив індекс конкурентоспроможності країн світу, а також оцінив, які негативні фактори найбільше позначаються на веденні бізнесу в Україні. Отримані результати наведені на рис. 3.3, серед них найбільш проблемним є недостатня освіченість працівників.

З часом якість освітніх послуг та рівень вітчизняної науки помітно падає, дана тенденція зумовлена відсутністю впровадження наукоємних технологій у виробництво та фінансування науки на належному рівні.

Крім того, традиційно негативно оцінюється такий фактор як рівень розвитку інфраструктури. Серед економічних факторів слід відзначити не-

значні обсяги інновацій та недосконалість оподаткування, сумарний негативний вплив яких сягнув 29,5%.



Рис. 3.2. Основні проблеми України за даними опитування НБН⁹¹

Державною службою України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва проведено моніторинг здійснення контролюючими органами планових (рис. 3.4) та позапланових (рис. 3.5) перевірок.

Підсумки моніторингу за II квартал 2014 року показали численні порушення Держсільгоспінспекцією вимог законодавства щодо мораторію на проведення позапланових перевірок суб'єктів малого підприємництва.

Порівняльний аналіз кількості перевірок, проведених з порушенням вимог законодавства, показує, що в деяких органах виконавчої влади (ДСНС, Держветфітослужба) у II кварталі 2014 року такі перевірки зменшилися до нуля порівняно з II кварталом 2013 року⁹².

⁹¹ Дворецька Л. Що заважає Україні. Українці вважають головними проблемами корупцію у владі й власну пасивність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbnews.com.ua/ua/tema/96030/>

⁹² Підприємці стали менше потерпати від незаконних перевірок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkpr.gov.ua/info/3771>

3. Практичні аспекти дерегулювання економіки в 2014 р. за окремими напрямками

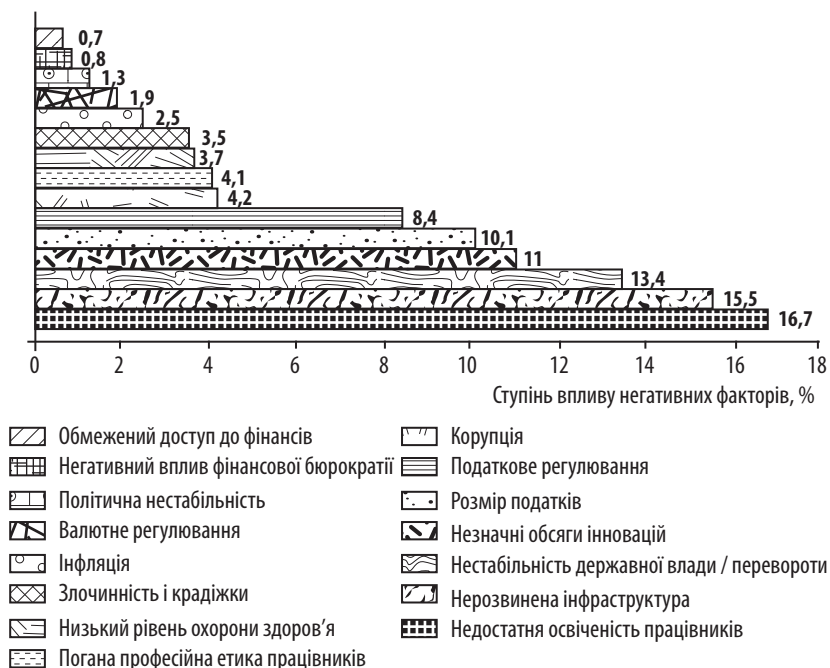


Рис. 3.3 Найбільш проблемні фактори для ведення бізнесу в Україні 2013 – 2014 рр.

Кількість перевірок, од.

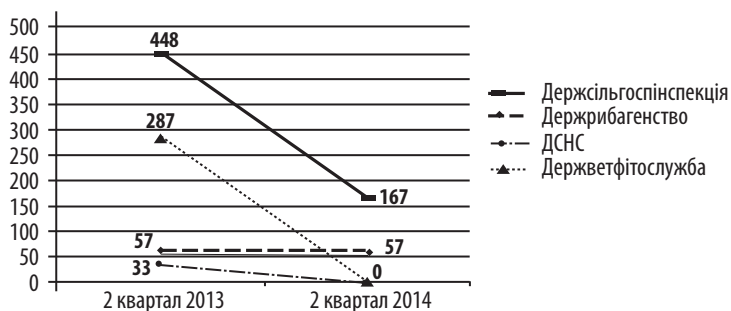


Рис. 3.4. Кількість планових перевірок, проведених з порушенням вимог Закону України від 23.02.2012 р. №4448

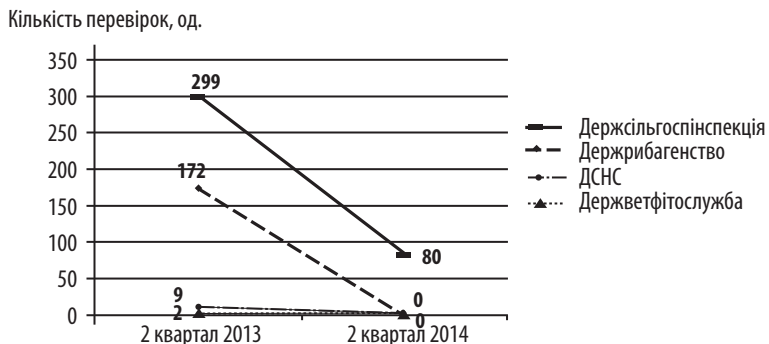


Рис. 3.5. Кількість позапланових перевірок, проведених з порушенням вимог Закону України від 23.02.2012 р. №4448

Отже, в результаті реалізації заходів із дерегулювання економіки в сфері контрольно-перевірочної роботи в Україні зменшено кількість перевірок суб'єктів господарювання. Основними невирішеними проблемами політики дерегулювання економіки у вказаній сфері є значна кількість контролюючих органів, які мають право здійснювати перевірки діяльності суб'єктів господарювання та високий рівень корупції. Першочергового значення набуває вирішення саме останньої – проблеми корупції в органах влади, оскільки вона негативно впливає на всі сфери діяльності суб'єктів господарювання.

3.4. Податкова система

Одним з індексів, який оцінює вплив податкової політики на діяльність суб'єктів господарювання в Україні, є Податковий індекс. Вказаний показник розраховується фондом «Ефективне управління» в дослідженні, яке ґрунтується на експертних оцінках ефективності та легкості оподаткування. В опитуванні беруть участь представники членських компаній Європейської бізнес-асоціації (ЄБА) як малих та середніх, так і великих підприємств.

Методологія Податкового індексу побудована на оцінюванні чотирьох основних факторів, з якими стикається кожен платник податків – від

3. Практичні аспекти дерегулювання економіки в 2014 р. за окремими напрямками

рівня складності податкової звітності та адміністрування до рівня якості роботи податківців: якість податкового законодавства, легкість адміністрування податків, ступінь фіскального тиску, якість податкового обслуговування, роботи податківців. Останні розрахунки індексу припадають на перший квартал 2014 р.

В 2013 – 2014 рр. зручності оподаткування в Україні представники бізнесу поставили 2,37 бали із можливих 5,00 (табл. 3.6). У порівнянні з даними за 2 – 3 квартали 2012 р. Податковий індекс знизився на 0,05 бали, за 2 – 3 квартали 2013 р. – на 0,04 бали, тобто представники бізнес-спільноти негативно оцінюють реформування податкової системи України в 2013 – 2014 рр.

Таблиця 3.6

Динаміка Податкового індексу України в 2011 - 1 кварталі 2014 рр.*, бали

Індекс / Субіндекс	2011 рік	2 – 3 квартали 2012	4 квартал 2012 – 1 квартал 2013	2 – 3 квартали 2013	4 квартал 2013 – 1 квартал 2014
Податковий індекс	1,9	2,42	2,32	2,41	2,37
<i>Складові індексу</i>					
Податкове законодавство	1,76	2,32	2,25	2,21	2,08
Простота адміністрування податків	1,62	2,32	2,17	2,33	2,21
Фіскальний тиск	2,11	2,56	2,39	2,50	2,54
Якість податкового обслуговування	2,36	2,53	2,64	2,63	2,73

* Податковий індекс розраховується з 2011 р.

(складено за даними [93])

⁹³ Податковий Індекс Асоціації // Офіційний сайт Європейської бізнес-асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/tax-index>

Динаміка Податкового індексу України за 2011 – 2014 рр. свідчить про нестабільність умов оподаткування суб'єктів господарювання протягом вказаного періоду: значення показника збільшилось з 1,9 бали в 2011 р. до 2,42 бали в 2012 р. Потім, протягом наступних трьох періодів, значення продовжувало змінюватися. У 2 – 3 кварталі 2013 р. спостерігалось покращення (збільшення індексу з 2,32 до 2,41 балів). Проте, на початку 2014 р. значення знову зменшилось, що свідчить про наявність недоліків у нормативному-правовому забезпеченні сфери оподаткування та погіршення економічної ситуації в цілому.

Позитивних результатів у сфері оподаткування в 2013 – 2014 рр. вдалося досягти в напрямку підвищення якості обслуговування у фіскальних органах платників податків, про що свідчить динаміка показника «якість податкового обслуговування», а саме його зростання в 2013 – 2014 рр. в порівнянні з даними за 2011 р. на 0,37 бали. Також значно зменшилась протягом 2012 – 2014 рр. негативна оцінка респондентами якості податкового обслуговування: в 2011 р. 22% опитаних зазначили, що вказаний показник перешкоджає розвитку бізнесу, в 2014 р. відсоток таких відповідей зменшився до 10%.

Про поступове зниження рівня податкового навантаження на платників податків свідчить динаміка показника «фіскальний тиск» Податкового індексу, а саме його зміна протягом 2011 – 2014 рр. на 0,43 бали. При цьому 8% респондентів в 2014 р. зазначили, що значення вказаного показника сприяє веденню бізнесу в Україні (в порівнянні з даними за 2012 р. – 5% аналогічних відповідей) (табл. 3.7).

За оцінками респондентів, протягом 2011 – 2014 рр. простішим стало адміністрування податків в Україні, про що свідчить динаміка показника «простота адміністрування податків» Податкового індексу: значення показника протягом досліджуваного періоду збільшилось на 0,59 бали.

Якість податкового законодавства в 2014 р. респонденти оцінили на рівні 2,08 бали, що на 0,32 бали більше значення показника за 2011 р. Це свідчить про загальне удосконалення податкового законодавства України протягом 2011 – 2014 рр.

Таблиця 3.7

Динаміка показників Податкового індексу України за 2012 – 2014 рр.*

1 – показник перешкоджає розвитку бізнесу; 5 – показник сприяє веденню бізнесу			Бал				
			1	2	3	4	5
Відповіді респондентів щодо визначення рівня сприяння показника веденню бізнесу, %	Податкове законодавство	2 – 3 кв. 2012	26	24	39	1	0
		4 кв. 2012 – 1 кв. 2013	27	34	36	8	0
		2 – 3 кв. 2013	29	34	38	6	0
		4 кв. 2013 – 1 кв. 2014	31	34	31	4	0
	Адміністрування податків	2 – 3 кв. 2012	22	33	37	8	0
		4 кв. 2012 – 1 кв. 2013	28	38	23	11	0
		2 – 3 кв. 2013	27	27	31	15	0
		4 кв. 2013 – 1 кв. 2014	25	38	27	10	0
	Фіскальний тиск	2 – 3 кв. 2012	25	22	29	19	5
		4 кв. 2012 – 1 кв. 2013	30	24	27	15	4
		2 – 3 кв. 2013	31	19	29	11	11
		4 кв. 2013 – 1 кв. 2014	23	25	34	10	8
	Податкове обслуговування	2 – 3 кв. 2012	22	27	32	14	5
		4 кв. 2012 – 1 кв. 2013	19	22	36	22	1
		2 – 3 кв. 2013	15	25	46	12	2
		4 кв. 2013 – 1 кв. 2014	10	36	29	21	4

* в 2011 р. застосовувалась інша шкала оцінки показників Податкового індексу

Незважаючи на помітне покращення значення показників Податкового індексу протягом 2011 – 2014 рр., їх значення в 2014 р. свідчить, що податкова система України ще негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання. Дані табл. 3.7 показують, що респонденти найчастіше оцінюють ефективність заходів у сфері оподаткування за різними напрямками в 1 – 3 бали (бали, при яких показник перешкоджає розвитку бізнесу), що свідчить про негативний вплив оподаткування на діяльність суб'єктів господарювання.

Про підвищення якості обслуговування платників податків свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного Researching and Branding Group. В опитуванні взяли участь 245 керівників українських, американських і європейських підприємств-інвесторів, що працюють у 24-х областях України та АР Крим. За результатами дослідження, у питанні якості сервісного обслуговування робота співробітників Міністерства стала задовольняти платників податків значно більше, ніж на початку 2013 р. В середньому на 15% зросла частка позитивних оцінок за такими аспектами роботи як професіоналізм, компетентність, надання інформації про послуги, орієнтованість на вирішення проблем платника⁹⁴.

Таким чином, позитивних результатів в сфері оподаткування в 2013–2014 рр. вдалося досягти в напрямку підвищення якості податкового обслуговування. Основними проблемами політики дерегулювання економіки України в сфері оподаткування залишилися складність адміністрування податків та зборів та значний рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання.

Суттєвого вдосконалення зазнали онлайн-сервіси. Так, на веб-порталі Міністерства доходів і зборів України запрацював сервіс «**Реєстр страхувальників**». За допомогою вказаного сервісу платники єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування можуть оперативно отримати дані про взяття на облік, реєстраційний номер платника єдиного внеску та його клас професійного ризику виробництва. Для отримання інформації з Реєстру страхувальників достатньо знати ім'я, прізвище та по батькові платника, його податковий номер або серію та номер паспорта⁹⁵. Скористатись сервісом можна на офіційному веб-порталі Міндоходів за посиланням <http://minrd.gov.ua/esv>.

Державна фіскальна служба України приєдналася до **Інформаційної системи портового співтовариства (ІСПС)**. ІСПС, в якій всіх учасників транспортного та вантажного процесів інтегровано в спільний інформа-

⁹⁴ Платники податків позитивно оцінюють створення Міндоходів та активно використовують його сервіси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gorod-online.net/news/ekonomika/1740-pres-sluzhba-mindokhodiv-povidomlyae-30-12-13>

⁹⁵ Розпочав роботу електронний сервіс «Реєстр страхувальників» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nc.gov.ua/news/index.php?ID=1048>

ційний простір, вже успішно функціонує в морському порту «Южний», Одеському та Іллічівському морських портах. Приєднання ДФС України до угоди означає черговий крок у напрямі впровадження сучасних інструментів спрощення процедур контролю, яким є система «єдиного вікна», в практику контролю вантажів на кордоні.

Завдяки впровадженню принципу «єдиного вікна» для ефективного обміну інформацією, електронного документообігу між суб'єктами міжнародної торгівлі та державними органами будуть прискорені процедури контролю вантажів на кордоні та спрощено їх оформлення. За рахунок мінімізації документообігу при здійсненні технологічних операцій у портах, оптимізації технологічних процесів, скорочення часу по кожній операції, впровадження інформаційної системи зменшить вплив «людського фактора», а разом з тим мінімізує корупційні ризики та можливості для застосування злочинних схем⁹⁶.

Державною фіскальною службою України реалізовано додатковий електронний сервіс для платників податків, що включені до Системи електронного адміністрування ПДВ, а саме – надсилання електронного повідомлення про взяття рахунків на облік в органах ДФСУ за даними, отриманими від банків та інших фінансових установ за розробленими електронними форматами. Отже, відкриття електронних рахунків у системі електронного адміністрування ПДВ здійснюється без участі платників податку, тобто їм не потрібно відвідувати Казначейство з метою відкриття такого рахунка. Для кожного платника податку відкривається один електронний рахунок. Крім того, позитивним фактом є те, що інформація про рух коштів на електронних рахунках платникам податку надаватиметься ДФС за відповідним запитом платника на безоплатній основі без обмеження кількості запитів та у часі.⁹⁷

⁹⁶ Державною фіскальною службою України зроблено черговий крок для значного спрощення процедур митного оформлення в морських портах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/165231.html>

⁹⁷ Налоговики создали новый электронный сервис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.dtkk.ua/taxation/pdv/31989>

* * *

Проведена оцінка сприйняття дерегулювання економіки за окремими напрямами вітчизняними респондентами свідчить, що не всі заходи дерегуляційного характеру, реалізовані в 2013 – 2014 рр., мають позитивні результати. З огляду на вирішення проблем у сфері дерегулювання економіки, можна зробити висновок, що реалізовані в 2013 – 2014 рр. заходи з дерегулювання економіки України лише частково вирішили деякі проблеми, залишилась значна кількість невирішених питань у сфері дерегулювання економіки, які стримують діяльність суб'єктів господарювання в Україні (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Результативність заходів із дерегулювання економіки України в 2014 р. за результатами опитувань

Напрямок дерегулювання	Позитивні результати політики дерегулювання в 2014 р.	Невирішені проблеми дерегулювання економіки України
1	2	3
Реєстраційна система	своєчасність розгляду державними органами заяв на реєстрацію нерухомості	низька якість обслуговування клієнтів в органах державної реєстрації
Податкова політика	підвищення якості обслуговування платників податків в органах Державної фіскальної служби	складність адміністрування податків
		значний рівень податкового навантаження
Зовнішньоекономічна діяльність	зменшення кількості документів, необхідних для проходження митниці	складність митного оформлення товарів
		збільшення кількості відмов митних органів у визначенні митної вартості товарів
	поширення електронного декларування	збільшення кількості та тривалості перевірок суб'єктів господарювання
		низький рівень професійності службовців митних органів

3. Практичні аспекти дерегулювання економіки в 2014 р. за окремими напрямками

Закінчення табл. 3.8

1	2	3
Контрольно-перевірочна діяльність	зменшення кількості перевірок суб'єктів господарювання	високий рівень корупції;
		значна кількість контролюючих органів, які мають право здійснювати перевірки діяльності суб'єктів господарювання
Надання адміністративних послуг	збільшення кількості ЦНАП	брак популярних (базових) адміністративних послуг у ЦНАП
	поширення електронних засобів зв'язку з клієнтами ЦНАП	незавершеність підготовчої роботи до початку роботи ЦНАП
		неналежний режим роботи ЦНАП
		недостатня якість взаємодії ЦНАП з іншими органами, що надають адміністративні послуги

РОЗДІЛ 4

ПРОБЛЕМИ В СФЕРІ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ

ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В 2015 році

В 2014 р. в Україні були реалізовані заходи з покращення бізнес-клімату. Разом з тим, у сфері дерегулювання економіки України залишилися деякі проблеми, які негативно впливають на діяльність суб'єктів господарювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Проблеми, на вирішення яких спрямовані заходи з дерегулювання економіки, реалізовані в 2014 р.

Напрямок дерегулювання	Проблеми в сфері дерегулювання, на вирішення яких спрямовані заходи з дерегулювання економіки в 2014 р.	Проблеми в сфері дерегулювання, яким не приділено достатньої уваги в 2014 р.
1	2	3
Реєстраційна система	значна тривалість реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС	велика кількість процедур реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС
	значна кількість процедур для реєстрації власності	зменшення частки поверненого капіталу кредиторам
		високі витрати підприємств під час процедури банкрутства
		складність у здійсненні декларативних процедур у будівництві
Адміністративні послуги, дозвільна система та ліцензування	значні часові витрати на отримання дозволів	низький рівень автоматизації, що проявлено великою кількістю процедур та значним терміном реалізації підключення до електроенергії
	витрати часу та складність в отриманні адміністративних послуг	недоступність для користувачів окремих адміністративних послуг
Податкова політика	високе податкове навантаження на суб'єктів господарювання	значна кількість податкових платежів протягом року

4. Проблеми в сфері дерегулювання та напрями їх вирішення в 2015 році

Закінчення табл. 4.1

1	2	3
	значні витрати часу на ведення податкового обліку	
Зовнішньо-економічна діяльність та митне регулювання	▶ недостатня забезпеченість суб'єктів господарювання валютними активами для покриття їх поточних зобов'язань в іноземній валюті ▶ наявність корупційної складової	низька ефективність адміністрування експортно-імпортних процедур значна вартість оформлення експортно-імпортних операцій
	захист суб'єктів господарювання від необґрунтованих заходів впливу контролюючих органів	високий рівень корупції

Зважаючи на продовження політики дерегулювання економіки України в 2014 р., **першочергового значення набуває питання визначення шляхів удосконалення законодавчої бази України з метою вирішення існуючих проблем дерегулювання в контексті прийнятих протягом 2014 року документів програмного, стратегічного та концептуального характеру.**

Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна», підписана 27 листопада 2014 року, пропонує низку важливих реформ, зокрема таких, що стосуються системи оновлення влади та антикорупційної складової, децентралізації та публічної адміністрації, забезпечення прискореного економічного розвитку, регуляторної політики, розвитку підприємництва та забезпечення умов конкуренції, сільського господарства та енергетики.

Угода окреслює і низку важливих заходів із проведення економічних реформ. Серед них – скорочення кількості регуляторних органів, спрощення податкової системи, зменшення рівня соціальних відрахувань до бюджету, урізання рівня бюрократії та спрощення процедур, необхідних для відкриття і ведення бізнесу. Угода включає до себе Преамбулу, розділ «Реформи», що складається з 13 підрозділів, і розділ «Регламент коаліції». В розділі «Реформи» чітко прописані заходи реформування, за які

бере на себе відповідальність коаліція. Окремі реформи носять дерегулятивний характер:

- оновлення влади та антикорупційна реформа;
- децентралізація та реформа державного управління;
- дерегуляція та розвиток підприємництва;
- реформа сільського господарства;
- реформа енергетики та енергозалежність.

Більш детально заходи, пов'язані з дерегулюванням економіки, розглянуто в Додатку А.

На брифінгу в Українському кризовому центрі 13 серпня було презентовано **концепцію дерегуляції** – реформування системи регуляторної політики із програмою конкретних заходів для впровадження, яка дозволить істотно спростити ведення бізнесу та зменшити витрати підприємців, а також значно підвищить позиції України в рейтингу Doing Business. Очікується, що загальний економічний ефект від імплементації концепції складе близько 300 млрд грн до 2020 року. Так, впровадження лише 14 першочергових ініціатив приведе до ліквідації корупційних потоків на 8 – 9 млрд грн на рік. Концепція з 1000 дерегуляційних ініціатив у загальноекономічному вимірі торкається скасування ліцензій, дозволів, регламентів, сертифікатів, скорочення частоти перевірок, і, навіть, ліквідації підрозділів та державних регулюючих органів.

Як результат, очікується **спрощення ведення бізнесу в Україні, поліпшення загального бізнес-клімату та умов ведення бізнесу**. Зокрема, скасування 100 ліцензій; скорочення кількості дозволів і часу на їх отримання вдвічі; скорочення кількості податків до 9 та спрощення їх адміністрування; скорочення організацій з контролюючими функціями з 79 до 32; скорочення функцій контролю на 40%. З метою прямого діалогу влада – бізнес створена інтернет-платформа Easy Business⁹⁸.

Державною службою України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва заплановано 39 заходів, спрямованих на виконан-

⁹⁸ Планується скасувати 100 ліцензій та зменшити кількість контролюючих органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrrp.gov.ua/info/3798>

ня положень **Програми діяльності КМУ та Коаліційної угоди**. Про це йдеться у наказі від 17.12.2014 №87 «Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Коаліційної угоди»:

- ▶ забезпечення належного виконання усіма ЦОВВ закону про регуляторну політики з метою недопущення прийняття регуляторних актів з порушенням законодавчо визначених процедур, участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики;
- ▶ усунення надмірного регулювання господарської діяльності через зменшення кількості дозвільних документів, дозвільно-погоджувальних процедур, переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, та переліку продукції (товарів, послуг), що підлягають сертифікації;
- ▶ забезпечення протягом одного року заміни існуючої системи регулювання підприємницької діяльності на європейську з метою розв'язання проблем, що стримують розвиток МСП;
- ▶ перехід від адміністративного контролю до підтримки бізнесу з метою усунення дублювання повноважень контролюючих органів, впорядкування та вдосконалення процедури здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності⁹⁹.

Отже, Державною регуляторною службою України розроблено план заходів відповідно до положень Програми діяльності КМУ та Коаліційної угоди, які спрямовані на удосконалення регуляторної політики, розвиток підприємництва та забезпечення умов конкуренції, де міститься зміст заходу, відповідальні виконавці, термін виконання та очікувані результати. Однак зміст заходів не конкретизує дії, які будуть зроблені в перспективі, а очікувані результати необґрунтовані з економічної точки зору.

Для оперативного дерегулювання господарської діяльності визначається низка першочергових сфер та галузей, які переглядатимуться в час-

⁹⁹ Заплановано 39 шагoв по устранению чрезмерного регулирования бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.dtkr.ua/state/entrepreneurship/31999>

тині процедур отримання документів дозвільного характеру та здійснення контролюючо-наглядових функцій.

Планується внести зміни, скасувати або розробити нормативно-правові акти, які регулюють відповідну господарську діяльність, з метою усунення зайвих, складних та вартісних процедур.

При цьому необхідно запровадити критерії, які визначатимуть ефективність тих чи інших регуляторних актів.

По-перше – це кількість суб'єктів, які відчують результати здійснення заходів із дерегулювання.

По-друге – вартісна оцінка впливу на результати діяльності суб'єктів господарювання.

Зважаючи на основні напрями дерегулювання економіки, наведені в реформах, та існуючі недоліки в прийнятих законодавчих актах, було виділено ряд проблем в кожному із досліджуваних напрямків (реєстраційна система, надання адміністративні послуг, податкова політика, зовнішньоекономічна та контролюючо-перевірочна діяльність).

1. Проблеми реєстраційної системи

1.1. Значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації бізнесу.

Незважаючи на введення електронного сервісу реєстрації суб'єктів господарювання, часові витрати на проведення реєстраційних дій в Україні в порівнянні з країнами ЄС залишаються значними (див. розділ 1). Можливою **причиною таких процесів є незабезпеченість засобами електронного зв'язку деяких місцевостей України.** Тому необхідним є **запровадження додаткових заходів** щодо спрощення вказаних процедур для суб'єктів господарювання, розташованих на територіях з обмеженим доступом до Інтернету. Наприклад, передбачити можливість подання необхідної документації до органів державної влади засобами поштового зв'язку. Впровадження даних змін дозволить зменшити витрати часу на реєстрацію бізнесу в Україні.

1.2. Затримання процедур ліквідації бізнесу

Зняття фізичних осіб – підприємців з обліку в органах доходів і зборів згідно з Листом Міністерства доходів і зборів України від 07.07.2014 р. № 16051/7/99-99-18-02-01-17¹⁰⁰, здійснюється на підставі:

- 1) надходження від держреєстратора повідомлення про проведення держреєстрації припинення підприємницької діяльності підприємця;
- 2) відсутності заборгованості перед бюджетом по сплаті платежів, контроль за справлянням яких здійснюють органи доходів і зборів.

Зауважимо, що останнім звітним періодом для вказаних платників єдиного податку буде вважатися базовий звітний (податковий) період, що дорівнює календарному року. Тому може виникнути наступна ситуація: при закритті бізнесу всередині року, підприємець повинен чекати закінчення календарного року, щоб відправити звіт до податкової інспекції і сплатити всі податкові зобов'язання, а остання, в свою чергу, – перевірити відсутність такої заборгованості. **Вказана ситуація затримує процедуру ліквідації бізнесу та потребує законодавчого врегулювання.**

1.3. Велика кількість процедур для реєстрації власності

В 2014 р. в Україні здійснюються заходи зі спрощення процедури реєстрації власності. Так, передбачено можливість подання заяви на реєстрацію нерухомого майна в електронному вигляді, нотаріусам надано повноваженнями державного реєстратора прав на нерухоме майно. Але для отримання доступу до реєстраційних даних нотаріуси несуть значні грошові витрати. Тому, з метою зниження витрат, на практиці нотаріуси направляють клієнтів до Державного реєстру для отримання необхідних документів. Це має наслідком збільшення кількості дій для проведення реєстрації майна та призводить до додаткових матеріальних та втрат часу на реєстрацію власності. Отже, пропонується надати вільний доступ нотаріусам до використання баз Єдиного реєстру, проведення безкоштовного навчання правилам користування базами Єдиного реєстру.

¹⁰⁰ Лист Міністерства доходів і зборів України від 07.07.2014 р. № 16051/7/99-99-18-02-01-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/listi-dps/63248.html>

Негативний вплив на діяльність суб'єктів господарювання мають також **проблеми, пов'язані із запровадженням нової системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень**. Так, з 2013 р. в Україні запроваджено систему державної реєстрації нерухомого майна за принципом «єдиного вікна», згідно з яким державна реєстрація речових прав та їх обтяжень на земельні ділянки та об'єкти нерухомого майна проводиться в єдиному державному реєстрі. Процедура подання документів для реєстрації прав на нерухоме майно та отримання свідоцтва про державну реєстрацію чітко регламентовані. Деякі проблеми запровадження даної системи проявляються на етапі використання даних з реєстру нерухомого майна. Зокрема, згідно зі ст. 28.1 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» № 1952 від 01.07.2004 р. та ст. 30 Закону України «Про Державний земельний кадастр» №3613 від 07.07.2011 р. органи державної реєстрації не мають доступу до баз даних органів Державного земельного кадастру. Законами передбачено взаємодію вказаних державних органів для отримання необхідної інформації. Отже, при необхідності отримання інформації щодо прав власності на нерухоме майно необхідно звертатися до органів земельних ресурсів та до бюро технічної інвентаризації з урахуванням їх компетенції та змісту даних, що з'ясовуються¹⁰¹. Це збільшує витрати часу на отримання даних з реєстру, створює додаткові витрати для ведення діяльності.

Для вирішення вказаного питання доцільно надати органам державної реєстрації право використання інформації баз даних органів Державного земельного кадастру з метою спрощення порядку надання документів, які підтверджують права власності на нерухомість.

¹⁰¹ Інформаційний Лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання, пов'язані із запровадженням нової системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» №01-06/319/2013 від 08.02.2013 р.

1.4. Проблеми, пов'язані із відкриттям доступу до Державного реєстру прав на нерухоме майно

Постановою № 722 від 24 грудня 2014 р.¹⁰² (набула чинності 01.01.15 р.) закріплено електронну та паперову форми надання інформації з Державного реєстру. Подання заяви для надання інформації з Державного реєстру прав у паперовій формі здійснюється особисто заявником (його представником на підставі довіреності) або шляхом надсилання поштою з описом вкладення. Від імені юридичної особи заяву про надання інформації з Державного реєстру прав у паперовій формі подає її керівник або інша особа на підставі виданої такою юридичною особою довіреності.

Інформація з Державного реєстру прав в електронній формі надається користувачам, які зареєструвалися на офіційному веб-сайті Укрдержреєстру та надали відомості про власне прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), серію та номер паспорта громадянина України чи реквізити іншого документа, що посвідчує особу, найменування та податковий номер юридичної особи (у разі, коли інформація запитується в інтересах юридичної особи її керівником чи представником), а також внесли плату за надання інформації з Державного реєстру прав з використанням платіжних систем через Інтернет (вартість послуги складає 17 грн, а також додатково 4 грн в якості комісії платіжної системи Portmone).

Крім цього, затверджено Порядок доступу посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, судів, органів внутрішніх справ, органів прокуратури, органів Служби безпеки, нотаріусів, адвокатів до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

¹⁰² Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання надання інформації про зареєстровані речові права на нерухоме майно та їх обтяження» № 722 від 24 грудня 2014 р. (набув чинності 01.01.2015, крім абз. 2 п. 5 Порядку надання фізичним та юридичним особам інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, який набирає чинності з 1 березня 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/722-2014-p>

Незважаючи на позитивні наслідки від прийняття Постанови, опитування користувачів послугою онлайн-доступу до реєстру дозволило виявити окремі проблемні аспекти (табл. 4.2):

Таблиця 4.2

Позитивні наслідки та недоліки від впровадження відкритого доступу до Державного реєстру прав на нерухоме майно

Позитивні наслідки	Недоліки
➤ зменшення корупційної складової у питаннях надання інформації з Реєстру з боку державних органів; ➤ зменшення тіньових схем та укладання неправомірних угод, завдяки можливості для покупця нерухомості побачити всі операції, які відбувалися з нею у минулі періоди	➤ відсутність вичерпної інформації в Реєстрі (в доступному для самостійного пошуку Реєстрі прав міститься інформація про об'єкти нерухомого майна, реєстраційні дії щодо яких проводилися з 1 січня 2013 року, або якщо їх власники побажали перенести відомості про права з реєстру, ведення якого до 1 січня 2013 року здійснювалося реєстраторами БТІ) ➤ можливість введення недостовірних даних (дані, які вводяться при реєстрації, не перевіряються) ➤ необґрунтованість стягнення плати за користування Реєстром ➤ недосконалий захист персональних даних (після здійснення оплати користувач отримує посилання з порядковим номером довідки-відповіді. Це означає, що змінюючи цифри (на одну більше, на одну менше) він отримує повний доступ до всіх виписок, зроблених до і після нього (з усіма персональними даними, включаючи ІПН, ПІБ та номер паспорта запитувача (якщо він вказав реальні))

Отже, можливими шляхами вирішення виявлених проблем є розширення переліку інформаційних даних, що надаються в реєстрі, через надання інформації про об'єкти нерухомості станом до 1 січня 2013 р. від реєстраторів БТІ; вдосконалення системи перевірки введених даних суб'єкта господарювання через введення необхідності прикріплення копій паспорту, або інших даних; вдосконалення програмного забезпечення щодо ефективного захисту даних, недопущення випадків перегляду персональних даних інших суб'єктів та усунення можливих тіньових схем з нерухомістю.

4. Проблеми в сфері дерегулювання та напрями їх вирішення в 2015 році

Отже, незважаючи на проведення дерегулятивної реформи в реєстраційній сфері в 2014 р., яка сприяє покращенню бізнес-клімату в Україні, у вказаній сфері залишилися проблеми, які вимагають додаткових матеріальних витрат та витрат часу для реєстрації бізнесу та власного майна (табл. 4.1), що негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання. Можливі напрями вирішення вказаних проблем в реєстраційній системі України наведені в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Проблеми дерегулювання економіки в реєстраційній сфері України та напрями їх вирішення

Проблема	Напрямок вирішення
1	2
Велика кількість процедур, значні витрати часу та складність у поданні документації для реєстрації бізнесу	1. Усунення дублювання документів, які подаються до державних органів для проведення реєстраційних дій. 2. Підключення до мережі Інтернет тих територій, які ще не мають доступу до вказаної світової мережі. 3. Запровадження інших спрощень в реєстраційно-дозвільній сфері щодо надання документів без використання мережі Інтернет. 4. Визначення в нормативно-правових актах форм заяв на проведення реєстрації. 5. Визначення в нормативно-правових актах чіткого переліку документів для здійснення реєстраційних процедур
Складність отримання документації щодо прав власності, інших речових прав та їх обтяжень	1. Забезпечення доступу органів державної реєстрації до баз даних органів Державного земельного кадастру. 2. Безоплатність отримання інформації нотаріусами з державного реєстру прав на нерухоме майно. 3. Забезпечення взаємодії місцевих органів щодо збору необхідної документації для проведення реєстраційної дії
Значна тривалість та вартість процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом	1. Визначення видів діяльності, які дають право на застосування спрощеної процедури ліквідації підприємства. 2. Визначення категорій боржника, які дають право на застосування спрощеної процедури ліквідації підприємства.

1	2
	3. Визначення обсягу та надання опису майна, за наявності чи відсутності якого суб'єкт має право на застосування спрощеної процедури ліквідації підприємства
Проблеми пов'язані із відкриттям доступу до Державного реєстру прав на нерухоме майно	1. Розширення переліку інформаційних даних, що надаються в реєстрі, через надання інформації про об'єкти нерухомості станом до 1 січня 2013 р. від реєстраторів БПІ;. 2. Вдосконалення системи перевірки введених даних суб'єкта господарювання через введення необхідності прикріплення копій паспорту або інших даних

Виходячи з наведених напрямів вирішення проблем дерегулювання економіки в реєстраційній сфері, необхідним є внесення змін до таких нормативно-правових актів України.

2. Адміністративні послуги, дозвільна система та ліцензування

Незважаючи на те, що в системі адміністративних послуг у 2014 році було прийнято декілька законодавчих актів, не всі проблемні аспекти довелося вирішити за рахунок їх реалізації, щоб система надання адміністративних послуг являла собою зручний та прозорий механізм реалізації прав фізичних та юридичних осіб.

Серед найважливіших невирішених проблем у сфері адміністративних послуг у 2014 році слід зазначити такі:

2.1. Відсутність єдиного переліку адміністративних послуг, що надаються на території України, та плати за їх надання.

Стаття 5 Закону України «Про адміністративні послуги» визначає, що перелік адміністративних послуг визначається законом. Проект Закону України «Про Перелік адміністративних послуг та плату (адміністративний збір) за їх надання» досі не прийнятий, що спричиняє таку ситуацію, коли перелік адміністративних послуг, які надаються фізичним та юридичним особам, визначається органами державної влади та місцевого самоврядування на власний розсуд. Крім того, залишається неви-

рішенням питання щодо плати за адміністративні послуги – навіть якщо проект закону буде прийнятий, у ньому не врегульовано змістовні аспекти встановлення та справляння адміністративного збору: критерії платності та безоплатності адміністративних послуг, порядок розрахунку ціни (розміру збору) платних послуг, мінімальна та максимальна межа розміру адміністративного збору, порядок відшкодування адміністративного збору у разі відмови в наданні адміністративної послуги, порядок внесення адміністративного збору, порядок повернення надмірно чи помилково сплачених коштів, порядок переведення сплачених коштів з неправильного рахунку суб'єкта надання адміністративної послуги на правильний тощо.

Отже, необхідним є прийняття законопроекту, але у доопрацьованій редакції в частині:

- ▶ врегулювання змістовних аспектів встановлення та справляння адміністративного збору (насамперед, це критерії платності, методика встановлення розміру плати, ефективність використання плати за адміністративні послуги тощо);
- ▶ перегляду конкретних розмірів адміністративного збору, щоб вони були економічно обґрунтованими та ефективними з точки зору витрат на надання адміністративних послуг;
- ▶ одночасної розробки законопроекту про внесення змін до чинних законів України, якими встановлено платність окремих адміністративних послуг, а також законодавчих актів, які регулюють відносини в сфері адміністративних послуг.

2.2. Не забезпечено реалізацію положень Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг».

Хоча наразі переважна більшість популярних послуг (наприклад, послуги з оформлення землі, реєстрації прав на нерухоме майно, оформлення документів, що посвідчують особу) передана у компетенцію центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП), цей перелік необхідно розширювати через те, що він не охопив всі найпопулярніші адміністра-

тивні послуги, крім того, на практиці реалізація Розпорядження зазнала велику кількість проблем, зокрема:

- ▶ законодавче закріплення повноважень з надання певних адміністративних послуг за конкретними категоріями посадових осіб. Наприклад, реєстрацію бізнесу та реєстрацію прав на нерухоме майно мають здійснювати лише посадовці, які мають статус державного реєстратора, а реєстрацію земельних ділянок можуть виконувати тільки державні кадастрові реєстратори, тому адміністратори ЦНАП не можуть виконувати зазначені дії;
- ▶ вимоги спеціального законодавства щодо виключних компетенцій окремих органів державної влади. Наприклад, обов'язкове накладення адміністративних стягнень посадовими особами Державної міграційної служби до осіб, які несвоєчасно отримують паспорт або вклеюють фотокартку до паспорта, що також не можуть виконувати адміністратори ЦНАП згідно з чинним законодавством;
- ▶ вимоги законодавства щодо доступу до баз даних та реєстрів. Наприклад, адміністратори ЦНАП не мають права доступу до Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав на нерухоме майно;
- ▶ незавершеність роботи з формування багатьох державних реєстрів. Неможливо організувати ефективну взаємодію та обмін інформацією між адміністраторами ЦНАП та суб'єктами надання адміністративних послуг через переважно паперові носії необхідної інформації (наприклад, паперові картотеки реєстрації місця проживання).

Для ефективної реалізації Розпорядження з децентралізації найпопулярніших адміністративних послуг і усунення проблемних питань невідкладними є такі заходи:

- ▶ розширити повноваження адміністраторів ЦНАП щодо доступу, отримання та надання окремої інформації з баз даних та реєстрів шляхом впровадження сертифікатів, які видаватимуться територіальними органами виконавчої влади і будуть засвідчувати право працювати з базами даних та реєстрами (державний земельний ка-

дастр, державний реєстр речових прав на нерухоме майно тощо);

- ▶ реформування процесу адміністративних стягнень – шляхом скасування норми, яка передбачає неможливість надання адміністративної послуги без погашення адміністративного штрафу. Необхідним є перегляд доцільності застосування адміністративних стягнень щодо окремих адміністративних послуг (наприклад, прострочення вклеювання фотокартки у паспорт громадянина України при досягненні ним 25-ти, 45-ти річного віку), тобто їх скасування або можливість слати в певний строк після отримання адміністративної послуги. Крім того, необхідно передбачити право накладати адміністративні стягнення керівниками ЦНАП;
- ▶ невідкладним є повне електронне формування державних реєстрів та баз даних з можливістю безоплатного доступу до них адміністраторів ЦНАП в межах їх компетенцій для надання адміністративних послуг.

2.3. Довготривалість технологічного процесу отримання однієї адміністративної послуги через її поділення на декілька адміністративних послуг.

Закріплені в законодавстві терміни отримання адміністративної послуги не відповідають реальності. На практиці, для того, щоб отримати витяг з Державного земельного кадастру, необхідно чекати не 14 календарних днів, як прописано в законодавстві, а цей термін може досягати 8,5 місяців через необхідність додаткових процедур, узгоджень та документації. Тому для усунення цього явища необхідно значно спростувати процедури отримання адміністративних послуг шляхом скорочення необхідної документації та умов її отримання (скасовувати кількість копій паспорту та ідентифікаційного коду, які необхідно подавати декілька разів, кількість заяв та квитанцій – інформацію про підтвердження даних, що містять перелічені документи, можна отримувати один раз та в електронному вигляді; скасовувати подання до державних реєстраторів різних витягів та довідок на підтвердження окремих даних, що можливо отримувати шляхом електронної взаємодії між суб'єктами надання адміністративних послуг).

2.4. Незавершеність мінімально достатньої мережі ЦНАП.

Станом на 2015 рік відкрито не всі заплановані ЦНАП. При цьому розбудова мережі здійснюється нерівномірно: найбільша кількість створених ЦНАП у Рівненській, Дніпропетровській, Полтавській, Сумській, Харківській, Волинській областях, найменша – у Вінницькій, Житомирській, Львівській, Хмельницькій областях та в м. Севастополь. Через це не забезпечуються рівні умови надання адміністративних послуг для мешканців усіх регіонів України. Тому потрібно й надалі відкривати ЦНАП згідно з потребами населення, приділивши окрему увагу районним та селищним ЦНАП, які необхідні для доступності адміністративних послуг для суб'єктів звернення, які віддалені від ЦНАП міст та районних центрів. Крім того, можливим вирішенням цього питання є знаходження адміністраторів ЦНАП у приміщеннях районних та селищних органів місцевого самоврядування.

2.5. Відсутність впровадження застосування кращих європейських практик з надання адміністративних послуг із застосуванням інформаційних технологій.

Це тягне за собою ускладнений документообіг, нерациональне витрачання часу та корупційні ризики. Сучасний стан інформаційного забезпечення надання адміністративних послуг в Україні є недостатнім для громадськості внаслідок відсутності:

- ефективного механізму для інформування суб'єктів звернення про адміністративні послуги, порядки, умови та суб'єктів їх надання, нормативно-правові акти, відповідно до яких надаються такі послуги, зокрема цілодобової Урядової телефонної довідки про адміністративні послуги;
- можливості звернення щодо надання адміністративних послуг з використанням Інтернету.

Визнання того факту, що створення зручних і доступних умов для отримання суб'єктами звернення адміністративних послуг є одним з головних завдань державних органів влади та органів місцевого самоврядування передбачено Концепцією Державної цільової програми створення та функціонування інформаційної системи надання адміністративних по-

слуг на період до 2017 року. Проте станом на 2015 рік більшість положень Концепції не є реалізованими: Законом України «Про адміністративні послуги» навіть не передбачено поняття «електронна заява», а Закон України «Про державний земельний кадастр» не передбачає подання заяви до державного кадастрового реєстратора в електронному вигляді. Тому необхідно внести поняття «електронна заява», в першу чергу, до Закону України «Про адміністративні послуги», а також до всіх інших законодавчих актів у сфері адміністративних послуг. Крім того, для запровадження механізму надання адміністративних послуг через Інтернет-ресурси, першочерговим завданням є повне наповнення Єдиного порталу адміністративних послуг вичерпною інформацією щодо адміністративних послуг та суб'єктів, що їх надають, для реалізації планів е-врядування в сфері адміністративних послуг.

2.6. Низький рівень поінформованості населення з питань надання адміністративних послуг.

Переважає більшість українців (67 %) нічого не знає про діяльність місцевої або державної влади з надання адміністративних послуг. Про створення ЦНАП знають лише 8 % опитаних, про спрощення процедур надання окремих адміністративних послуг – 12 %, про створення офіційних веб-ресурсів, що стосуються адміністративних послуг, – 4 %. Очевидною є необхідність активізувати інформаційно-роз'яснювальну роботу серед населення щодо порядку надання адміністративних послуг, зокрема щодо можливостей отримання послуг в ЦНАП, спрощеного доступу до окремих адміністративних послуг через відділення Укрпошти шляхом рекламних роликів на телебаченні, рекламних плакатів та білбордів, розміщення на сайтах органів державної влади та місцевого самоврядування інформаційних роликів у сфері надання адміністративних послуг, забезпечити функціонування цілодобової урядової телефонної довідки для інформування громадян з питань надання адміністративних послуг тощо.

2.7. Фіксація випадків неповажного та непривітного ставлення посадових осіб до суб'єктів звернення за адміністративними послугами.

У процесі орієнтації на модель «сервісної держави» посадові особи суб'єктів надання адміністративних послуг повинні ставитися до суб'єктів

звернення як до клієнтів і прагнути до якісного та професійного обслуговування, а також до створення привітного та комфортного емоційного клімату для суб'єктів звернення. Тому розробка та прийняття кодексу професійної етики для посадових осіб суб'єктів надання адміністративних послуг повинна стати першочерговим заходом для підвищення якості надання адміністративних послуг та рівня задоволеності суб'єктів звернення органами державної влади та місцевого самоврядування.

Найбільш актуальні проблеми у сфері адміністративних послуг, дозвільної сфери в ліцензуванні наведені в *табл. 4.4*.

Таблиця 4.4

Проблеми дерегулювання економіки у сфері надання адміністративних послуг, дозвільній сфері, ліцензуванні та напрями їх вирішення

Проблема	Напрямы вирішення
1	2
Відсутність єдиного переліку адміністративних послуг, що надаються на території України, та плати за їх надання	1. Врегулювання змістовних аспектів встановлення та справляння адміністративного збору. 2. Одночасна розробка законопроекту про внесення змін до чинних законів України, якими встановлено платність окремих адміністративних послуг, а також законодавчих актів, які регулюють відносини в сфері адміністративних послуг
Не забезпечено реалізацію положень Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг»	1. Розширення повноважень адміністраторів ЦНАП щодо доступу, отримання та надання окремої інформації з баз даних та реєстрів шляхом впровадження сертифікатів. 2. Реформування процесу адміністративних стягнень – шляхом скасування норми, яка передбачає неможливість надання адміністративної послуги без погашення адміністративного штрафу
Незавершеність мінімально достатньої мережі ЦНАП	1. Необхідність подальшого відкриття ЦНАП згідно з потребами населення 2. Придільлення окремої уваги районним та селищним ЦНАП, які необхідні для доступності адміністративних послуг для суб'єктів звернення, які віддалені від ЦНАП міст та районних центрів

4. Проблеми в сфері дерегулювання та напрями їх вирішення в 2015 році

Закінчення табл. 4.4

1	2
Низький рівень поінформованості населення з питань надання адміністративних послуг	1. Активізація інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення щодо порядку надання адміністративних послуг, зокрема щодо можливостей отримання послуг у ЦНАП, спрощеного доступу до окремих адміністративних послуг через відділення Укрпошти шляхом рекламних роликів на телебаченні, рекламних плакатів та білбордів, розміщення на сайтах органів державної влади та місцевого самоврядування інформаційних роликів у сфері надання адміністративних послуг
Складність у поданні суб'єктами документації для одержання дозволів	1. Усунення дублювань при поданні документів до виконавчих органів 2. Скорочення переліку видів діяльності і робіт, що вимагають одержання дозвільних документів
Недоліки у роботі державних органів видачі дозвільних документів	1. Делегування повноважень з видачі документів з центрального та обласного на місцевий рівень 2. Посилення відповідальності посадових осіб за порушення законодавства 3. Забезпечення взаємодії місцевих органів щодо видачі документів дозвільного характеру та ліцензій
Необґрунтований перелік видів діяльності, які підлягають ліцензуванню	1. Скасування ліцензування видів господарської діяльності, провадження яких не пов'язано із загрозою національній безпеці держави 2. Забезпечення гармонізації видів діяльності, які підлягають ліцензуванню, з видами діяльності зазначеними в КВЕД

3. Проблеми в сфері податкової політики

Податкова система України протягом останніх років після введення в дію Податкового кодексу України знаходиться у стані постійного ре-

формування, в процесі якого нерідко вводяться суперечливі норми, що ускладнює умови господарювання та зменшує їх прогнозованість.

Цілком зрозуміло, що існуючі геополітичні та макроекономічні тенденції обумовлюють пріоритет фіскальної функції оподаткування та відповідні зміни податкової політики, реалізація яких тягне за собою збільшення ризиків погіршення бізнес-клімату. Тому дуже важливим є врахування в ході сучасного етапу податкової реформи існуючих у сфері оподаткування проблем та першочергових напрямів їх вирішення (табл. 4.5).

Таблиця 4.5

Невирішені проблеми дерегулювання економіки в сфері податкової політики та напрями їх вирішення

Проблема	Напрямы вирішення
Високий рівень та нерівномірність податкового навантаження	1. Поступове зменшення ставок деяких податків. 2. Перегляд переліку податкових пільг та їх розмірів, збереження трьох груп пільг: соціальних, у сфері енергозбереження й енергоефективності та інноваційних пільг
Значна кількість податкових періодів протягом року	1. Збільшення тривалості базових податкових періодів. 2. Звуження сфери застосування авансових платежів в оподаткуванні
Обмеження інвестування суб'єктом господарювання в основні засоби	Внесення змін до порядку індексації вартості основних засобів
Наявність необґрунтованих обмежень щодо автоматичного бюджетного відшкодування, що призводить до вимивання обігових коштів експортерів	Лібералізація критеріїв отримання автоматичного бюджетного відшкодування
Високі втрати часу на виконання платниками податкового обов'язку	1. Спрощення податкової звітності. 2. Поширення та здешевлення електронних технологій підготовки та подання податкової звітності
Наявність значних корупційних ризиків	Впровадження безконтактних технологій податкового адміністрування та контролю

4. Проблеми в сфері зовнішньоекономічної діяльності

Забезпечення більш привабливої позиції України в світових рейтингах у сфері зовнішньоекономічної діяльності може бути забезпечено реалізацією конкретних заходів за напрямками, наведеними в *табл. 4.6*.

Таблиця 4.6

Проблеми дерегулювання економіки в сфері надання адміністративних послуг, сфері зовнішньоекономічної діяльності та напрями їх вирішення

Проблема	Напрямок вирішення
Значний рівень корумпованості митних органів	1. Розроблення та впровадження системи анти-корупційних механізмів 2. Підвищення рівня заробітної плати митників
Складність процедур митного оформлення та контролю	Спрощення процедур на основі добре апробованих за кордоном технологій
Високі витрати часу на оформлення та надання декларацій	Впровадження електронного декларування
Значна кількість документів на оформлення експорту та імпорту та пов'язаних з цим витрат у порівнянні із зарубіжними країнами	Продовження зменшення кількості та спрощення форми документів на оформлення імпорту та експорту у відповідності зі світовим досвідом
Збільшення кількості відмов митних органів у визначенні митної вартості товарів	Чітка законодавча регламентація умов визначення митної вартості контролюючими органами

5. Проблеми в сфері контрольно-перевірочної діяльності

Основними проблемами в сфері контрольно-перевірочної роботи є значна кількість контролюючих органів в Україні та високий рівень корупції в органах державної влади (*табл. 4.7*).

Отже, для покращення бізнес-клімату в Україні першочергового значення набуває питання зменшення тиску на бізнес з боку контролюючих органів, а саме зменшення кількості перевірок; зменшення контакту суб'єктів з контролюючими органами; скорочення витрат часу суб'єкта господарювання на проведення самоконтролю.

Таблиця 4.7

Проблеми дерегулювання та напрями їх вирішення в сфері державного нагляду та контролю

Проблема	Напрями вирішення
Недостатньо ефективна система державного контролю	1. Зменшення витрат часу та коштів для надання необхідних документів. 2. Спрощення порядку проведення електронних перевірок щодо платників податків, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. 3. Усунення дублювання функцій контролюючих органів. 4. Запровадження обов'язкового розміщення на офіційних веб-сайтах органів державного нагляду (контролю) нормативно-правових актів, дотримання яких перевіряється під час здійснення заходів державного нагляду (контролю)
Велика кількість заходів державного нагляду (контролю)	1. Видання Кабінетом Міністрів України актів про перегляд критеріїв оцінки ступеня ризику від здійснення господарської діяльності з метою: ➤ зменшення кількості та частоти здійснення перевірок; ➤ перегляду критеріїв, за якими суб'єкти господарювання відносяться до найвищої та середньої групи ризику, з метою звуження кола таких суб'єктів господарювання (до 10%)
Наявність корупційної складової в контролюючих органах	1. Формування чіткого переліку підстав призупинення та припинення реєстрації суб'єктів підприємництва. 2. Посилення відповідальності контролюючих органів за порушення законодавства. 3. Запровадження багатоступеневої методики оцінки корупційних ризиків у законодавстві
Відсутність уніфікованих форм актів, що складаються за результатами здійснення планових заходів державного нагляду (контролю)	1. Забезпечення відповідності актів методичним рекомендаціям щодо розроблення переліків питань для здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) з урахуванням ступенів ризику від провадження господарської діяльності, а також типовим формам актів, які складаються за результатами планових заходів державного нагляду (контролю). 2. Визначення вичерпного переліку питань, щодо яких здійснюється державний нагляд (контроль). 3. Унеможливлення (заборона) здійснення заходів державного нагляду (контролю) з питань, що не зазначені у формі акта

ВИСНОВКИ

Аналіз особливостей сучасного стану державного управління соціально-економічним розвитком та регулювання економіки України на основі світових рейтингів свідчить про суттєве відставання нашої країни не тільки від європейських країн, а й від багатьох країн – членів СНД за більшістю індикаторів, що характеризують підприємницький клімат та умови ведення бізнесу. Найбільші за величиною від’ємні розриви є індикаторами наявності проблем, що потребують невідкладного вирішення, і саме ці напрями дерегулювання мають бути пріоритетами державної політики.

В 2014 році дерегулювання постійно знаходилося в центрі уваги законодавчої та виконавчої влади, проте оцінка основних нормативно-правових актів у цій сфері, що введені в дію протягом досліджуваного періоду, свідчить про невідповідність їх спрямування наявним проблемам. Так, найбільшу увагу законодавчою владою було приділено дерегулюванню в сфері оподаткування (зменшення податкового тиску та скорочення витрат часу на ведення податкового обліку) та в сфері контрольно-перевірочної діяльності (передусім, в частині запровадження деяких антикорупційних механізмів). Проте і ці проблеми не можна вважати вирішеними, вони потребують інтенсивних зусиль і в найближчий перспективі.

Значна частина аналізованих законодавчих та нормативно-правових актів поряд з очікуваними позитивними наслідками мають певні недоліки, що можуть призвести до ускладнення регулятивних процедур, підвищення непродуктивних витрат, збільшення витрат часу на відповідні процедури як для суб’єктів державного управління, так і для суб’єктів господарської діяльності.

До позитивних результатів реалізації державної політики дерегулювання в 2014 році з точки зору суб’єктів господарювання та споживачів адміністративних послуг слід віднести: скорочення часу на розгляд держав-

ними органами заяв на реєстрацію нерухомості; підвищення якості обслуговування платників податків в органах Державної фіскальної служби; зменшення кількості документів, необхідних для проходження митниці та поширення електронного декларування; зменшення кількості перевірок суб'єктів господарювання; збільшення кількості ЦНАП та поступове розширення переліку послуг, що ними надаються, а також поширення сфери застосування електронних засобів зв'язку з клієнтами.

Найбільш значущими проблемами дерегулювання, що потребують невідкладного вирішення, є:

- ▶ у сфері реєстраційної системи – низька якість обслуговування клієнтів в органах державної реєстрації;
- ▶ у сфері дозвільної системи та ліцензування – необґрунтовано велика кількість видів діяльності, що підлягає ліцензуванню;
- ▶ у сфері податкової політики – все ще значний рівень та нерівномірний розподіл податкового навантаження та складність адміністрування податків;
- ▶ у сфері зовнішньоекономічної діяльності – високий рівень корупційності митних органів, складність митного оформлення товарів, збільшення кількості відмов митних органів у визначенні митної вартості товарів, збільшення кількості та тривалості перевірок суб'єктів господарювання;
- ▶ у сфері контролю-перевірочної діяльності – високий рівень корупції та необґрунтовано велика кількість контролюючих органів, які мають право здійснювати перевірки діяльності суб'єктів господарювання;
- ▶ у сфері надання адміністративних послуг – незавершеність підготовки роботи до початку роботи ЦНАП, недостатня кількість популярних (базових) адміністративних послуг у ЦНАП, низька якість взаємодії ЦНАП з іншими органами, що надають адміністративні послуги, неналежний режим роботи ЦНАП та низький рівень поінформованості споживачів адміністративних послуг про їх роботу.

Важливою складовою покращення бізнес-клімату в країні є лібералізація реєстраційної системи. Основними напрямками реалізації політики дерегулювання в цій сфері є: усунення дублювання документів, які подаються до державних органів для проведення реєстраційних дій; підключення до мережі Інтернет тих територій, які ще не мають доступу до вказаної світової мережі; запровадження інших спрощень в реєстраційній сфері щодо надання документів без використання мережі Інтернет; чітке визначення в нормативно-правових актах форм заяв на проведення реєстраційних дій та вичерпного переліку документів для здійснення реєстраційних процедур, забезпечення взаємодії місцевих органів щодо збору необхідної документації для проведення реєстраційної дії; визначення видів діяльності, категорій боржника, які дають право на застосування спрощеної процедури ліквідації підприємства.

Особливої актуальності запровадження заходів із дерегулювання економіки набуває в дозвільній системі України, яка характеризується значною тривалістю процедури отримання документів, високою вартістю адміністративних послуг. Основними напрямками спрощення порядку отримання дозвільних документів залишаються такі: перегляд кількості видів діяльності, яка підлягає ліцензуванню, за рахунок скасування ліцензування видів господарської діяльності, провадження яких не пов'язано із загрозою національній безпеці держави, скорочення кількості документів, які необхідно надавати для отримання ліцензії та спрощення їх форми; подальша децентралізація дозвільних послуг; забезпечення гармонізації видів діяльності, які підлягають ліцензуванню, з видами діяльності, зазначеними у КВЕД.

В частині надання адміністративних послуг в якості основних напрямів слід зазначити: визначення вичерпного переліку адміністративних послуг та єдиних принципів встановлення адміністративного збору; розширення повноважень адміністраторів ЦНАП щодо доступу, отримання та надання окремої інформації з баз даних та реєстрів; розширення мережі ЦНАП згідно з потребами населення, особливо за межами обласних центрів; активізація інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення щодо порядку надання адміністративних послуг, зокрема щодо можливос-

тей отримання послуг у ЦНАП, спрощеного доступу до окремих адміністративних послуг через відділення Укрпошти.

Найбільш актуальними та перспективними напрямками дерегулювання в сфері податкової політики та оподаткування, які мають бути реалізовані протягом 2015 – 2016 років, слід вважати: зменшення та вирівнювання податкового тиску на суб'єктів господарювання за рахунок інвентаризації системи податкових пільг з їх скороченням та переходу до концепції податкових витрат; збільшення тривалості базових податкових періодів за основними податками та скасування авансових платежів в оподаткуванні прибутку; спрощення податкової звітності та впровадження безконтактних технологій роботи органів фіскальної служби з платниками податків.

Основними напрямками вирішення проблем у сфері зовнішньоекономічної діяльності є: спрощення процедур митного оформлення товарів, запровадження антикорупційних механізмів у діяльності митної служби, удосконалення технології та скорочення тривалості перевірок.

Покращення бізнес-клімату в Україні безпосередньо пов'язане зі скороченням кількості контролюючих органів, що дозволить уникнути необґрунтованих втрат часу та непродуктивних витрат суб'єктів господарювання. Іншими першочерговими напрямками реалізації політики дерегулювання в цій сфері слід вважати: усунення дублювання функцій контролюючих органів; запровадження обов'язкового розміщення на офіційних веб-сайтах органів державного нагляду (контролю) нормативно-правових актів, дотримання яких перевіряється під час здійснення заходів державного нагляду (контролю), перегляд критеріїв оцінки ступеня ризику від здійснення господарської діяльності; законодавче встановлення чіткого переліку підстав призупинення та припинення реєстрації суб'єктів підприємництва; запровадження багатоступеневої методики оцінки корупційних ризиків у законодавстві; визначення вичерпного переліку питань, щодо яких здійснюється державний нагляд (контроль).

Реалізація запропонованих заходів зі спрощення умов господарювання в Україні сприятиме нарощуванню та підвищенню ефективності політики дерегулювання економіки, досягненню соціально-економічного розвитку, підвищенню місця країни в світових рейтингах.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Інформаційний Лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання, пов'язані із запровадженням нової системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» №01-06/319/2013 від 08.02.2013 р.
2. Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення «Про затвердження форм заяв, необхідних для ліцензування телерадіомовлення» від 18.12.2013 р. №2434 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0043-14>
3. Сайті Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України. – http://ndc-ipr.com.ua/files/ekspertno-analitychni/monitoringi/dereguluvannja/regmonitor_052015.pdf
4. Статистичні дані щодо державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drsu.gov.ua/show/102>
5. Узагальнена інформація виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/2417>
6. Дворецька Л. Що заважає Україні. Українці вважають головними проблемами корупцію у владі й власну пасивність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbnews.com.ua/ua/tema/96030/>
7. Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27 листопада 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/file/text/33/f439014n8.pdf>
8. Doing Business 2015 Going Beyond Efficiency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2015>

9. Індекс «Ведення бізнесу» (Doing Business) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

10. Global Competitiveness Report за даними World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/>

11. Рейтинг стран мира по уровню экономической свободы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore>

12. The Legatum Prosperity Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prosperity.com/#!/ranking>

13. Индекс восприятия коррупции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org/cpi2014/>

14. Рейтинг «Ведення бізнесу» за 2010 – 2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

15. Дeregулювання економіки: проблеми та перспективи: Монографія: Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко В. А., Іванова О. Ю., Чечетова-Терашвілі Т. М. та ін., під заг. ред. проф. Кизима М. О. і проф. Іванова Ю. Б. – Х: ВД «ІНЖЕК», 2014. – 288 с. Укр. Мова

16. Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмеження втручання у діяльність суб'єктів господарювання» від 22.07.2014 р. № 1600-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1600-18>

17. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. № 5203-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

18. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо надання інформації про державну реєстрацію прав та їх обтяжень з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно» № 1219-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1219-18>

19. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення порядку відкриття бізнесу» від 15.04.2014

№ 1206-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1206-18>

20. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення процедури державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців за заявницьким принципом» № 1258-VII від 13.05.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1258-18>

21. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо переведення садових і дачних будинків у жилі будинки та реєстрації в них місця проживання» від 02.09.2014 р. № 1673-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1673-18>

22. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» від 09.04.2014 № 1193-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1193-18>

23. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засвідчення вірності копій документів і виписок з них та справжності підпису на документах» від 13.05.2014 р. № 1253-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1253-18>

24. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року №1261-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1261-18>

25. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» від 14.10.2014 № 1701-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1701-18>

26. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний земельний кадастр» щодо скасування плати за внесення відомостей до Державного земельного кадастру та змін до них» від 05.06.2014 р.

№ 1325-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1325-18>

27. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» щодо вдосконалення процедури видачі документів дозвільного характеру, оформлених центральними органами виконавчої влади» від 13.05.2014 № 1252-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1252-18>

28. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 31.07.2014 № 1621-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1621-18>

29. Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» від 27.03.2014 № 1166-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1166-18>

30. Закон України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» від 12.08.2014 № 1636-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1636-18>

31. Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 р. №1669-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1669-18>

32. Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28 грудня 2014 року № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/71-viii>

33. Заплановано 39 шагів по усунуванню чрезмєрного регулювання бізнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.dtk.ua/state/entrepreneurship/31999>

34. Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко Ю.А. Дерєгуляторна політика в Україні в 2013 р.: оцінка та шляхи поліпшення.– Х: ВД»ІНЖЕК», 2013. – 148 с.

35. Лист Міністерства доходів і зборів України від 07.07.2014 р. № 16051/7/99-99-18-02-01-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovе-zakonodavstvo/listidps/63248.html>

36. Наказ Державної інспекції ядерного регулювання України «Про затвердження Змін до Положення про перелік та вимоги щодо форми та змісту документів, що подаються для отримання ліцензії на провадження окремих видів діяльності у сфері використання ядерної енергії» від 30.12.2013 р. №149 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0055-14>

37. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форматів та Порядку подання документів в електронній формі для проведення електронної перевірки» від 31.12.2013 р. №898 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0305-14>

38. Наказ Міністерства доходів і зборів України від 14.06.2013 р. №165 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3982-165.html>

39. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про внесення змін до Порядку оформлення та видачі ліцензій на право імпорту, експорту спирту етилового, коньячного і плодового, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 06.06.2014 р. №668 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0713-14>

40. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Порядку функціонування електронної системи здійснення декларативних процедур у будівництві» від 24.11.2014 № 325 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1590-14>

41. Наказ Міністерства фінансів України «Про внесення змін до Порядку обліку платників податків і зборів» від 22 квітня 2014 року № 462 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0503-14>

42. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Змін до Порядку проведення перевірок Державною службою фінансового моніторингу України суб'єктів первинного фінансового моніторингу» від 12.08.2014 № 808 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1026-14>

43. Наказ Міністерства юстиції України «Про внесення змін до наказу Міністерства юстиції України від 02 квітня 2013 року № 607/5 «Про заходи щодо взаємодії органів державної реєстрації прав та їх посадових осіб» від 26.03.2014 № 570/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0370-14>

44. Наказ Міністерства юстиції України «Про внесення змін до Порядку подання та обігу електронних документів державному реєстратору юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» № 2097/5 від 10.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1599-14>

45. Наказ Міністерства юстиції України «Про внесення зміни до наказу Міністерства юстиції України від 23 липня 2014 року № 1197/5» № 1971/5 від 24.11.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1535-14>

46. Наказ Міністерства юстиції України «Про проведення реєстраційних дій щодо юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців місцезнаходженням/місцем проживання яких є територія проведення антитерористичної операції» від 05.11.2014р. № 1849/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1408-14>

47. Наказ Міністерства юстиції України «Про тимчасові заходи щодо надання послуг з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, розташоване в межах територій Луганської та Донецької областей» від 15.08.2014 №1354/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0992-14>

48. Офіційний веб-сайт Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/list/130.htm>

49. Податковий Індекс Асоціації // Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/tax-index>

50. Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість, затверджене Наказом Міністерства доходів і зборів України від 16.01.2014 р. №26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0232-14>

51. Порядок зарахування в рахунок майбутніх платежів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування або повернення надміру та/або помилово сплачених коштів, затверджені Наказом Міністерства доходів і зборів України від 14.01.2014 р. №12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0186-14>

52. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін у додатки 4 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 950» від 19 листопада 2014 р. № 629 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/629-2014-п>

53. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання запровадження марок акцизного податку нового зразка для алкогольних напоїв і тютюнових виробів» від 19.11.2014 р. №627 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/627-2014-п>

54. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 1 жовтня 2014 р. № 494 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/494-2014-п>

55. Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання надання інформації про зареєстровані речові права на нерухоме майно та їх обтяження» № 722 від 24 грудня 2014 р. (набув чинності 01.01.2015, крім абз. 2 п. 5 Порядку надання фізичним та юридичним особам інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, який набирає чинності з 1 березня 2015 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/722-2014-п>

56. Постанова Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10.09.14 № 442 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-п>

57. Постанова Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 22 вересня 2014 року № 591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=10601164>

58. Постанова Правління Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 07.10.14 р. № 637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=11011073>

59. Постанова Національного банку України «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» від 31 жовтня 2014 року № 696 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/PB14090.html

60. Програма діяльності Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/document/247809769/Program3.pdf>.

61. Програма діяльності Кабінету Міністрів України. Затверджена Постановою Верховної Ради України від 11 грудня 2014 року № 26-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/26-19>.

62. Рейтинг країн світу за індексом сприйняття корупції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.transparency.org.ru/indeks-vospriiatia-korruptcii/blog

63. Рейтинг стран мира по уровню экономической свободы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore>.

64. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 р. №523 «Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг» [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80>

65. Розпорядженням КМУ від 30.10.2014 р. № 1053-р..

66. Стратегія сталого розвитку «Україна 2020». Затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>.

67. Угода про коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27 листопада 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/file/text/33/f439014n8.pdf>.

68. Узагальнена інформація виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/3714>

69. Узагальнена інформація виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/2936>

70. Узагальнена інформація за результатами моніторингу виконання органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування вимог Закону України «Про адміністративні послуги» за I квартал 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/3355>

71. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо прискорення здійснення економічних реформ» від 12.06.2013 № 327/2013 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/327/2013z>

72. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/rankings>

73. The Legatum Prosperity Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prosperity.com/#!/ranking>.

Додаток

Заходи з дерегулювання економіки в Коаліційній угоді

Реформа	Заходи	Орієнтовані терміни	Позитивні наслідки	Ризики (недоліки)
1	2	3	4	5
Оновлення влади та антикорупційна реформа	4. Ліквідація корупційних схем у державному секторі	2 квартал 2015 р.	Професійний склад органів влади. Підвищення рівня довіри до влади від населення країни	Для реалізації цієї реформи необхідно прийняти низку законів та нормативно-правових актів, які поки що знаходяться в розробці. Додаткові видатки з бюджету на функціонування Національного агентства з питань запобігання корупції
Децентралізація та реформа публічної адміністрації	1.2. Належне ресурсне забезпечення місцевого самоврядування 1.2.1. Забезпечити прийняття на 1 сесії Верховної Ради 8 скликання необхідних змін до Бюджетного, Податкового кодексів, інших законів, які забезпечать належне ресурсне забезпечення місцевого самоврядування; 1.2.2. Наділити органи місцевого самоврядування фінансовими ресурсами відповідно до	Протягом I кварталу 2015 р.	Забезпечення ефективної реалізації прав громадян. Надання на належному рівні публічних послуг, відповідальне управління об'єктами прав державної і комунальної власності. Збільшення прав та повноважень місцевих громад	Відсутній реальний механізм передачі повноважень органам місцевого самоврядування, а також забезпечення фінансової незалежності

1	2	3	4	5
	повноважень, перелік яких встановлюється законом. Забезпечення фінансової самостійності місцевих бюджетів на засадах децентралізації відповідно до нового Бюджетного та Податкового кодексів			
Децентралізація та реформа публічної адміністрації	1.2.3. Закріпити за місцевими бюджетами стабільні джерела доходів та розширити доходу базу місцевих бюджетів, забезпечити при цьому визначення єдиних нормативів відрахувань з податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток суб'єктів приватного сектора економіки за кожним видом місцевих бюджетів 2.6.14. Запровадження нових підходів до формування місцевих бюджетів, визначення засад трансферної політики та організації міжбюджетних відносин	3 квартал 2015 р.		
Децентралізація та реформа публічної адміністрації	2.4. Адміністративні послуги та адміністративні процедури 2.4.1. Делегувати органам місцевого самоврядування відповідного рівня повноваження	2 квартал 2015 р.	Підвищення якості надання адміністративних послуг за рахунок наближення суб'єктів надання	Непередбачений механізм взаємодії між різними суб'єктами надання адміністративних послуг. Відсутність чіткого плану щодо передачі

Продовження Додатка

1	2	3	4	5
	з надання базових адміністративних послуг; 2.4.2. Розвинути мережу центрів надання адміністративних послуг в районах та містах обласного значення, забезпечити надання через них базових адміністративних послуг. 2.4.3. Скоротити кількість адміністративних послуг. Впорядкувати відносини щодо оплати адміністративних послуг		адміністративних послуг до їх споживачів. Зниження адміністративного тиску за рахунок скорочення переліку адміністративних послуг	ЦНАП базових адміністративних послуг. Необґрунтований перелік платних адміністративних послуг та методика встановлення вартості цих послуг
Забезпечення прискореного економічного розвитку	3. Законодавче встановлення стимулюючих особливостей для нових виробництв, науково-дослідницьких центрів, а також компаній сфери інформаційних технологій 4. Законодавче запровадження захисних ринкових механізмів інвестування в енергомодернізацію (енергосервісні контракти) для масштабного залучення приватних інвестицій у енерго-ефективність, суттєвого зменшення енерговитрат в державному та комунальному секторах економіки і мінімізації зовнішньої енергозалежності держави	3 квартал 2015 р.	Сприятливі умови для високотехнологічних виробництв. Залучення інвестицій у промисловість країни Конкурентні переваги за рахунок енергомодернізації та енергоефективності. Зменшення видатків бюджету на енергетичну сферу	Слабка та нерозвинена інноваційна інфраструктура, без якої розвиток інформаційних технологій відбувається повільно Відсутність механізму захисту коштів інвесторів в енергетичній сфері. Високий рівень енергетичної залежності країни. Непередбачений на законодавчому рівні план щодо суттєвого зменшення енерговитрат в державному та комунальному секторах

1	2	3	4	5
Регуляторна політика, розвиток підприємництва та забезпечення умов конкуренції	1.2. Усунення надмірного регулювання господарської діяльності через зменшення кількості документів дозвільного характеру, дозвільно-погоджувальних процедур, переліку видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, та переліку продукції (товарів, послуг), що підлягають сертифікації 1.3. Забезпечення істотного поліпшення умов ведення бізнесу в Україні за тими напрямками, які враховуються Світовим банком та Міжнародною фінансовою корпорацією при складанні рейтингу «Doing Business» маючи за стратегічну мету входження України до провідної двадцятки країн світу за умовами бізнесу 1.5. Забезпечення протягом одного року заміни існуючої системи регулювання підприємницької діяльності на європейську	Протягом 2015 р.	Зменшення матеріальних та часових витрат на ведення господарської діяльності. Сприятливі умови для активізації підприємницької діяльності та залучення інвестицій. Створення іміджу конкурентоспроможної розвинутої країни	Відсутність необхідних законодавчих актів для реалізації положень щодо усунення надмірного регулювання господарської діяльності. Неузгодженість окремих законодавчих актів в дозвільній сфері. Відсутність дорожньої карти щодо заміни існуючої системи регулювання підприємницької діяльності на європейську з урахування реалій вітчизняної економіки
Регуляторна політика, розвиток підприємництва та забезпечення умов конкуренції	3. Податкова реформа 3.2. Забезпечення скорочення витрат часу та коштів платників податків на нарахування та	1 квартал 2015 р.	Спрошення умов ведення податкового обліку. Виведення з тіні підприєм-	Відмова від каральної моделі податкового контролю потребує нової системи податкового контролю та

Закінчення Додатка

1	2	3	4	5
ємництва та забезпечення умов конкуренції	сплату податків 3.3. Забезпечення прозорості та передбачуваності податкової системи 3.5. Відмова від каральної моделі податкового контролю 3.12. Запровадження законодавчих умов та стимулів для деофшоризації економіки України		ницької діяльності. Наповнення дохідної частини бюджетів країни	менеджменту, проекти щодо яких ще відсутні
Реконструкція сільськогосподарського підприємства	2. Реформування системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва та залучення фінансування у галузь 2.1. Збереження до 1 січня 2018 року чинної системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників, як це передбачено в Податковому кодексі, і відшкодування ПДВ при експорті сільськогосподарської продукції. До 1 червня 2017 року розроблення нової системи оподаткування, яка стимулюватиме розвиток сільськогосподарського виробництва	4 квартал 2016 р.	Забезпечення сільськогосподарською продукцією потреби країни, а також збільшення експорту сільськогосподарської продукції. Збереження гарантованих стимулюючих норм для виробників сільськогосподарської продукції	Відсутність коштів на відшкодування ПДВ при експорті сільськогосподарської продукції. Недосконалий механізм відшкодування ПДВ

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Наукове видання

Іванов Ю. Б., Власюк О. С., Ляпіна К. М.,
Чечетова-Терашвілі Т. М.

**ДЕРЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ
В 2014 РОЦІ:
ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ**

Науково-аналітична доповідь

Підписано до друку 27.03.2015 р. Формат 60 x 84/16. Папір офсетний.
Гарнітура ArnoPro. Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 8,84.
Обл.-вид. арк. 11,13. Наклад 300 прим. Зам. № 775.

Видавничий Дім «ІНЖЕК»
61001, Харків, пр. Гагаріна, 20. Тел. (057) 7034021, 7034001.
e-mail: inzhek@vl.kharkov.ua; www.inzhek.kharkov.ua
Свідोцтво про внесення до Державного реєстру України суб'єктів
видавничої діяльності ДК № 2265 від 18.08.2005 р.
Надруковано у ВД «ІНЖЕК», Харків, пр. Гагаріна, 20.